

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

**İŞ GÜVENLİĞİ İKLİMİ ALGISININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ
TEHLİKELER
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALİL EMRE ASLAN

Tez Danışmanı

PROF. DR. PELİN KANTEN

ÇANAKKALE 2021

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

**İŞ GÜVENLİĞİ İKLİMİ ALGISININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ
TEHLİKELER
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALİL EMRE ASLAN

Tez Danışmanı
PROF. DR. PELİN KANTEN

ÇANAKKALE 2021

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Halil Emre ASLAN tarafından Prof. Dr. Pelin KANTEN yönetiminde hazırlanan ve **26/11/2021** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “İş Güvenliği İklimi Algısının Çalışma Yaşamındaki Tehlikeler Üzerindeki Etkileri” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İş Güvenliği Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Pelin KANTEN
(Danışman)

.....

Doç. Dr. Yener PAZARCIK

.....

Doç. Dr. Mert Gürlek

.....

Tez No : 10433002

Tez Savunma Tarihi : 26/11/2021

Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

HALİL EMRE ASLAN

(Tarih) .../.../.....

ÖNSÖZ

“İş Güvenliği İklimi Algısının Çalışma Yaşamındaki Tehlikeler Üzerindeki Etkileri: İnşaat Sektöründe Bir Uygulama” adlı yüksek lisans tez çalışmamı hazırlarken öncelikle sürecin başından itibaren engin bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren değerli danışmanım Prof. Dr. Pelin KANTEN’e, gerek lisans eğitimim de gerekse de yüksek lisans eğitimimde üstümde emeği olan tüm değerli hocalarıma sonsuz saygı ve muhabbetle teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım boyunca yanımda olan aileme ve sevgili dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

HALİL EMRE ASLAN

ÇANAKKALE, 2021

ÖZET

İŞ GÜVENLİĞİ İKLİMİ ALGISININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ TEHLİKELER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Halil Emre ASLAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı Tezi

Danışman: Prof. Dr. Pelin KANTEN

26/11/2021, 109

Teknolojik gelişmenin süreklilik arz etmesi nedeniyle her gün çalışma alanlarına katılan yeni iş kolları ve yeni teknoloji ile karşılaşılan yeni sorunların araştırılmasını ve çözümlenmeye çalışılmasını gerektirmektedir. Özellikle sanayileşmenin ve yeni üretim yöntemlerinin ön plana çıktığı 20. yüzyıl; yoğun makineleşmenin neden olduğu iş kazaları sonucu ölümler ve uzuv kayıplarının arttığı bir yüzyıl olmuştur. Hızlı gelişen bilim, teknoloji ve sanayileşme kuşkusuz, ülkelerin kalkınma süreçlerine ve bireylerin rahatlığına katkı sağlamaktadır. Ancak çalışma hayatı için herhangi bir başarıdan söz etmek mümkün değildir.

İş sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarının amacı, iş kazalarından çalışanları koruma ve daha sağlıklı bir ortamda çalışmalarını sağlamaktır. Ayrıca işgörenler ve işverenler için oluşabilecek risklerin öngörülmesi, değerlendirilmesi ve bu riskleri tamamen ortadan kaldırmak ya da zararlarını en aza indirebilmektir. Risklerin değerlendirilmesi; işletme dahilinde ki tüm faaliyetlerde, ekipman kullanımının sağlık ve güvenlik üzerindeki etkilerinin sistematik olarak incelenmesini içermektedir.

Bir ülkenin ekonomik gelişmesine olan katkısı göz önüne alındığında, inşaat sektörü özel önem verilmesi gereken sektörlerdendir. Gelişmekte olan her ülkede olduğu gibi ülkemizde de ekonomik büyümenin en önemli dinamiklerinden birisi inşaat sektörüdür. Sektör, genel ekonomi içindeki yatırım büyüklüğü yanında, iş kazası riskinin fazla olması ve meslek hastalıkları ile önemli hale gelmiştir. Bu sorunun en temel sebebi ise, sanayileşmenin gelişimine paralel olarak iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin gerekli düzenleme ve yatırımların yeterince ve zamanında yapılmamış olmasıdır.

Ülkemizde geçerli olan 30 Haziran 2012 tarih ve 28339 sayılı resmi gazetede yayınlanan 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 01 Ocak 2013 tarihi itibarı ile yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve işgörenlerin görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerinin düzenlenmesi kontrol edilmektedir.

Güvenlik iklimi ile ilgili pek çok tanıma rastlamakla beraber, üzerinde fikir birliğine varılan en genel tanım; iş ortamında çalışanların iş güvenliğine yönelik algısı olarak belirtilebilir. Güvenlik iklimi ile ilgili ilk tanımlama 1980’de Zohar tarafından yapılmıştır. Zohar güvenlik iklimini “çalışanların iş çevresi hakkında paylaştıkları bütüncü algılarının bir özeti” olarak tanımlamıştır. Güvenlik iklimi “çalışanların işyerinde iş güvenliğine ilişkin inanç ve algılarının özeti ve işyerindeki iş güvenliğine göre çalışanların davranış biçimlerinin tahminidir”. Cox ve Flin güvenlik iklimi kavramını işgörenlerin tutum ve davranışlarını açıklayan güvenlik kültürü kavramının bir yansıması olarak ele almaktadır.

Bu tez çalışması kapsamında, inşaat sektöründeki iş güvenliği algısının, beton santrallerinde yaşanan fiziksel, kimyasal ve psikolojik tehlikeler üzerindeki etkisinin iş sağlığı ve güvenliği açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Çanakkale Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan (SGK) “Çanakkale ilindeki inşaat sektöründe meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıkları verileri de” alınarak daha ayrıntılı bir analiz yapılması planlanmaktadır. Ek olarak Çanakkale’de faaliyet gösteren bir inşaat firmasında çalışmakta olan işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları ile maruz kaldıkları tehlikelere ilişkin veriler anket oluyula toplanacaktır. Çalışma sonunda çalışma koşullarındaki risklere karşı alınması gereken tedbirler detaylı olarak belirlenecektir. Ayrıca olumlu ya da olumsuz şartların işgörenler üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkileri araştırılıp sonuçları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: İş sağlığı, inşaat, sanayi, güvenlik iklimi, Çanakkale, iş kazaları, ekonomi.

ABSTRACT

EFFECTS OF SAFETY CLIMATE PERCEPTION ON HAZARDS IN WORKPLACE: AN APPLICATIONS IN CONSTRUCTION SECTOR

Halil Emre ASLAN

Canakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Occupational Health and Safety

Supervisor: Prof. Dr. Pelin KANTEN

26/11/2021, 109

New business lines in the field of business life and new problems faced due to the new technologies should be examined and resolved because of the fact that technological developments have a continuity. In the 20th century, when industrialization and new production methods came to the forefront; It has been a century in which deaths and loss of limbs have increased as a result of occupational accidents caused by intensive mechanization. Rapidly developing science, technology and industrialization undoubtedly contribute to the development processes of countries and the comfort of individuals. However, it is not possible to talk about any success for working life.

The purpose of occupational health and safety studies is to protect employees from work accidents and to ensure they work in a healthier environment. In addition, it is to predict and evaluate the risks that may occur for employees and employers, and to eliminate these risks completely or to minimize their losses. Evaluation of risks; It includes a systematic examination of the health and safety effects of the use of equipment in all activities within the enterprise.

Considering its contribution to the economic development of a country, the construction sector is one of the sectors that should be given special attention. As in every developing country, one of the most important dynamics of economic growth in our country is the construction sector. The sector has become important with the size of investments in the general economy, high risk of occupational accidents and occupational diseases. The main reason for this problem is that, in parallel with the development of industrialization, the necessary regulations and investments regarding occupational health and safety have not been made sufficiently and on time.

The Occupational Health and Safety Law No. 6331, which is valid in our country, published in the Official Newspaper dated 30 June 2012 and numbered 28339, entered into force as of January 01, 2013. This law controls the regulation of duties, powers, responsibilities, rights and obligations of employers and employees in order to ensure

occupational health and safety at workplaces and to improve existing health and safety conditions.

Even if there are various definitions regarding the safety climate, the general definition agreed on can be noted as the perception of employees in the working environment in terms of occupational safety. The first definition of the safety climate was made by Zohar in 1980. Zohar defined the safety climate as "a summary of the holistic perceptions employees have shared about the working environment". Safety climate is "the summary of the beliefs and perceptions of the employees about occupational safety in the workplace and the estimation of the behavior patterns of the employees in accordance with the occupational safety in the workplace". Cox and Flin treat the concept of safety climate as a reflection of the concept of safety culture that explains the attitudes and behaviors of employees.

Within the scope of this thesis, it is aimed to examine the effect of occupational safety perception in the construction sector on physical, chemical and psychological dangers in concrete plants in terms of occupational health and safety. In this direction, a more detailed analysis is planned by obtaining "data on occupational accidents and occupational diseases in the construction sector in Çanakkale province" from the Çanakkale Social Security Institution (SSI). In addition, data regarding the occupational safety climate perceptions of employees working in a construction company operating in Çanakkale and the dangers they are exposed to will be collected through a survey. At the end of the study, the measures to be taken against the risks in working conditions will be determined in detail. In addition, the physical and psychological effects of positive or negative conditions on employees will be investigated and their results will be examined.

Keywords: Occupational health, construction, industry, safety climate, Canakkale, work accidents, economy.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. İş Güvenliği İklimi Kavramı ve Önemi	2
1.1.1. İş Güvenliği İkliminin Oluşturulması	4
1.1.2. İş Güvenliği İklimini Etkileyen Faktörler.....	5
1.1.3. Güvenlik İkliminin Boyutları/Bileşenleri	6
1.1.4. Güvenlik İklimi Üzerine Yapılan Araştırmalar	7
1.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tanımı ve Önemi	8
1.2.1. İşgörenler Açısından Önemi	12
1.2.2. İşverenler Açısından Önemi	13
1.2.3. Ekonomik Açıdan Önemi	13
1.2.4. İnsan Kaynakları Yönetimi (İKY) Açısından Önemi	14
1.3. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemine Genel Bakış	14
1.4. İş Kazası Kavramı.....	15
1.4.1. İş Kazalarının Nedenleri	17
1.5. Meslek Hastalığı Kavramı	18
1.5.1. Meslek Hastalıklarının Nedenleri	21
1.6. İş Kazası Kavramı.....	23
1.7. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Açısından İşverenin Yükümlülükleri.....	25
1.8. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Genel Bir Bakış	28
1.8.1. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi	30
1.8.2. İş Güvenlik Uzmanlığı.....	32
1.8.3. İş Yeri Hekimliği	33
1.8.4. Diğer Sağlık Personeli	35

1.9. İnşaat Sektöründe İş Güvenliği Algısı Üzerine Yapılan Araştırmalar	35
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

İŞ YAŞAMINDA TEHLİKE

2.1. Tehlike Kavramı	42
2.1.1. Tehlike Oluşturan Unsurlar	43
2.1.2. Çalışma Yaşamında Tehlike Faktörleri	43
2.1.2.1. Tehlikeli Hareket.....	43
2.1.2.2. Tehlikeli Durum.....	45
2.1.2.3. Psiko-Sosyal Tehlike Faktörleri.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞ GÜVENLİĞİ İKLİMİ ALGISININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ TEHLİKELER ÜZERİNDE YAPILAN ARAŞTIRMA VE BULGULARI

3.1. Araştırmanın Kapsamı	53
3.2. Araştırmanın Önemi	53
3.3. Araştırmanın Yöntemi.....	54
3.4 Araştırmanın Örneklemi.....	54
3.5 Araştırmanın Modeli.....	54
3.6. Problem Durumu.....	55
3.7. Hipotezler	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTATİSTİKSEL ANALİZLER

4.1. Demografik Bulgular	58
--------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma	81
5.2. Sonuç	95
5.3. Öneriler	96
KAYNAKÇA	98
EKLER	I

KISALTMALAR

İSG	:İş Sağlığı ve Güvenliği
GSYİH	:Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	:Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	:Uluslararası Para Fonu
KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
SGK	:Sosyal Güvenlik Kurumu
TSK	:Türk Silahlı Kuvvetleri
TDK	:Türk Dil Kurumu
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

TABLÖLAR

Tablo No	Tablo Adı	
Tablo 1	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin Cinsiyet Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	58
Tablo 2	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	58
Tablo 3	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin Yaş Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	59
Tablo 4	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin Görev Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	59
Tablo 5	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin Mesleki Kıdem Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	59
Tablo 6	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin İş Kazası Geçirme Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	60
Tablo 7	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin İş Kazası Sonucuna İlişkin Frekans Tablosu	60
Tablo 8	Araştırmaya Katılan İşgörenlerin İş Kazası Tehlikesi Sonucuna İlişkin Frekans Tablosu	60
Tablo 9	İş Yerinde Tehlike Ölçeği Hesaplanan Döndürülmüş Faktör Yükleri	61
Tablo 10	İş Yerinde Tehlike Ölçeği Değişken Ortalamaları	62
Tablo 11	İş Güvenliği İklimi Ölçeği Hesaplanan Döndürülmüş Faktör Yükleri	63
Tablo 12	İş Güvenliği İklimi Ölçeği Değişken Ortalamaları	64
Tablo 13	Ölçeklerin KMO, Barlett ve Güvenilirlik Test Değerleri	65
Tablo 14	İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının ve İş Yerinde Tehlike Ölçeği Alt Boyutlarına Göre Korelasyon Analizi Sonuçları	65
Tablo 15	İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Yerinde Tehlike Ölçeği Geriye Kalan Tehlikeler Algısına Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	67
Tablo 16	İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Yerinde Tehlike Ölçeği Zemin Yüzeyi Tehlikeleri Algısına Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	68
Tablo 17	İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Yerinde Tehlike Ölçeği Hava Durumu ve Aydınlatma Algısına Etkisine	68

İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo 18	İş Güvenliği İklimi Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Yerinde Tehlike Ölçeği Maddi Tehlikeler Algısına Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	69
Tablo 19	Cinsiyete İlişkin Gerçekleştirilen T-Testi Sonuçları	70
Tablo 20	Mesleki Kıdem Durumu ANOVA Testi Sonuçları	71
Tablo 21	İş Kazası Geçirmiş Olma Durumuna İlişkin Gerçekleştirilen T-Testi Sonuçları	72
Tablo 22	İş Kazası Tehlikesi Geçirmiş Olma Durumuna İlişkin T-Testi Sonuçları	73
Tablo 23	İş Yerinde Tehlike Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Sonuçları	73
Tablo 24	Eğitim Durumu ANOVA Testi Sonuçları	74
Tablo 25	Yaş Durumu ANOVA Testi Sonuçları	75
Tablo 26	Görev Durumu ANOVA Testi Sonuçları	76
Tablo 27	Mesleki Kıdem Durumu ANOVA Testi Sonuçları	78
Tablo 28	Mesleki Kıdem Durumu ANOVA Testi Pos-Hoc Scheffe Sonuçları	78
Tablo 29	İş Yerinde Tehlike Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Kazası Geçirmiş Olma Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent T Testi	79
Tablo 30	İş Yerinde Tehlike Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İş Kazası Tehlikesi Geçirmiş Olma Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent T Testi	80

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği uzun yıllardır önemini koruyan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayileşme ile ortaya çıkan kötü çalışma şartları, iş başında geçen saatlerin uzaması ve iş kazaları bu durumun önemini arttırmıştır. İş sağlığı ve güvenliği işgörenin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış ve zamanla şekillenmiştir (Duyar, 2010: 1). İçinde bulunduğumuz çağda da iş sağlığı ve güvenliği, çağdaş toplumlarda kişiye gösterilen önemin bir sonucu olarak devamlı gelişmeye uygun bir bilim alanı şeklinde nitelendirilmektedir. İş sağlığı ve güvenliği konusunda ortaya koyulan araştırmalarda amaç, çalışan personeli mesleki rahatsızlıklardan ve iş kazalarından korumak ve daha iyi şartlarda işlerini yapmalarını sağlamaktır (Güngör, 2008: 1). Bu noktada iş sağlığı ve güvenliğinin amacı “işçinin ruhsal, bedensel ve toplumsal açıdan iyilik durumlarının maksimum seviyede tutulması, bireysel özelliklere ve çalışma ortamının risk etmenlerine karşı uygun bir işe yerleştirilmesi, çalışma ortamından kaynaklanan risklerden korunması” şeklinde belirtilmektedir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018: 1). İş sağlığı ve güvenliğinin amacına yönelik bu bilgi ışığında iş ortamında ve sosyal yaşamda çalışma güvelliğinin sağlanmasında iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (Şahin ve Üçgül, 2019: 43).

İşletmelerde iş güvenliği ve meslek hastalıklarına bağlı olarak gelişebilecek kayıp ve kazaların minimum düzeye çekilmesinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin uygulamaların iyileştirilmesi, bunun yanı sıra iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tehlike arz eden durumların etkili bir biçimde analizinin yapılması son derece önemlidir (Yılmaz ve Şenol, 2017: 77). Dolayısıyla Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü ile işbirliğinde bulunan pek çok kuruluş, işgören sağlığı ve iş güvenliği bakımından dikkat çekici araştırmalar yapmışlardır. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün belirlediği “işlerinde kimyasal maddeye maruz kalma değerleri” ve işgören sağlığı ve iş güvenliğine yönelik yapılan çalışmalar ve uluslararası anlaşmalar bu konuya ilişkin problemlerin sonuca ulaşmasına katkıda bulunmuştur. Uluslararası Çalışma Örgütü ile Dünya Sağlık Örgütü’nün katkıları ile kötü iş şartlarının iyileştirilmesi için yasal temelde birtakım planlamalar ve bilimsel boyutta araştırmalarda bulunarak iş güvenliği yönetmeliği hazırlanmaya çalışılmıştır (Güngör, 2008: 45). Bu uygulamalara paralel olarak iş sağlığı ve güvenliği günümüzde oldukça önemli bir araştırma konusu olarak yerini almıştır (Mutlu ve Altuntaş, 2017: 510).

Meslek ve iş kazalarının artması ile beraber iş sağlığı ve güvenliği konusunun da üzerinde durulmaktadır. İşgörenlerin önemli bir kısmı ev haricindeki vakitlerinin büyük bir bölümünü iş yerlerinde çalışarak geçirmektedir. Yaşadığımız dönemde iş koşullarında birçok etken işgörenin ruhsal ve bedensel sağlığını riske atmaktadır. Bir işgörenin sağlık sorunu veya herhangi bir sakatlık yaşaması halinde, işgören olarak üstlendiği görevi gerçekleştirmesi söz konusu olamayacaktır. Öte taraftan işgörenin iş kazası veya mesleki bir rahatsızlık nedeniyle çalıştığı işten uzaklaşmış olmasının öncelikle kendini ve geçimini sağlamakla yükümlü olduğu aile fertlerini ve çalışmış olduğu firmayı negatif anlamda etkilemesi mümkündür (Çabuş, 2014: 1).

Yukarıdaki bilgiler ışığında iş sağlığı ve güvenliği sosyal açıdan önemli bir konu olması ve işgörenlerin iş güvenliklerinin sağlanması toplumdaki birçok alanı etkileyeceğinden kanunen de gerekli olan işgörenleri korumaya yönelik kararların alınması gerekmektedir. İşgörenlerin de çalıştıkları yerde alınacak tedbir ve iş güvenliği konusundaki kurallara uyum sağlamaları gerekmektedir. Toplumdaki her birey iş güvenliği kurallarına uyum sağlamanın toplumu ve bunun neticesinde kendisi ile ailesini koruyacak olduğunu unutmamalı, bu anlayış ve sorumluluk düzeyine ulaşılmalıdır (Güngör, 2008: 57). Bunun yanında diğer ülkeler ile kıyaslandığı zaman Türkiye’de iş yaşamındaki tehlikelere paralel olarak ortaya çıkan ölüm oranlarının yüksek olması da iş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemlerin ve bilinçlendirme çalışmalarının artırılması gerektiğini göstermektedir. Nitekim literatürde yer alan çalışmalarda iş sağlığı ve güvenliği alanında ciddi tedbirler alınmasına rağmen Türkiye’nin iş kazaları açısından Avrupa’da birinci, dünyada ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Bu noktada Türkiye’de iş kazaları ve meslek hastalıklarını azaltmak, bunun yanında güvenli iş yerleri oluşturmak için ülke genelinde iş sağlığı ve güvenliği bilincinin geliştirilmesi gerekmektedir (Ulutaşdemir vd, 2019: 33).

1.1. İş Güvenliği İklimi Kavramı ve Önemi

Çalışma ortamlarında güvenlik ve sağlığın sağlanmasında güvenliğe ilişkin değer, düşünce ve inançlar önemli birer etken olarak dikkati çekmektedir. Nitekim, tutum ve algıların şekil verdiği güvensiz tutumlarla güvensiz koşulların, mesleki rahatsızlıkların ve özellikle iş kazalarının asıl sebebi olduğu ifade edilmektedir. Bu durum, iş kazalarının ve mesleki rahatsızlıkların önüne geçilmesinde yasal, kurumsal ve teknik düzenlemelerin yanında işgörenlerin tutumlarına ilişkin kavramların ve bu kavramlara ilişkin faaliyetlerini

önemini ortaya koymaktadır (Yozgat, 2018: 6). Söz konusu kavramlardan birisi de güvenlik iklimi algısıdır.

Kurumlarda güvenli bir iş ortamının yaratılması işgörenlerin verimliliği ve performansları adına önemlidir. Güvenlik prosedürleri, uygulamaları, normları, inançları ve değerleri konusunda paylaşılan olgularda ortaya çıkan güvenlik iklimi işgörenlerin iş çevrelerinde; yönetimin güvenlikle ilgili yaklaşımları ve çalışmaları, işe ilişkin risk denetimleriyle alakalı algı düzeylerini geliştirerek buna uygun şekilde davranılmasıdır. Çalışma alanlarında güvenlik iklimi yaratılması, iş kazaları ve mesleki problemlerin önüne geçilmesi için oldukça önemlidir (Koç, 2016: 1). Alanyazında güvenlik iklimi ile alakalı pek çok tanım olmasına karşın kabul görmüş genel bir tanım yer almamaktadır (Aydın, 2018: 13).

İlk kez Dov Zohar tarafından 1980 yılında ortaya atılan güvenlik iklimi kavramı; işgörenlerin iş yerleri, üst yönetimin sağlık ve güvenlik algısı ve bu konuda sürdürdüğü faaliyetler, riskli işlerdeki denetimlerle alakalı standart algılama kalıpları yaratabilmesi ve buna uygun davranış kalıpları sergilemesi olarak açıklanmaktadır (Gül, 2015: 30). Dov Zohar güvenlik iklimi kavramını “organizasyonun güvenlik yaklaşımı ile alakalı işgörenler tarafından algılanan bilgi bütünü” olarak ifade etmiştir (Tuncer, 2018: 5). Ceyhun’a (2014: 93) göre güvenlik iklimi; işgörenlerin iş yerleri, güvenlik ortamı ve iş konusundaki tehditlerle ilgili paylaştıkları algı olarak nitelendirilmektedir. Farklı bir deyişle işgörenlerin iş çevreleri, yönetimin güvenlik görüşü ve faaliyetleri, iş tehditlerindeki denetimler konusunda algılama kalıpları geliştirmesi ve buna uygun davranış sergilenmesi “güvenlik iklimi” olarak tanımlanmaktadır.

Çalışma ortamlarında güvenlik performansının artırılması, güvenlik ikliminin ölçülmesine ve doğru biçimde analiz edilmesine bağlıdır. Güvenlik iklimi, güvenliğe ilişkin öncelik ve değerlerin, davranışlara, faaliyetlere, uygulamalara yansımalarıdır (Yozgat, 2018: 4). Tüzünen ve Özarslan’a (2011:139) göre, “kavramsal olarak güvenlik iklimi işgörenlerin, kurumsal güvenlik performansları ve potansiyel yapıda ortaya çıkan hatalarının erken analizine gösterdikleri öneme ne kadar inandıklarını” anlatmaktadır. Wiegman ve diğerleri (2002: 2-3), güvenlik iklimiyle alakalı literatürde yer verilen tanımların ortak yönleri değerlendirildiğinde; güvenlik ikliminin işgörenlerin belirli alanlardaki güvenlik algıları olarak tanımlandığını ve algılara yoğunlaşma sebebiyle psikolojik olgunun bulunduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu olgunun çevresel ve durumsal

şartlara bağlı olarak çeşitli şekillerde ve farklı zamanlarda değişiklik sergilediğini ifade etmişlerdir.

İşgörenlere, gerçekleştirdikleri işe ilişkin uygun zihinsel ve fiziksel güvenlik ve sağlık şartlarını karşılayacak düzeyde sağlıklı ve güvenli bir ortamın yaratılabilmesi ve devam ettirilebilmesi için iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin temeli, önleme yaklaşımı üzerine kurulu olmalıdır. Özetle temel davranış, düşünce ve duygu biçimlendiricisi olarak ifade edilen kültür terimi kapsamında güvenlik iklimi ve güvenlik kültürü terimleri, iş yaşamında önleme kültürünün yaratılmasında temel faktörler olarak dikkati çekmektedir. Güvenlik kültürünün esas yordayıcısı hatta açık bir göstergesi olan güvenlik iklimi, organizasyonların iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevcut durumlarını ifade etmeleri, kendilerini resmetme ve daha geniş bir açıdan kendilerine bakma olanağı sunmaktadır (Yozgat, 2018: 1).

Ortaya koyulan bu tanım ve değerlendirmeler paralelinde örgütsel güvenlik ikliminin işgörenin işinin mahiyeti, kullandığı ekipman, çalıştığı yer gibi konulara ilişkin kendini güvende hissetme oranı olarak ifade edilmesi mümkündür. Ayrıca, bu doğrultuda uygulanacak olan önlem, yasal prosedür ve mevzuatlar gibi güvenliğin sağlanmasına ilişkin faaliyetlerin tümü güvenlik iklimini şekillendirici unsurlar arasında yer almaktadır (Tuncer, 2018: 5). Kısaca, güvenlik çıktılarına etki eden unsurların iyi bir şekilde analiz edilmesini sağlayan, güvenlik yönetimi için etkili ve verimli planlama sağlayan, güvenliğe ilişkin teknik ve organizasyonel mühendislik düzenlemelerini tamamlayan üstün bir teori olan güvenlik iklimi; güvenli ve sağlıklı bir iş ortamının sağlanması ve sağlanan bu ortamın sürekli iyileştirilmesi için en önemli etken olan güvenlik kültürünün, olumlu açıdan değiştirilmesi için müdahale alanlarının belirleyicisi olarak dikkati çekmektedir (Yozgat, 2018: 24).

1.1.1. İş Güvenliği İkliminin Oluşturulması

Güvenlik iklimi, genellikle çalışma ortamında güvenliğin sağlanmasında önemli bir örgütsel unsur olarak değerlendirilmektedir (Çiftci, 2016: 19). Bu nedenle iş yerlerinde güvenlik ikliminin oluşturulması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İş yerlerinde güvenlik ikliminin yaratılması, iş yerindeki güvenlik kültürünün yerleşmişlik oranı ile doğrudan ilişkilidir. Güvenlik kültürünün alt boyutu ve anlık görüntüsü şeklinde nitelendirilen güvenlik iklimi, genel itibari ile işgörenlerin görevleri başında olduğu

zamanda, anlık algılanan güvenli davranış sergileme çabalarının ve güven içerisinde olduklarını algılama yoğunluklarının artması ile gerçekleşebilmektedir (Erhan, 2014: 38).

Güvenlik ikliminin yaratılması, öncelikli amacı kar arttırımı olan işverenin yasalar yardımıyla, güvenlik eğitimini çevresel ve teknolojik faktörleri de kapsayacak biçimde aksatmadan ve işgörene ilave yük yaratmadan oluşturulması olmalıdır. Güvenlik uzmanları ve güvenlik kurullarının işverenin tekelinden ayrı ve yasalarla korunmuş biçimde çalışabilmesi, güvenli davranış sergileyenlerin ödüllendirilmesinin yasayla teminat kapsamına alınması, risk analizlerinin düzenli şekilde yaptırılmasının işin yapılabilmesi için ilk şart haline getirilmesi önemlidir. İşgörenlerin, yönetimin güvenliğe yönelik yaklaşımlarının samimi, kendi sağlık ve güvenlikleri doğrultusunda olduğunun algılanmasının sağlanması ile üretim daha verimli gerçekleştirilebilmektedir (Erhan, 2014: 38).

1.1.2. İş Güvenliği İklimini Etkileyen Faktörler

Güvenlik iklimi, işgörenlerin çalışma yerindeki güvenlik konusundaki algılarını ifade eden, örgüt ikliminin somut bir biçimidir. Güvenlik iklimi tanımından yola çıkılarak işgören algısında oluşan güvenlik durumu şeklinde ifade edilebileceği gibi; bu algıya şekil veren unsurlar kapsamında özellikle güven kaynaklı faktörlere değinmek mümkündür. Bu hususlar, öncelikle kurumun kendisi olmak üzere, iş arkadaşları, liderler ve bireyin güven eğiliminin yanında kurumun yasal kapsamının yer aldığı hukuk sistemini anlatan devlete güven şeklinde ifade edilmektedir (Tuncer, 2018: 6). Erhan (2014: 32) tarafından yönetim değerleri (yönetimin işgörenin iyi durumda olmasına ilgisi), yönetim ve kurum uygulamaları (yeterli eğitim, güvenlik materyallerinin sağlanması, güvenlik yönetim sisteminin kalitesi), iletişim ve işçinin iş yerinde sağlık ve güvenliğe katılımı güvenlik ikliminin önemli unsurları olarak belirtilmektedir.

Örgütsel yapı bağlamında liderler de iş güvenliği iklimine etki eden faktörler kapsamında değerlendirilmektedir. Tuncer'e (2018: 7) göre liderler, bazı liderlik teknikleriyle bulundukları kurumu yönetebilmektedirler. Bu yönetim şekli işgörenler açısından zor veya esnek olarak karşılanabilmektedir. İşgörenler bu liderlik davranışına gönüllü ya da mecburi olarak katılım göstermektedir. Gönüllü katılımın daha başarılı sonuçlar yaratacağı ve beraberinde kurumsal bağlılığı da pekiştireceği açık bir şekilde ifade edilebilir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak lider davranışının kurum ve işgören bağının yanında çatışmaları da etkileyebileceğini söylemek mümkündür.

İş güvenliği iklimini olumsuz yönde etkileyen değişkenler çevresel, fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörler olarak sıralanmakta olup, söz konusu olumsuz faktörler aşağıda açıklanmıştır.

Çevresel faktörler: Gürültü, sıcaklık, nem, hava akımı, aydınlatma, kimyasallar, bitkiler.

Fiziksel faktörler: Bina özellikleri (iş yeri yerleşim planı), ekranlı araçlar, tekrarlanan işler, statik duruş, uygunsuz beden pozisyonlarında çalışma (Ulucan ve Zetrek, 2012: 1).

Biyolojik faktörler: İnsan sağlığına zarar veren ve özellikle hastane gibi ortamlarda bulunan her türlü mikroorganizmalar, topluma yayılma riski bulunan her türlü biyolojik unsur (Solmaz ve Solmaz, 2017: 147).

Kimyasal faktörler: Çalışma ortamında bulunan her türlü patlayıcı, alerjik, çok toksik, alevlenebilen, mutojen ve kanserojen maddeler (Akarsu ve Güzel, 2016: 4).

1.1.3. Güvenlik İkliminin Boyutları/Bileşenleri

Güvenlik ikliminin bileşenlerini üst yönetimin mevcut değer ve yargıları oluştururken, bu yargıların oluşumu; gerçekleştirilen faaliyetler, üyelerin iletişimi, çalışma yeri sağlığı ve güvenlik uygulamalarına işgörenlerin katılımları ile gerçekleşebilmektedir. Bu bileşenlerin ortaya koyulan pek çok araştırmada kaza ve olumsuzlukları azalttığı görülmüştür (Gül, 2015: 31; Ceyhun, 2014: 94). Güvenlik iklimine ilişkin yapılan araştırmaların öncüsü kabul edilen Zohar, dört yüz işçiyle yirmi farklı alanda ortaya koyduğu araştırmalarda güvenlik iklimini sekiz açıdan değerlendirmiş, daha sonra bu boyutlar çeşitli çalışmalarda bazen azaltılmış, bazen değişikliğe uğramıştır (Koç, 2016: 16). Güvenlik iklimine etki eden etkenler bir bakıma da güvenlik ikliminin sınırlarına dikkat çekmektedir. Bu bakımdan, güvenlik ikliminin boyutları, üst yönetimin güvenliğe ilişkin yaklaşımı, bu yaklaşım paralelindeki uygulama ve standartlar, İSG uygulamaları şeklinde ana başlıklar halinde açıklanabilmektedir (Tuncer, 2018: 9).

Konu ile ilgili yapılan çalışmaların ortaya çıkardığı sonuca göre araştırmacılar güvenlik iklimini şu boyutlarla incelenmişlerdir (Clarke, 2010: 538–540);

1-Tutumsal Yaklaşım: Bu tür faaliyetler, işgörenlerin güvenliğe ilişkin yaklaşımlarının analiz edilmesi konusuna yoğunlaşmaktadır. İşgörenlerin davranışları gerek kurum yapısı

gerekse kurum dışı ortaya çıkan inançların etkisi altında kalabilmektedir. İşgören tutum ve davranışlarına anlam kazandırabilmek için işgören doyumu, prosedürlerin etkisi, kurallar ve düzenlemelere uyum, iş çevresi ve şartlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

2-Algısal Yaklaşım: Çalışmalar kapsamındaki bu yaklaşım, işgörenin sürdürülen örgütsel politika ve faaliyetleri kapsayan iş çevresine ilişkin algılarının analiz edilmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Güvenlik iklimi algıları ile güvenlik uygulamalarının sonuçları arasındaki ilişki değerlendirilmektedir.

3-Karışık Yaklaşımlar: Bu yaklaşımda bireysel algılar ve tutumların karışımı yapılarak, işe ilişkin ortaya koyulan tutumlar, mevcut inanç ve eğilimler de bu yapıya dâhil edilmektedir. Bu modeli savunan çalışmalarda iş yükü yoğunluğu, bireylerin tehdit algısı, işin yapılış hızı gibi faktörler güvenlik ikliminin bir boyutu gibi değerlendirilmektedir (Gül, 2015: 33).

1.1.4. Güvenlik İklimi Üzerine Yapılan Araştırmalar

Literatürde güvenlik iklimi üzerine birçok çalışma yapıldığı görülmekte olup, yapılan çalışmalarda genellikle işgörenlerin güvenlik iklimi algılarının ve güvenlik ikliminin çalışma yaşamı üzerindeki etkilerinin ele alındığı göze çarpmaktadır (Eryılmaz, 2019: 1854; Karadal ve Merdan, 2017: 912; Şimşek-Ilkım ve Derin, 2018: 231). Aydın (2018: 13) tarafından yapılan çalışmada iş güvenliği risklerinin en fazla görüldüğü alanların başında hastanelerin geldiği belirtilmiş, bu kapsamda hastanelerde çalışan bireylerin iş güvenliği iklimine ilişkin algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 251 hemşire katılmıştır. Araştırmanın sonucunda hemşirelerin meslek yaşamları boyunca iş güvenliğine yönelik eğitim almalarının iş güvenliği iklimi algısını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bunun yanında hemşirelerde iş güvenliği iklimi algısının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna karşılık iş güvenliği iklimi algısının yaş, gelir düzeyi, mesleki kıdem ve kurumda çalışma süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Tuncer (2018: 1) tarafından yapılan çalışmada iş güvenliği iklimi algısı ile işgörenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 297 işgören katılmıştır. Araştırmanın sonucunda işgörenlerin güvenlik iklimi algıları arttıkça örgütsel bağlılık düzeylerin yükseldiği, bu kapsamda işgörenlerin örgütsel bağlılıklarını yükseltmek için iş ortamında güvenlik ikliminin geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yapılan çalışmada şeker fabrikası işgörenlerinde güvenlik iklimi algısını etkileyen değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 321 işgören katılmıştır. Araştırmanın sonucunda işgörenlerin iş güvenliğini

sağlamaya yönelik davranışlarının orta düzeyde olduğu, iş güvenliğine yönelik tutumlarının ise aile tipi ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanında şeflerin tutum ve davranışları ile iş arkadaşlarının güvenlik normlarına dikkat etme düzeylerinin güvenlik iklimi algısını etkileyen unsurlar arasında yer aldığı tespit edilmiştir. (Çiftçi, 2016: 4)

Yapılan çalışmada inşaat sektöründe çalışan bireylerin iş güvenliği iklimi algılarının incelenmesi amaçlanmış, çalışmaya 183 işgören katılmıştır. Araştırmanın sonucunda işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının yüksek düzeyde olduğu, güvenlik iklimi algılarının cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada işgörenlerin güvenlik iklimi algılarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. (Koç, 2016: 4)

Yapılan çalışmada sağlık personelinde örgüt güvenlik iklimi ile işgören güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 220 sağlık çalışanı katılmıştır. Araştırmanın sonunda örgüt güvenlik iklimi algısı ile işgörenlerin iş güvenliği algıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının yaş, öğrenim durumu, çalışma süresi, cinsiyet, çalışılan birim ve iş kazası öyküsü değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. (Gül, 2015: 1)

Yapılan çalışmada kılavuz gemi kaptanlarında iş güvenliği iklimi algısı ile çalışma yaşamında yorgunluk arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 100 kılavuz kaptan katılmıştır. Çalışmanın sonucunda iş güvenliği iklimi algısı ile yorgunluk arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, bu kapsamda kaptanların iş güvenliği iklimi algıları yükseldikçe yorgunluk düzeylerinin düştüğü tespit edilmiştir. Erhan (2014: 4) tarafından yapılan çalışmada yeni iş sağlığı ve güvenliği kanununun işletmelerde iş güvenliği iklimi üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmış, araştırma sonucunda yeni iş sağlığı ve güvenliği kanununun işletmelerde iş güvenliği iklimi algısını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. (Ceyhun 2014: 91)

1.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tanımı ve Önemi

İş sağlığı ve güvenliği kavramlarının bilim literatürüne girmesi ve araştırma konusu olması uzun yıllar almıştır. Bununla birlikte bir bilim alanı üzerinde ne kadar sık çalışma yapılırsa yapılsın söz konusu bilim dalında her türlü bilgiye ulaşıldığının söylenmesi

mümkün değildir. Her bilim dalında olduğu gibi iş sağlığı ve güvenliği alanı da farklı açılardan ele alınan ve üzerinde her geçen gün yeni bilgilere ulaşılan bir alandır. Temelde iş sağlığı ve güvenliği önleyici bir yaklaşım ile işgörenlerin sağlıklarının korunmasını amaçlayan bir olgudur (Işık, 2019: 1).

Alanyazında iş sağlığı ile iş güvenliği kavramlarının bazen aynı anda bazen de ayrı iki başlık halinde ele alındığı görülmektedir (Kök-Sevda, 2019: 12). Yapılan bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği kavramı mesleki risklerin önlenmesi, iş yerindeki uygunsuzlukların giderilebilmesi, işgörenlerin işe uygunluklarının incelenmesi, öngörülen risklerin hem işgören hem de işveren tarafından gerçekleştirilmeden önlenmesi amacı ile bir bütün olarak ele alınmıştır.

Teknoloji, sanayileşme ve diğer sektörlerde gerçekleşen ilerlemeler sonucunda çalışma şartlarında pek çok değişiklik gerçekleşmektedir. Söz konusu durum işgörenlerin ruhsal, bedensel ve fiziksel sağlığının korunabilmesi sorununu gündeme getirmektedir. Bu kapsamda öncelikle "İşçi Sağlığı ve Güvenliği (İSG)" biçiminde karşılaştığımız kavram süreç içerisinde yetersiz görülerek "İş Sağlığı ve Güvenliği" olarak daha geniş bir şekilde tanımlanmıştır. Böylelikle çalışan kişilerin sağlığı ve güvenliğinin yanı sıra iş koşulları ve iş yeri alanının da sağlıklı ve güvenilir olması hedeflenmektedir (Karahana, 2014: 1). Bilim dalı olarak iş sağlığı ve güvenliği; işgörenlerin zihinsel, toplumsal, fiziksel yönden sağlıklı olmalarını ve işletme çerçevesinde kendilerini güven içerisinde hissetmelerini sağlayıp, yapılan işin bireye, işgörenin de işe uymasını hedeflemektedir. Güvenli ve sağlıklı çalışma şartları; işletmede görülen iş kazaları ve mesleki rahatsızlık risklerinin en aza indirilmesi, işgörenlerin iş tatmini, verimlilik seviyesi ve motivasyonlarının yüksek tutulması açısından önem taşımaktadır (Çabuş, 2014: 1). Bu yönüyle iş sağlığı ve güvenliği kavramı geçtiğimiz birkaç yıl içerisinde önemi giderek artan bir kavram olarak dikkati çekmektedir (Bayraktaroğlu vd., 2018: 1).

İş sağlığı güvenliği hem kamu kurumlarında hem de özel sektörde faaliyet göstermekte olan işgörenlerin tamamını ilgilendiren bir kavramdır (İnciroğlu, 2014: 1). Bu sebeple çağımızda iş sağlığı ve güvenliği devletlerin önemseydiği bir alan haline gelmiştir (Ergin ve Mergen, 2017: 29). Türkiye’de de Dilaver Paşa Nizamnamesi ile başlayan iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları günümüzde İş Kanunu ile devam etmektedir (Ulutaşdemir vd., 2019: 33).

Kaynaklarda iş sağlığı ve güvenliği terimleriyle ilgili pek çok tanım yer almaktadır (Karahana, 2014: 7). Kavram olarak değerlendirildiğinde iş sağlığı ve güvenliği; iş yerinde, sağlıklı ve güvenli bir ortam yaratmak, hem iş kazası hem de mesleki rahatsızlıklara yakalanma riskini en aza indirmek, işgörenleri kanuni sorumluluklar ve hakları konusunda bilgilendirmek, işgörenleri iş ortamında karşılaşacakları mesleki riskler ve önemler hususunda eğitmek, işgörelere iş sağlığı ve güvenliği hususunda bilinç oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen uygulamalardır (Doğan vd., 2017: 2). İş sağlığı ve güvenliği "işgörelerin fizyolojik bir risk olan rahatsızlıklardan ve işin devam ettirilebilmesi sebebiyle ortaya çıkabilecek mesleki rahatsızlıklardan korunması için ihtiyaç duyulan iş koşullarının sağlanması ve iş şartlarının düzenlenmesi için yapılan yöntemli çalışmaların tamamı" şeklinde tanımlanmaktadır (Sapmaz, 2013: 3). İş sağlığı teriminin sadece bedensel sağlığı değil işgörelin ruhsal sağlığını da kapsadığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, işgörelerin zihinsel ve fiziksel yönden kendi özelliklerine uygun pozisyonlara yerleştirilmeleri ve iş ile işgörel uyumunun sağlanması işgörel sağlığının temel öğeleri arasında yer almakta, bu temel öğelere işgörelin yapmış olduğu iş nedeniyle ortaya çıkabilecek sağlık sorunları veya mesleki rahatsızlıklara karşı konulmasını sağlayabilecek her türlü önlem girmektedir (Sayıntürk, 2014: 5).

İş sağlığı ve güvenliği kavramını "çalışanların tebliğ ve yönetmeliklere göre iş yerlerinde sağlık ve güvenliklerinin korunması için alınan önlemler bütünü" biçiminde tanımlamıştır (Cumhur ve Ahıskalı, 2018: 1). Kavramsal açıdan iş sağlığını "kişinin sağlığını tehdit eden iş koşullarının insanlar üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmak" olarak açıklamıştır (Selçuk, 2014: 5). Kavramsal açıdan iş sağlığı, esas olarak iş ve iş yeri şartlarının potansiyel manada, kişinin sağlığını riske atmayacak biçimde sağlıklı olması ve söz konusu durumun korunabilmesini ifade etmektedir. İşgörelin iş ilişkisinde iş kazalarından ve mesleki rahatsızlıklardan korunmasını esas alan tüm etkinlikler bu kavram çerçevesinde incelenmektedir (Çabuş, 2014: 3). İş sağlığı ve güvenliği kavramı "çalışanların gerek çalışma ortamı içinden gerekse de çalışma ortamı dışından gelebilecek tehdit ve tehlikelerden korunmasını amaçlayan bir sistem" şeklinde tanımlanmıştır Uğur (Uğur, 2019: 1).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ortak komitesinin 1995 yılı 12. oturumunda incelediği tanımsa şöyledir: "İş sağlığı hangi iş olursa olsun, bütün işgörelerin zihinsel, fiziksel ve toplumsal refahlarının azami düzeye çıkarılmasını ve bu seviyede tutulmasını; iş koşullarından kaynaklı sağlık sorunlarının önüne geçilmesini, işgörelerin biyolojik ve

fiziksel seviyelerine uygun çalışma şartlarında çalıştırılmasını, kısaca işin bireye, bireyin de işine uyumlu bir biçime getirilmesini” hedeflemektedir (Altuğ, 2013: 4).

Yukarıda yer alan tanımlar incelendiği zaman literatürde iş sağlığı kavramına yönelik pek çok tanıma yer verildiği dikkati çekmektedir. Alanyazında yer alan birçok çalışmada iş güvenliği kavramıyla ilgili olarak da birçok tanımın bulunduğu göze çarpmaktadır. DSÖ iş sağlığı ve güvenliğini "çalışma ortamlarındaki iş koşullarının güvenlik ve sağlık içinde sürdürmeyi sağlayan ve neticesinde iş kazalarıyla mesleki rahatsızlıklarını minimum seviyeye indiren bir faaliyet" olarak ifade etmektedir (Altuğ, 2013: 5). İş sağlığı ve güvenliği "işgörenler yönünden tehlike oluşturan çalışma ortamının, işletmenin güvenliği sağlanarak risklerin minimuma indirilmesi çalışması; iş ortamını, işgörenlerin rahat bir şekilde çalışabileceği şekilde ve kendilerini güven içerisinde hissedebilecekleri bir ortam olarak hazırlanması ve bu kapsamda gerçekleştirilecek bütün faaliyetler" olarak tanımlanmıştır (Demir, 2015: 5). Söz konusu durum iş sağlığı ve güvenliğinin oluşturulması kapsamında yapılan eylemlerin, işverene birtakım görev ve yükümlülükler yüklemesi ve iş güvenliği teriminin, iş sağlığına göre daha teknik bir terim olarak şekillenmesine neden olmaktadır. İş güvenliği tanımı "iş yerlerinde, işgörenlerin çalışırken oluşabilecek risklerden kişisel ve ruhsal açıdan zarar görmemesi için alınacak tıbbi, teknik ve hukuki önlemleri sağlamak için yürütülen sistemli çalışmaların tamamı" şeklinde yapılmıştır (Sapmaz, 2013: 3). İş güvenliği "işgörenlerin iş yerinde karşılaşabileceği tehlikenin, minimuma indirilmesi veya tamamen yok edilmesi için getirilen sorumluluklardan bir araya gelen teknik kuralların tamamı" olarak ifade edilmiştir. (Altuğ, 2013: 4)

İş güvenliği önlemlerinin bazı amaçları bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’nca hazırlanmış olan mesleki eğitim modülü içerisinde yer alan iş güvenliği amaçları şu şekildedir (2014:2);

İşgören kişilere maksimum seviyede sağlıklı iş olanağı sağlamak,

İş şartlarının kötü yansımalarından işçileri sakınmak,

İş ve işgörenler arasında olabildiğince en yüksek uyumluluğu sağlamak,

Çalışma ortamındaki tehlikeleri minimuma veya tümüyle ortadan kaldırmak,

Meydana gelebilecek manevi ve maddi risk durumlarını yok etmek,

Çalışma verimliliğini azamiye çıkarmak.

Bütün kurumlar gerçekleştirilen işin niteliğine göre iş güvenliği ve işgören sağlığı yönünden bazı riskler taşıyabilmektedir. Söz konusu risklerin sebebiyet verdiği olumsuz hallerin sadece %2'si önlenemeyecek nitelikteyken, %98'i önlenebilecek niteliktedir. İş kazası hem işgören hem de işveren yönünden yaşam, kazanç, üretim, işgücü, verimlilik gibi maddi, manevi önem arz eden kayıplara neden olmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği iş yaşamındaki bütün paydaşlar açısından da önemli bir konudur. Literatürde yer alan çalışmalarda iş sağlığı ve güvenliğinin işgörenler, işverenler, ekonomi ve insan kaynakları yönetimi açısından önemli etkileri olduğu belirtilmektedir. Literatürde iş sağlığı ve güvenliğinin söz konusu paydaşlar açısından önemine ilişkin bilgiler aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.2.1. İşgörenler Açısından Önemi

Bütün dünyada teknolojik gelişmelere paralel olarak meydana gelen birtakım sağlık riskleri mevcuttur. Toplumun pek çok kesimini kapsayan tehditler iş ortamında işgörenler yönünden de birtakım tehditleri beraberinde getirmektedir (Erol ve Kanbur, 2017: 181; Pekşen, 2017: 49). Söz konusu tehditler işgörenin işsiz kalmasına neden olabileceği gibi işgörenlerin ailelerinin ve sosyal çevrelerinin de olumsuz etkilenmelerine zemin hazırlamaktadır (Bayraktaroğlu vd., 2018: 6). Bu noktada İSG'nin çalışma sağlığı yönünden en önemli amacı, işgörenleri iş kazası ve mesleki rahatsızlıkların tehdit unsurlarından korumayı sağlamaktır (Can ve Kargı, 2019: 16). İSG'nin yetersiz uygulanmasıyla iş kazası ve mesleki rahatsızlıklar arasında doğru orantı bulunmaktadır. İş kazası ve meslek rahatsızlıklardan ilk olarak etkilenenlerin her daim işgörenlerin olduğu açıkça görülmektedir. İşgören kişiler, iş güvenliğinin tam olarak uygulandığını bildikleri işletmelerde çalıştıkları süre zarfı içerisinde genellikle yüksek verimlilikte çalışırlar ve kendilerini güven içerisinde hissetmektedirler (Karahana, 2014: 29). Sürekli veya kısmi iş kaybı, işgören adına mali açıdan gelirinin düşmesi, kazancının bir kısmının veya tamamının sürekli bir şekilde veya bir dönemliğine kesilmesine neden olmaktadır. İSG'nin önemi, işgörenin bir başka kazancı olmadığı şartlarda kendisini ve bakmakla sorumlu olduğu kişiler için bir kez daha açıkça ortaya çıkmaktadır. İSG, işgörenin bakmakla yükümlü olduğu kişilerin olası bir iş kazası ya da mesleki rahatsızlıklar sebebiyle ortaya çıkabilecek mali sorunlarının önüne geçmektedir (Aydın vd., 2016: 36).

1.2.2. İşverenler Açısından Önemi

İSG uygulamalarının işverenler tarafından eksiksiz bir biçimde yerine getirilmesi gerekmektedir (Engür ve Chaussy-Ogly, 2019: 70). Çünkü İSG uygulamaları, işgören açısından olduğu kadar işveren yönünden de oldukça önemli bir konudur. İSG eksikliği bağlamında görülen meslek rahatsızlıkları veya iş kazası işletme için üretimin baltalanması veya sekteye uğraması, iş gücünün kısmi zamanlı ya da daimi kaybı, verimliliğin düşmesi gibi sorunlara yol açmaktadır. İSG'nin tam anlamıyla uygulanması halinde, yaşanabilecek mesleki rahatsızlıklar ve iş kazası asgari seviyeye çekilebilir ve olası kayıplar engellenebilir. Böylelikle üretimde duraklama veya azalmanın önüne geçilerek, işgören motivasyonunun yükseltilmesi ile en üst düzeyde verimlilik elde edilebilecektir. İş sağlığı ve güvenliği konusunda işverenlerin yapacakları yatırım veya masraflar üretimdeki giderleri arttıracak dahi olsa uzun vadede ortaya çıkabilecek meslek hastalıkları ve iş kazalarının neden olacağı ölümlerin önüne geçilmesini sağlayabilmektedir (Karahana, 2014: 29-30). Nitekim işgörenlerin sorunsuz bir çalışma ortamlarının olması performanslarını olumlu etkilemektedir (Savcı vd., 2018: 37). Bu da işverenlerin daha fazla kar elde etmelerine katkı sağlayacak bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.3. Ekonomik Açıdan Önemi

İş sağlığı ve güvenliği iş yaşamının tüm paydaşlarını etkilemekle beraber (Tambay, 2018: 1), ekonomik yapıyı da etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Çeçen, 2019: 4). Nitekim, iş kazaları meydana getirdiği zararlar beraber teçhizat, mal, makine kayıplarına da yol açmakta ve verimlilik azalmaktadır. Uluslararası kuruluşların yapmış olduğu çalışmalar iş güvenliği ile iş gücü verimliliği arasında karşılıklı bir ilişkinin bulunduğunu, güvenli ve sağlıklı iş ortamlarında verimliliğin arttığını ifade etmişlerdir. İş kazaları, iş akışının önüne geçerek üretimin aksamasına neden olmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü çalışmaları kapsamında üretim sürecinde yararlanılan tezgah ve makinelerde koruma yöntemlerinin iyileştirilerek iş güvenliğinin sağlanması ile önemli düzeyde üretim artışı sağlandığı sonucuna ulaşmışlardır. İş kazaları nedeniyle üretim araçlarında ve iş gücünde ortaya çıkan kayıplar üretim giderlerini de olumsuz olarak etkilemektedir (Aydın vd., 2016: 36). İSG uygulamaları gayrisafi milli hasılayı da etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ülkemizde bu konuya ilişkin yapılan bir araştırmaya göre her 15 saniyede 160 işgören iş kazası geçirirken, yine her 15 saniyede 1 işgören mesleki rahatsızlık ya da iş kazası nedeniyle yaşamını yitirmektedir. İşle alakalı rahatsızlıklar veya iş kazası neticesinde her gün 6300 işgören, yılda ise 2.3 milyon işgören

yaşamını yitirmektedir. Yılda 337 milyondan fazla yaşanan iş kazası nedeniyle iş devamsızlıklarda artış yaşanmaktadır. Meydana gelen bu durumun insani açıdan olduğu kadar ekonomik yönü de oldukça korkutucudur. İSG çalışmalarının yetersizliğinin yarattığı masraf, yıllık gayri safi yurt içi hasılanın %4' ü olarak düşünülmektedir (Kılıkış ve Demir, 2012: 24).

1.2.4. İnsan Kaynakları Yönetimi (İKY) Açısından Önemi

Yaşadığımız dönemde işletmeler ağır rekabet koşullarında varlıklarını devam ettirebilmek ve daha ileriye gidebilmek için avantaj sağlama gayreti içindedirler. Bu avantajı sağlamada en önemli faktörlerden birisi de insan kaynakları yönetimidir (Karacan ve Erdoğan, 2011: 102). İnsan kaynakları yönetimi, firmada güvenilir bir çalışma fırsatı sunulması için iş güvenliği ile işgören sağlığına ilişkin ihtiyaç duyulan önlemlerin alınması ve koordine edilmesinden sorumludur (Uysal vd., 2016: 63). Diğer bir ifadeyle İKY kapsamında işgören, işleriyle alakalı İSG konularında eğitilmektedir. Yeni bir işte çalışmaya başlamadan önce, iş değişikliğinde, iş ortamında muhtemel bir değişiklik halinde, çalışılan araç ve teçhizatlar yenilendiğinde İSG eğitimleri verilmektedir. Ayrıca güncel değişikliklere uygun şekilde gelişen tehditlere yönelik eğitimin kapsamı yenilenmekte ve gereksinim dahilinde düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. İSG kapsamında yapılan eğitimler dahilinde harcanan zaman, iş sürecinde çalışmak için harcanan süre içerisinde değerlendirilmekte ve işgörenin herhangi bir mali yükümlülüğü bulunmamaktadır (Karahana, 2014: 32).

Mesleki rahatsızlıkların ve iş kazalarının ortaya çıkmasıyla ilgili olarak gerçekleştirilen çalışmalar değerlendirildiğinde, mesleki rahatsızlıkların ve iş kazasının sayıca fazlalığı dikkat çekmektedir. Mesleki hastalıkların ve iş kazalarının önüne geçilmesi, buna bağlı olarak işgören sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması için yapılabileceklerin başında, probleme insan kaynakları yönetimi bakımından uzmanca yaklaşılması gelmektedir. (Karacan ve Erdoğan, 2011: 103)

1.3.İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemine Genel Bakış

İSG yönetim şekillerinin ana esasları kapsamında ilk başta risk yönetimine dair maddeler yer almaktadır. Bu maddeler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Özkılık, 2005: 21);

- Organizasyona ilişkin esaslar, hatalı bilgi verme ve diğer konular, işgören sağlık ve güvenlik durumlarını ve firmanın nihai kar oranını etkiler.

- Hastalık ve sakatlığa neden olan süreçler zamanla iyileştirilir ve müdahale etme imkanı sunulabilir. Ancak müdahalede bulunmak için en uygun zaman bu sürecin başlangıcıdır.
- Hastalık ve sakatlığa yol açan enerji ve diğer stres türleri, çalışılan iş yerine ve tamamen toplum içindeki kişi ve organizasyonlara ciddi mali yükümlülükler yol açar.
- İş Sağlığı ve Güvenliği tehlikelerinin kabul edilebilirliğine dair değer yargıları algılamaya dayanır. Çeşitli çıkar gruplarının bu algılamalarını mantıklı bir şekilde sokmak için dayanışma ve iletişim dikkat çeken iki önemli husustur.
- İş Sağlığı ve Güvenliği tehlikelerinin idare edilmesi ve bunlara yönelik kararlar alınması, verilerin mantıksal çözümlemesine dayanır.
- İş Sağlığı ve Güvenliği tehlikelerinin en etkili şekilde kontrol edilmesi, kişileri değiştirmenin aksine, işgörenlere daha güvenilir şartlarda iş yapma imkanı sağlamaktır.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi; içinde bulunulan şartların ayarlanmasını, risklerin analiz edilmesini, yapılan işlemleri, izlenmesini ve bu zaman kapsamında iletişim ve danışmanlığın sağlanmasını içerir. Risk yönetimi evresi, İş Sağlığı ve Güvenliği tehditlerinin öngörülemez tabiatına proaktif bir biçimde muamele etmek için bir sistem sağlar.

1.4.İş Kazası Kavramı

İş sağlığı ve iş güvenliği, yüzyıllardır insanların çalışma gereksinimi duymaya başladığı süreçten bugüne dek terimsel anlamda ifadesi bulunan bir eğilimdir. Söz konusu eğilim tarihsel süreç bağlamında değerlendirildiğinde temsili süreçlerin var olan üretim temeli ile olan ilişkisi dikkat çekmektedir. Tarihte bilinen ilk uygarlık olarak avcı-toplayıcı toplumlardan bugüne dek işbölümünün kapsamının kesinleşmesi, yapılan işlerin standardı ve zenginliği, şüphesiz işgören sağlığı ve güvenliğini gerektirmiş ve özellikle sanayileşme sürecinden sonra yaşanan iş kazaları bu kavramsal düzenin uzun bir süre tartışma konusu olarak ifade edilmesi gerektiğini göstermiştir (Çiçek ve Öçal, 2016: 108). Günümüzde de iş kazaları meslek yaşamında karşılaşılan sorunların başında geldiği için (Gül, 2019: 241) önemli bir araştırma alanıdır.

Kaza, borçlar hukuku bakımından, borçlu olan kişinin kendi iradesinden ve kusurdan bağımsız şekilde ortaya çıkan, tahmin edilemeyen, kaçınılması olanaksız, zarar

meydana getiren ve borçlu olan kimseyi yükümlülükten kurtaran herhangi bir olaydır. Genellikle kaza, mal veya can kaybına yol açan olumsuz olay olarak açıklanmaktadır (Duyar, 2010: 14). Kavramsal olarak değerlendirildiğinde iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin alanyazında pek çok tanıma yer verildiği görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü iş kazasını “çoğunlukla yara alma ile biten, planlı olmayan, malzemenin zarara uğramasına veya üretim sürecinin aksamasına yol açan olaylar” olarak ifade etmektedir (İvrin-Yılmaz, 2013: 28). 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu iş kazasını “Sigortalı çalışanın iş ortamında çalıştığı süreç içinde, işverence devam ettirilmekte olan iş veya sigortalı kendisi için ve kendi adına özgürce çalışıyorsa sürdürmekte olduğu iş dolayısıyla, bir işverene bağlı olarak çalışanın, görevli olarak iş yeri haricinde farklı bir yere gönderilmesi dolayısıyla aslolan işini yapmadan geçen süre içerisinde, emziren kadın çalışanın, iş yönetmeliği uyarınca çocuğuna süt vermek için ayrılan zaman diliminde, sigortalıların, işveren tarafından sağlanan bir araç vasıtası ile işin gerçekleştiği mekana gidiş geliş sırasında, yaşanan ve sigortalıyı hemen ya da sonradan fiziksel ya da zihinsel engele uğratan olaydır” olarak tanımlamaktadır (Bekâr vd., 2017: 480). İş kazası, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından “Belli bir yaralanma ve zarara yol açan, plansız, ansızın veya umulmadık anda meydana gelen olay” olarak açıklamıştır (Sapmaz, 2013: 4). İş kazası “personelin iş yerinde çalıştığı sırada, işe giderken ya da eğitim sırasında personele zarar veren, mal üzerinde hasar yaratan, süreçte yavaşlamaya sebep olan ve ürün kaybına yol açan istenmeyen olaylar” olarak açıklanmıştır (Özkılıç, 2005: 8).

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (Md.3) iş kazasını, “İşyerinde veya iş yeri haricinde işin devam ettirilmesi dolayısıyla yaşanan ölüme yol açan veya fiziksel bütünlüğünü ruhen veya fiziksel engelli durumuna getiren olay” olarak tanımlamıştır (Kaplancan, 2014: 8).

İşgörenlerin meslek hayatını sürdürme konusunda problem yaşayacakları iş kazaları veya meslek hastalıklarına yakalanmaları gerek işveren gerekse sosyal güvenlik kurumları yönünden önemli bir maddi külfete yol açmaktadır (Altın vd., 2017: 55). İş kazaları ve meslek hastalıklarının işverenlere yüklediği maddi yükümlülüklerin başında insan kaynakları kaybı, malzeme, cihaz ve teçhizatların zarar görmesi, kazazedelere ödenmesi gereken tazminatlar ve yaralılar için yapılacak olan ilk yardım giderleri gelmektedir (Bayram ve Ünğan, 2017: 410).

İş kazaları çalışma alanında yaşanan olası tehlike durumları arasında en önemlileridir. Dolayısıyla iş sağlığı ve iş güvenliği teknik, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı gün geçtikçe önem arz etmekte ve dikkat çeken bir durum halini almaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıklarının; işveren, işgören ve devlet bakımından pek çok olumsuz etkisinin olması ve sorunun çözümünün insani yönü, konunun büyük bir ciddiyetle değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Aydın vd., 2013: 28). Ayrıca refah seviyesi ve üretim düzeyini artırmaya çalışmak ve refahı düşüren iş kazalarını engellemek devletin temel görevleri arasındadır. Bu kapsamda iş ortamlarında iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, üretimde verimliliğin artması yönünden de oldukça önemlidir. Sağlıklı çalışma şartlarının olması işgörenin mental yönden rahat çalışmasını sağlayacak ve bu durum iş yerinde motivasyonu yükselterek verimliliğin artmasına olumlu katkı sağlayacaktır (Ulusoy, 2013: 14).

Çeşitli sebeplere bağlı olarak gelişen iş kazaları pek çok maliyeti de beraberinde getirmektedir. İş kazalarından kaynaklanan maliyetler aşağıdaki gibidir (Sapmaz, 2013: 7);

- Kazaya maruz kalan işgörene ödenmesi gereken tazminat ve tedavi tutarı,
- İş kazası sebebiyle üretimin duraksamasının yaratabileceği üretim kaybı,
- İş kazası esnasında mekân ve teçhizatlarda yaşanan sorunlar,
- İş kazasına maruz kalan işgörenin kendisi, ailesi ve çevresinde yaşanan moral bozukluğu ve huzursuzluk,
- Yeni sigortalının işe alınması, eğitimi ve adaptasyon sağlamasına yönelik çalışmalar,
- İş kazasının kamuoyunda duyulması halinde şirketin toplumsal imajının olumsuz olarak etkilenmesidir.

1.4.1. İş Kazalarının Nedenleri

İş kazaları pek çok faktörle beraber gelişen ve kaza sebepleri çeşitli sınıflandırmalara ayrılan olaylardır (Camkurt, 2013: 71). Bu kapsamda iş kazalarına ve meslek hastalıklarına neden olan birçok etken bulunmaktadır. Mesleki rahatsızlıklara ve iş kazalarına yol açan faktörlerin başında kaza istatistikleri ve çalışmalarına ilişkin eksiklikler, kontrol birimlerindeki yetersizlikler, işgörenin özellikleri, iş güvenliği algısının oluşmaması ve işgörenlerin iş güvenliği tedbirlerini göz önünde bulundurmamaları, ayrıca iş güvenliği anlayışının tam anlamı ile oturmamış olması gibi etkenlerin geldiği ifade edilmektedir (Colak ve Cetin, 2017: 385). Endüstri dalında yaşanan kazalarda; önlem

alınmaksızın yapılan eylemlerin ve iş şartlarından doğan risklerin varlığından bahsedilebilir. Kazaların engellenebilmesi için değerlendirilmesi ve problemin altında yatan nedene odaklanması, sonrasında yaşanabilecek kaza olasılığının ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Yaşadığımız dönemde her ne kadar kaza istatistiklerine ilişkin kayıtlar mevcutsa da kayıt dışı alanlarda işgörenlerin yaşadıkları kazaların sayısını belirleyebilmek olanaksızdır.

İş kazalarının neredeyse %80'i insanların eylemlerinden kaynaklı olarak gerçekleşmektedir. Ancak, kişinin her davranışının da kazaya neden olacağını ifade etmek doğru değildir. Kazaya neden olan davranışlar, tehlikeli ve güvenli olmayan davranışlar olarak nitelendirilmektedir. İş kazalarının önemli bir kısmının sebebi şeklinde değerlendirilen riskli tutumlar; işgörenlerin psikolojik, fizyolojik ve bireysel özelliklerine dayalı olarak ortaya çıkmaktadır (Camkurt, 2013: 72). Ayrıca iş kazalarının yaşanmasında uzun mesai saatlerinin de etkisi olabileceği ifade edilmekte, bu bağlamda çalışma saatlerinin çok fazla olduğu şirketlerde iş takviminin ve kapsamının işgören sağlık durumunu tehlikeye atmayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir (Dembe, vd., 2005: 588). Bunun yanında iş kazalarına neden olan fiziksel unsurların en aza indirilmesi için iş ortamının ergonomik bir yapıya sahip olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Engür ve Chaussy-Ogly, 2019: 69).

1.5.Meslek Hastalığı Kavramı

Meslek hastalıkları geçmiş dönemlerde iş yaşamından kaynaklanan doğal bir durum olarak kabul edilirken, yaşadığımız dönemde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında üzerinde önemle durulan bir alan haline almıştır (Özveri, 2018: 750). Kavram olarak değerlendirildiğinde meslek hastalıkları sigortalı işgörenin çalıştığı ya da yaptığı işin niteliği sebebiyle, yinelenen bir nedenle ya da işin sürdürülme koşulları nedeniyle yaşadığı sürekli veya geçici hastalık, fiziksel ya da zihinsel engel durumudur (Çağlar, 2014: 12). Meslek hastalıkları, işgörenin iş yerinde olduğu süre içerisinde, işe ilişkin tekrarlanan nedenlerden dolayı ortaya çıkan sürekli veya geçici hastalık, fiziksel ya da zihinsel özürlülük durumlarıdır (Ilıman, 2015: 21). Bir hastalığın mesleki bir rahatsızlık şeklinde değerlendirilebilmesi, Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulu tarafından onaylanmasına bağlıdır. Sağlık Kurulu, söz konusu hastalığın mesleki bir rahatsızlık olup olmamasına karar verebilmek için, SGK tarafından yetkilendirilen sağlık kurumlarından, usulüne uygun olarak alınan sağlık raporları veya iş yerlerinde yapılan kontroller sonucunda düzenlenen

raporları göz önünde bulundurmaktadır (Çağlar, 2014: 12). Kavram olarak değerlendirildiğinde meslek hastalığı “işgörenin çalıştığı ortamda işin özelliklerine göre yinelenen nedenlerle gelişen veya işin sürdürülme aşamasında kronik veya geçici bir şekilde ortaya çıkan zihinsel, hastalık veya sakatlık sorun durumu” olarak açıklanmaktadır (Algün, 2014: 2). MEB’in hazırlamış olduğu mesleki eğitim uygulamasında mesleki rahatsızlık “İşgören kişilerin gerek kullanılmakta olan ham madde gerekse çevre şartlarının etkisiyle uğradıkları kronik veya akut rahatsızlık, sakatlık veya ruhsal sorun durumlarıdır” şeklinde ifade edilmektedir (2014: 26).

Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü’ne göre mesleki rahatsızlıklar beş başlıkta toplanmıştır. Bunlar (Duyar, 2010: 22);

- Kimyasal madde kaynaklı hastalıklar,
- Mesleki deri hastalıkları,
- Pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi problemleri,
- Mesleki bulaşıcı hastalıklar,
- Fiziki sebeplerden kaynaklı gelişen mesleki hastalıklardır.

İş yaşamında meslek hastalıkları sıklıkla karşılaşılan bir sorundur. Meslek hastalıkları tümüyle önüne geçilebilen hastalıklardan oluşmakla birlikte, genel olarak tespit edilmediğinden çalışan kişilerde kalıcı hasara neden olmakta, bununla beraber işgöreni işini yapamaz duruma getirmektedir (Doğan vd., 2017: 2). Teknolojik ilerlemelerin bilinçsizce kullanılması iş kazaları ve meslek hastalıklarında önemli düzeyde artış yaşanmasına sebep olmuştur. Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler insan hayatına sağladığı kolaylıkların yanı sıra bir o kadar da zarara neden olmaktadır. Ürün olarak teknolojinin insan hayatına girmesine katkıda bulunan sanayi dalında tüketim sürecine ürün yetiştirebilmek için makine kullanım seviyesi yükseltilmiş ayrıca işgörenlerde görülen mesleki rahatsızlıkların düzeyinde de da artış yaşanmıştır (Karahan, 2014: 22).

Meslek hastalıkları adli vaka olarak nitelendirilmektedir. Bir rahatsızlığın mesleki rahatsızlık olarak kabul görmesi için yaşanan hastalıkla yapılan meslek arasında nedensellik bağı olması gerekmektedir. Mesleki rahatsızlıkların teşhis edilmesi ve takibi adına Türkiye’de üç adet mesleki hastalık hastanesi bulunmaktadır. Ülkemizde mesleki hastalıklar listesi "SGK Sağlık İşlemleri Tüzüğü" eki içerisinde bulunmaktadır. Kontrol çeşitleri doğru bir biçimde yapıldığında ve risk yönetimi faaliyetleri gerçekleştirildiğinde işletmelerde görülen mesleki hastalıklar önlenmektedir (Ilıman, 2015: 21).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na göre, mesleki rahatsızlıkların nihai tanılanması ve nihai kararı SGK tarafından yapılmaktadır. Mesleki rahatsızlıkların bildiriminin sağlanmasına yönelik hali hazırdaki uygulama aracılığı ile meslek hastalığına dair işletmeyi bilgilendirmek için daha kapsamlı olanaklar mevcuttur. Bir sağlık kurumu bünyesinde görev yapmakta olan tüm doktorlar (hastane doktoru, birinci basamakta çalışan doktorlar, iş yeri hekimi vs.) yetkili sağlık kuruluşları aracılığı ile SGK'ya bildirim yapabilmektedir. Hatta birey kendisi de (çalışan ya da emekli) direkt olarak mesleki rahatsızlık şüphesi ile kuruluşa başvuruda bulunabilmektedir. Başvuru inceleme yapılması için yetkilendirilmiş sağlık kuruluşlarından birine yapılır. Nihai tanılama ve tazminat, SGK'nın yetki ve sorumluluk alanına girmektedir (Bilir, 2016: 63). "5510 sayılı kanun çerçevesindeki sigortalıların mesleki bir rahatsızlığa yakalandığını öğrenen ya da bu durum kendisine iletilen işveren tarafından, sigortalı açısından ise kendisi tarafından, bu durumun öğrenildiği gün itibarıyla üç iş günü içerisinde, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirim Formu ile SGK'ya bildirim yapılması zorunluluğu mevcuttur" (Karahan, 2014: 24).

Meslek hastalıklarının önüne geçilmesi için aşağıdaki tedbirlerin uygulanması gerekmektedir;

- Meslek hastalığına neden olabilen veya meslek hastalıkları kapsamında yer alan maddelerle çalışan kişiler iş yerlerinde bu maddelerin özellikleri, riskleri ve korunma teknikleriyle ilgili eğitimden geçirileceklerdir.
- Çalışma ortamında bu maddeler nedeniyle hastalanma ve zehirlenmelere ilişkin ilk veriler ile alınacak tedbirleri gösteren özel afişler uygun yerlere yapıştırılacaktır. İş yerlerinde kullanılan zehirli ve zararlı maddeler, teknik imkân var ise aynı işe yarayan daha az zehir barındıran zararlı maddeler ile değiştirilecektir.
- Zehirli sıvı, sis, buhar, gaz, duman veya toz ile yapılan işler, teknik olanaklara göre kapalı bir yapıyla sağlanacaktır. Bunun gibi çalışma ortamlarında etkin biçimde ve yeterince havalandırma gerçekleştirilecektir. Atıklar, zararlı maddelerden arındırılmadan havaya ve dış ortama salınımı yapılmayacaktır.
- Çok zehirli maddelerin muhafaza edildiği işletmelerde bu maddeler ve bunların olduğu birimler, diğerlerinden bağımsız hale getirilerek söz konusu çok zehirli maddelerin zararlı etkileri en az düzeye indirilecektir.
- Zehirli buhar, toz ve dumanlı çalışma koşullarında ortamın havası nemli, tezgah, duvar ve zeminler ıslak halde tutularak zararlı maddelerin çevreye yapışmasının

önüne geçilecektir. Gerektiğinde bu faaliyetler, bölgesel ve genel havalandırma ile gerçekleştirilecektir.

- Mesleki rahatsızlığa yol açan zararlı ve zehirli maddelerle uğraşan işletmelerde, işgörenlere uygun olan bireysel korunma malzemeleri sağlanacak ve bunların kullanım biçimi öğretilecektir.
- Mesleki rahatsızlıklardan sakınmak için işe başlama ve işe yerleştirme kontrolleri rutin olarak gerçekleştirilecek, kullanılan maddelere dair hassasiyeti olanların bu işlerde çalışmasına izin verilemeyecek, işe uygun kişilerin çalıştırılmasına dikkat edilecektir.
- İşe alınan işgörenin risk ve zararın niteliğine göre belli zamanlarda sağlık kontrolleri ve gerekli olması halinde laboratuvar analizleri yapılacaktır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014: 31).

1.5.1. Meslek Hastalıklarının Nedenleri

İş hayatında görülen rahatsızlıklar bir meslek veya çalışma sırasında yaşanan geçici veya sürekli hasarlar olup, zaman içinde gelişen mesleki sorunlarıdır. Değişen koşullar kapsamında farklı rahatsızlıkların da ortaya çıkma ihtimali bulunmaktadır. Örneğin günümüzde cep telefonlarının uzun müddet kullanılmasının stres, baş dönmesi, baş ağrısı gibi problemlere neden olduğu bilinmektedir (Sapmaz, 2013: 9). Birçok meslekte ise işgörenin iş kazasına ya da meslek hastalığına yakalanmalarına zemin hazırlayan unsurlar bulunmaktadır (Beşer, 2012: 43).

Bilim dünyasında yapılan araştırmalar çerçevesinde ulaşılan sonuçlara göre iş kazalarının %88'i tehlikeli davranışlardan, %10'u tehlikeli ortam koşullarından ve %2'si de engellenemeyen belirsizliklerden doğmaktadır. Zira iş kazaları ve mesleki rahatsızlıklara yakalanmanın en temel sebeplerinden birini, bu kapsamdaki bilgisizlik, farklı bir ifadeyle eğitim eksikliği oluşturmaktadır (Demir ve Demir, 2016: 171).

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda meslek hastalıklarının temel nedenleri kimyasal, fiziksel, biyolojik ve psiko-sosyal nedenler şeklinde dört grupta ele alınmıştır. Meslek hastalığına neden olan söz konusu faktörler aşağıda açıklanmıştır.

Kimyasal Nedenler

Kimyasal maddeler insan yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Dünya genelinde her yıl tarımda, gıda maddelerinde, ilaç üretiminde, enerji sistemlerindeki yakıtlarda ve diğer

alanlarda yaklaşık olarak 400 milyon ton kimyasal madde üretilmektedir. Kimyasal maddelerin hem üretilmesi hem de kullanımları gelişmişlik seviyesi ne olursa olsun ülkelerin gelişimini doğrudan etkilemekte, bunun yanında insan yaşamını da farklı yönlerde etkilemekte ve yaşam kalitesini arttırmaktadır. Buna karşılık bazı kimyasallar insan yaşamını olumsuz yönde etkilemekte ve çevreye zarar verebilmektedir (Akarsu ve Güzel, 2016: 1).

İş yaşamında da sağlığı tehdit eden birçok kimyasal madde bulunmakla beraber, işgören sağlığına etki eden kimyasal maddeler solventler, gazlar, metaller gibi gruplara ayrılmaktadır. Söz konusu maddeler aşağıda açıklanmıştır (Çağlayan, 2015: 21);

- Metaller; en sık kullanımı sağlanan maddelerden biridir. Magnezyum, kadmiyum, nikel, kurşun, alüminyum, demir gibi maddelerdir.
- Solventler; sanayi bölgelerinde çok sık kullanımı sağlanan çözücüler, hekzan, stiren, alkoller, eter, aseton, benzin, ksilen, benzen ve çeşitleri olan toluen vb. sayılabilir.
- Toksikolojik açıdan işletmelerde karşımıza çıkan gazlar; iritan, kimyasal boğucu ve basit boğucu gazlar olarak üçe ayrılmaktadır.

Fiziksel Nedenler

İş kazalarına yol açan elektrik çarpması, kesilmeler, zehirlenmeler gibi etkenler bu grup kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca ağır eşyaların itildiği, kaldırıldığı durumların yinelenildiği işler genel olarak kas-iskelet sisteminde önemli sakatlık ve hastalıklara yol açabilmektedir (Sapmaz, 2013: 8). Bunun yanında iş yerinde gürültü, ısı, radyasyon, aydınlatma ve titreşim gibi fiziksel unsurlar da meslek hastalıklarına zemin hazırlayabilmektedir (Çağlayan, 2015: 15). Bu nedenle iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için iş ortamında fiziksel risklerin en aza indirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Tanrıverdi vd., 2015).

Biyolojik Nedenler

Biyolojik risk faktörlerinin başında genellikle mikroorganizmaların geldiği düşünülmektedir. Fakat işgören sağlığı yönetmeliğinde biyolojik faktörler çok daha kapsamlı bir şekilde tanımlanarak herhangi bir zehirlenmeye, alerjiye ve enfeksiyona sebebiyet verebilen mikroorganizmalar olarak belirtilmiştir. Bunlara genetiği değiştirilmiş olan mikroorganizmalar ile insan parazitleri ve hücre kültür örnekleri de dahil edilmektedir

(Çağlayan, 2015: 26). Madencilik, deri, hayvancılık gibi işlerde çalışan bireyler farklı mikroorganizmalara maruz kalabilmekte; bunun sonucunda da parazitler, brusellozis, tüberküloz gibi hastalıklar gelişebilmektedir (Sapmaz, 2013: 8).

Sosyo-Psikolojik Nedenler

Sosyo-psikolojik riskler; diğer risk kavramlarıyla karşılaştırdığında iş güvenliği ve sağlığı hususunda çok az bilinirliğe sahiptir (Vatansever, 2014: 117). Buna karşılık sosyo-psikolojik nedenler iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden unsurlar arasında yer almaktadır (Çelik ve Demir, 2015: 1170). İş hayatında sağlığın bozulmasına neden olan sosyo-psikolojik faktörler işteki rol, kişilerle olan iletişim, güvenlik seviyesi, iş ortamının yapısı, donanımı, iş şekli, iş yükü, iş güvencesi, üretim şekilleri gibi pek çok başlığı içinde barındırmaktadır. Özellikle günümüzde endüstriyel psikoloji ve sosyoloji gibi bilim dallarında yaşanan gelişmelerle birlikte çalışma hayatının sosyo-psikolojik yönü de ele alınmaya başlanmıştır (Çağlayan, 2015: 23). Bunlar, iş şartlarına ve işin özelliğine göre uygun şekillerde yapılan olumlu etkilerdir. Yönetimin yoğun kontrolü ve disiplinli davranışı, çalışma saatlerinin düzenli olmaması, endüstriyel yorgunluk, işgören-işveren ilişkileri gibi faktörler bu grup bağlamında ele alınabilir. Sosyo-psikolojik faktörler, özellikle uzun süre zarfında işgören davranış sorunlarına ve bir takım psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Sapmaz, 2013: 8).

1.6. İş Kazası Kavramı

İş kazasının ortaya çıkması için gereken koşullar ile iş kazalarının tanımı ve içeriğine dair durumlar 5510 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Kanunda yer alan maddelere göre iş kazasının oluşma şartları aşağıda açıklanmıştır.

İşgörenin İşyerinde Bulunduğu Esnada Kazaya Uğraması: İşyeri, Kanunun 11'inci maddesi bağlamında, sigortalıların maddi ve maddi olmayan unsurlarla beraber çalışmalarını gerçekleştirdikleri yerler olarak açıklanmış olup, iş yerinde üretimi gerçekleştiren ürün ya da sunulan hizmet ile özellik olarak bağlılığı olan ve aynı yönetim kapsamında örgütlenen iş yerine bağlı yerler, beden veya meslek eğitimi, muayene, emzirme, yemek, yıkanma, bakım, uyku, dinlenme alanları, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da iş yeri kapsamında sayılmıştır. Kanunun 4'üncü maddesi birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi ile 5'inci maddesi (a), (b), (c), (e) ve (g) bentlerinde sayılan sigortalıların, Ek 5'inci maddesi bağlamında belirtilen tarım ya da orman işletmelerinde iş

sözleşmesi ile süreksiz olarak çalışan sigortalı işgören, Ek 9'uncu madde bağlamında ifade edilen koşullarda ev hizmetlerinde işgören sigortalıların ve intörn statüsündeki öğrencilerin; iş yerinde oldukları esnada gerçekleşen olaylar iş kazası olarak değerlendirilecektir. Sigortalı işgören iş yerindeyken gerçekleşen olayların yapılan işle alakalı olup olmaması dikkate alınmaksızın iş kazası olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (kms.kaysis.gov.tr).

İşgörenin İşveren Tarafından Yürütülmekte Olan Bir İş Nedeniyle Kazaya Uğraması: İş kazası sigortası kararları bağlamında sigortalılardan Kanunun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (b) bendinde belirtilen sigortalılar için devam ettirmekte oldukları, bünyesindeki diğer sigortalılar içinse işverenler tarafında yürütülen iş sebebiyle; iş yerinde ya da çalışma ortamı haricinde yaşanan kazalar iş kazası olarak değerlendirilecektir. "İşverenin sürdürmekte olduğu iş" ifadesiyle iş yerinde ya da iş yeri haricinde yaşanan kazanın işverenin yetkilendirmesi ya da işin özelliği dolayısıyla gerçekleştiği esnada yaşayabileceği kaza ihtimaline karşı sigortalı garanti kapsamına alınmaktadır. Bu bağlamda, tarlada çalışan sigortalının traktörün devrilmesi neticesinde yaralanması, beyaz eşya teknik servisinde çalışan sigortalının beyaz eşya onarımı yapmak için geldiği binada dengesini yitirmesi sonucu düşerek yara alması, tarlada çalışan sigortalının ilaçlama esnasında zehirlenmesi, torna atölyesinde çalışan sigortalının elini torna cihazına kaptırması, işverene ait tarım aracıyla giderken yolda tarım aracı ile kaza yapması gibi olaylar işlerin yürütülmesi esnasında veya iş sırasında gerçekleştiğinden iş kazası olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kanunun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (b) bendinde kabul edilen sigortalıların iş yeri haricinde sürdürmekte oldukları iş sebebiyle gerçekleşen kazalar da iş kazası olarak değerlendirilecektir (kms.kaysis.gov.tr).

İşgörenin İşveren Tarafından Başka Bir Yere Görevlendirmeye Gönderilmesinden Gerçek İşini Yapmadan Geçen Zamanlarda Kazaya Uğraması: İşgörenin işveren tarafından farklı bir yere görevlendirilmesi sonucu asıl işinin başında olmadan geçen zamanda yaşanan kazaların da iş kazası olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda dikkate alınması gereken konu, yaşanan kazanın işverenin işgörene verdiği görevle ilişkisinin olup olmaması, görevin yerine getirilmesi için geçen zamanda gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespit edilmesine bağlıdır. Ancak yetkilendirme ile giden işgörenin görev konusuyla ilişkisi bulunmayan ve görevi dışında meydana gelen kazalar iş kazası olarak nitelendirilemez. Bu nedenle görevlendirilerek gönderilen sigortalının işten

bağımsız olarak eğlenmek için gittiği sinema veya gece kulübünde herhangi bir nedenle karşılaştığı kazanın iş kazası olarak değerlendirilmesi olanaksızdır (kms.kaysis.gov.tr).

Emzikli Kadın Sigortalının Çocuğuna Süt Vermek İçin Geçen Zamanlarda Kaza Geçirmesi: Emziren kadın işgörenin bebeğini beslemek adına verilen süre zarfında yaşadığı kazalar da iş kazası olarak değerlendirilmektedir. Kanunun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendi dahilindeki sigortalıların, çocuklarını emzirmeleri için söz konusu kanun dahilinde belirtilen zaman diliminde çocuğunun olduğu bölge ile bu yere gidiş geliş esnasında ve emzirme süreleri dahilinde yaşadığı kazalar iş kazası olarak değerlendirilecektir. Kadın işgörenin bebeğini beslemek için planlanan zaman diliminde çalışma ortamındaki emzirme odasında merdivenden düşmesi neticesinde yaşanan kaza, bebeğin olduğu yere gidiş-geliş sırasında meydana gelen trafik kazaları iş kazası olarak değerlendirilmelidir (kms.kaysis.gov.tr).

Sigortalının İşveren Tarafından Sunulan Farklı Bir Taşıtlı İşin Yapıldığı Yere Toplu Olarak Taşınması Sırasında Kazaya Uğraması: Sigortalıların işverence sunulan bir araç ile çalıştıkları bölgeye transfer süreci sırasında yaşanan kazalar iş kazası olarak değerlendirilecektir. Burada mühim olan işveren tarafından verilen bir taşıtın olması ve işgörenlerin işin gerçekleştirildiği bölgeye taşınmaları esnasında yaşanan kazanın, yine işverenin kiraladığı bir araçla veya iş yerinin servis aracı ile işgörenlerin konutlarından iş yerine, işin sona ermesinden sonra da işyerlerinden evlerine bırakılmaları esnasında yaşanan trafik kazasının, işgörenin servis aracından inmesi esnasında düşüp yaralanması veya araç içindeyken herhangi bir sebeple yaşanan kazanın, iş kazası kabul edilmesi gerekmektedir. Fakat işgörenin iş yerine gitmek için kullandığı servis aracından inmesinden sonrasındaki zaman aralığında yolun karşısında yer alan iş yerine geçmek için karşıya geçerken meydana gelen trafik kazası, sigortalının getirilip götürülme durumunun sonlanması sebebiyle iş kazası olarak kabul edilmeyecektir (Elektronik Kamu Bilgi Yönetim Sistemi, 2020).

1.7.İş Sağlığı ve İş Güvenliği Açısından İşverenin Yükümlülükleri

İşveren, işin sahibi olması, iş yerinin mülkiyet hakkının kendisinde olması veya yönetim hakkını elinde bulundurması sebebiyle iş yerinde kapsamlı yetki sahibi kişidir. Ancak bu yetkiler işverene birtakım sorumluluklar da atfetmektedir. İSG yönetmeliği bu duruma düzenleme getirerek iş sağlığı ve güvenliğini sağlama konusunda asıl sorumluluğu işverene yüklemiştir (Sayıntürk, 2014: 48). Bu çerçevede işgören sağlığı ve güvenliğinin

sağlanma sürecinde işverence alınan önlemlere uyum gösterilmesinde işgörenin de birtakım rolleri mevcuttur. Kanunun 77’inci maddesinde “işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan bütün önlemlere uyum göstermekle yükümlüdür” şeklinde planlanarak bu konuya dikkat çekilmiştir. Her türlü koruma tedbirlerinin alınmasına rağmen işgören kendi ağır kusuru ile kaza geçirirse bu durumda işverenin yükümlülüğü hiç olmamakta ya da çok az olmaktadır (Özel, 2009: 23).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında (Md. 4) işverenin sorumlulukları aşağıdaki şekilde açıklanmıştır;

İşveren, işgörenin işle alakalı sağlık ve güvenliğini koruma konusunda sorumlu olup bu çerçevede (Kaplancan, 2014: 10; Akyiğit, 2019: 33);

- a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgilendirilmesi dâhil her nevi tedbirin alınması, organizasyonun sağlanması, ihtiyaç duyulan teçhizatların sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun duruma getirilmesi ve var olan durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.
- b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine adapte olup olunmadığını izler, denetimimi sağlar ve uygunsuz durumları ortadan kaldırır.
- c) Tehlike durumlarının değerlendirmesi yapar veya yaptırır.
- d) İşgöreni görevlendirirken, işgörenin güvenlik ve sağlık yönünden o işe uygunluğunu göz önünde bulundurur.
- e) Yeterli bilgi ve yetki verilen durumlar dışındaki işgörenlerin yaşamı ve özel risk barındıran alanlara girmemesi için ihtiyaç duyulan tedbirler alır.
- ii. İş yeri haricindeki profesyonel kişi ve kurumlardan hizmet sağlanması, işverenin yetki ve sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.
- iii. İşgörenin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki sorumlulukları, işverenin sorumluluklarını etkilemez.
- iv. İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini işgörene yansıtamaz.

İş sağlığı ve güvenliği açısından işverenlerin diğer yükümlülükleri İş Kanunu’nda aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

İş Sağlığı ve İş Güvenliği Konusunda İşgörenleri Eğitmek ve Bilgilendirmek: 07.04.2004 Tarih ve 25426 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak uygulamaya koyulan Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in 4’üncü maddesi kapsamında “İşverenler, işyerlerinde sağlıklı ve güvenli çalışma şartlarının sunulması için ihtiyaç duyulan tedbirler kapsamında işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamalarını hazırlamak, eğitimlerin planlanması, personelin bu programlara katılım göstermesini sağlamak ve uygulanacak eğitim adına uygun yer ve materyal sağlamakla sorumludurlar” (Duyar, 2010: 75-76). İşgörenin yasal hak ve sorumlulukları çerçevesinde bilgilendirilmesi, iş yerindeki söz konusu riskler ve buna ilişkin alınması gereken önlemlerle alakalı eğitim programlarının hazırlanması, işgörenin söz konusu eğitim süreçlerine dahil olmasının sağlanması ve eğitim için uygun mekan ve materyal temin edilmesi gibi unsurlar işgörenleri eğitme görevi bağlamında değerlendirilmektedir. Genel hatları çizilen eğitim sorumluluğunun içeriği ve yönetimi ise, iş dalının özellikleri, işgörenin gerçekleştirdiği iş, nitelikli işgören varlığı, eğitimin türü, çalışma ortamındaki kültür ve bilinç düzeyi gibi faktörlere bağlı olarak belirlenecektir (Kılış ve Demir, 2012: 34).

İş Sağlığı ve İş Güvenliği Konularında İşgörenlerin Katılımlarını Sağlamak Ve Görüşlerini Almak: İşgörenler, 4857 sayılı İş Kanunu ve bu Kanun’a bağlı olarak çıkartılan iş sağlığı ve güvenliğine dair bütün mevzuatlarda, işgören ve işverenlerin katılımı ile hazırlanan esaslara yönlendirilmektedir. 6331 sayılı kanun kapsamında ise işverenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işgörenin fikirlerini alma ve kararlara katılım göstermelerini sağlama sorumlulukları bulunmaktadır. Bu işveren yükümlülükleri kanunun 18’inci maddesi kapsamında ifade edilmiştir (Demir ve Demir, 2016: 187).

Bu madde çerçevesinde işveren yükümlülükleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

(1) İşveren, fikir alma ve katılımın gerçekleşmesi konusunda, personele veya iki ve daha fazla çalışan temsilcisinin bulunduğu iş yerlerinde varsa iş yeri yetkili sendika temsilcilerine yoksa işgören temsilcilerine aşağıdaki olanaklar sunulur:

a) İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili konularda fikirlerinin alınması, tavsiyede bulunma fırsatının sunulması ve bu konuya ilişkin görüşmelerde bulunma ve katılımlarının sağlanması.

b) Teknoloji dünyasındaki yeni gelişmelerin uygulanması, seçilecek iş malzemeleri, çalışma alan ve şartlarının işgörenin sağlık ve güvenliğine katkısı konularında düşüncelerinin alınması.

(2) İşveren, destek işgöreni ile çalışan temsilcilerinin aşağıda yer alan konularla ilgili önceden görüşlerinin alınmasını sağlar:

a) İş yerinden görevlendirilecek veya iş yeri dışında hizmet sağlanacak iş güvenliği uzmanı, iş yeri hekimi ve diğer işgörenle yangınla mücadele, tahliye ve ilk yardım konuları için kişilerin görevlendirilmesi.

b) Risk analizi yapılarak, alınması gereken koruyucu ve engelleyici tedbirler ve kullanılması gereken koruyucu materyal ve donanımın belirlenmesi.

c) Sağlık ve güvenlik risklerinin engellenmesi ve koruyucu hizmetlerin yürütülmesi.

ç) İşgörenin bilgilendirilmesi.

d) İşgörene verilecek eğitimin planlanması.

(3) İşgörenin veya onların temsilcilerinin, iş yerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan önlemlerin yetersiz kaldığı durumlarda ya da denetim esnasında, yetkili birimlere başvurmaları sebebiyle hakları sınırlandırılmaz (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, md/18).

İşverenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda işgörenin fikirlerini alarak katılımlarını sağlamaları, alınan bütün güvenlik önlemlerinin daha kolay uygulanmasını sağlayacaktır (Duyar, 2010: 77).

1.8. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Genel Bir Bakış

İş hayatında kazaların ve meslek hastalıklarının artması zamanla iş güvenliği ve meslek hastalıklarına ilişkin yasal önlemlerin alınmasını beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda iş güvenliği ve meslek hastalıklarına ilişkin hazırlanan yasal önlemler iş kazaları, meslek hastalıkları ve bunlara bağlı olarak gelişen kayıpları en aza indirmeyi hedeflemektedir (Dikmen vd., 2011: 117). Bu süreçte İSG'nin sağlanması devletin sosyal bir sorumluluğudur (Akyiğit, 2019: 30). Bu kapsamda ülkemizde İSG'ye ilişkin çalışmaların son dönemlerde önem kazandığı bilinmektedir. Buna karşılık yapılan yasal düzenlemelere, erken uyarı ve otomasyon sistemleri geliştirilmesine karşın iş kazası ve meslek hastalığı seviyesindeki artış devam etmektedir (Polat ve Polat, 2017: 24). Bu

çerçevede uzun süredir tartışılan ve kanunlaştırmayı bekleyen 6331 nolu İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası 2012 yılının 30 Haziran günü, 28339 nolu Resmi Gazete’de duyurulmuş ve yürürlüğe girmiştir (Demir ve Demir, 2016: 167; Baycık, 2013: 105). İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin diğer düzenlemeler de bu yasa ekseninde şekillenmiştir (Işık, 2019: 1). Bunun yanında 6331 nolu yasa ile Türkiye’de İSG uygulamalarının Avrupa Birliği normlarına uygun olması amaçlanmıştır (Yılmaz, 2013: 45).

İSG Kanunu, faaliyet alanı veya işgören sayısına bakılmaksızın hem kamu hem de özel sektördeki bütün iş yerlerini kapsamakta; işverenler, stajyerler, işgörenler ile bütün yöneticileri de bu düzenlemenin kapsamında tutmaktadır. Sivil Savunma Hizmetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nin birtakım faaliyetleri İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası kapsamına alınmamıştır. İSG Yasası, cezaevleri, kendisi için ürün ya da hizmet üretimi yapanlara, ev hizmetleri vb. şekildeki çalışmalara da uygulanmamaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, iş yerindeki önlemlerin alınması ve kararlaştırılan güvenlik ile sağlık koşullarının iyileştirilmesi adına işverenlerin ve işgörenlerin yükümlülük, hak, yetki, sorumluluk ve görevlerini düzenlemektedir (Bilir, 2016: 11). 6331 nolu İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nda bulunan temel sorumluluklar ve esaslar aşağıda verilmiştir (Çağlar, 2014: 39; Yılmaz, 2013: 48-49);

İşverenin Esas Yükümlülükleri:

- İşveren gerekli olan bütün tedbirleri almak zorundadır.
- Alınan tedbirlerin etkinliğinin kontrolü sağlanmalıdır.
- İyileştirme hedefi en üst seviyede olmalıdır.
- Düzenleyici olma ve hazırda bulundurma zorunluluğu mevcuttur.
- Konuyla alakalı iş görenler için harcanan gider iş görene yansıtılmamalıdır.

Genel sorumluluklar:

- Değerlendirme gerçekleştirilmeli; risk analizi yapılmalı ve kontrolü devam ettirilmelidir.
- Özenli ve dikkatli bir biçimde görevlerin iletilmesi yapılmalıdır.
- Birden çok ortağı olan işletmelerde uyumluluk sağlanmalıdır.
- Özel birtakım riskler için tedbirler alınmalıdır.
- İş sağlığına yönelik ve ilkyardım çerçevesinde tedbirler alınmalıdır.
- İşgörenler bilgilendirilmelidir.

- Kamu görevlileri haberdar edilerek, dinlenmelidir.

Temel esaslar:

- Risk faktörleri ortaya çıkmadan önce önlem alınmalıdır.
- Tehdit edici unsurlar mümkün olduğunca kaynağında önüne geçilmelidir. Teknik faktörlerin kontrolü sağlanmalıdır.
- Teknik durum kontrol edilmelidir.
- Planlama hususunda azami şekilde özen gösterilmelidir.
- Kolektif tedbirlerin tercih edilmesi gerekmektedir.
- Korunması gereken işgörenler gruplandırılmalıdır.
- İşverenin işgörenleri eğitime yükümlülüğü bulunmaktadır.
- İşverenlerin işgörenler arasında ayrımcılık yapmaması ve adil olması zorunludur.

1.8.1. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi

6331 nolu yasa iş sağlığı ve güvenliği hizmetinin belirlenmiş bir dönem içinde iş yeri çerçevesinde işgören tarafından verilmesini esas kılmaktadır. Ancak iş yerinde uygun özelliklere sahip işgörenin olmaması durumunda söz konusu hizmet işletme dışındaki ortak güvenlik ve sağlık birimlerince sağlanabilmektedir. Kamu hizmeti veren kurum ve kuruluşlarına, organize sanayi yerleriyle özel sektörler tarafından kurulan ortak güvenlik ve sağlık birimlerine; gerekli olan personel ve donanımına sahip olma şartıyla bakanlıkça hizmet yetkisi verilmektedir. Yine kanuna göre ortak güvenlik ve sağlık birimleri, sahip oldukları yetkiler dahilinde hizmet verdikleri işletmeye karşı sorumludurlar (ÇSGB, 2012: 17). Bu çerçevede işverenin işgören sayısı ile firma türünden ayrı olmakla birlikte bütün işgörenler için iş sağlığı ve güvenliği hizmetini vermesi gerekmektedir. İşletmelerde bu husus kapsamında iş sağlığı ve güvenliği birimleri kurulmuş, sağlık çalışanı ve iş güvenliği profesyonel çalışanı işe alınabilir veya Ortak Sağlık Güvenlik Birimi'nden hizmet alınabilir hale gelmiştir. Fakat işletmedeki risk grubu ve işgören sayısı gereğince, tam zamanlı bir işletme doktoru ya da iş güvenliği uzmanı alınacaksa işverenin işletmede bir iş sağlığı ve güvenliği departmanı yapılandırması gerekmektedir (Bilir, 2016: 51).

Bu çerçevede 6331 nolu yasada iş sağlığı ve güvenliği boyutunda iş sağlığı ve güvenliği birimleri meydana getirilmesi hükme bağlanmıştır. Yasanın 22'nci maddesinde yer alan iş sağlığı ve güvenliği biriminin yapı ve işleyişi şu şekilde belirtilmiştir;

1. 50 ya da daha çok işgörenin çalıştığı ve 6 ay süreden daha çok süreklilik sağlayan işlerin gerçekleştirildiği işletmelerde işveren, iş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı etkinliklerde bulunmak adına bir kurul meydana getirir. İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliğine uyumlu kurul kararını alır.

2. 6 ay süreden daha çok süreklilik gösteren asıl işveren ve alt işveren ilişkilerinin bulunduğu durumlarda;

a) Asıl işveren ile alt işverence farklı iki kurul kurulmuşsa; etkinliklerin devam ettirilmesi ve alınan kararların faaliyete geçirilmesi hususunda koordinasyon ve iş birliği asıl işverence sağlanmaktadır.

b) Asıl işveren tarafından bir kurul oluşturulmuşsa, yeniden kurul oluşturulmasına ihtiyaç duymayan alt işveren, mevcut düzeni sağlamak için vekil olarak yetkili bir temsilciyi seçmektedir.

c) İşletmelerde kurul kurulmasına ihtiyaç duyulmayan durumlarda asıl işveren, alt işverenin kurduğu kurula koordinasyon ve iş birliği yapmak için vekil olarak bir yetkili getirir.

ç) Kurul kurulması ihtiyacı olmayan asıl ve alt işverenin toplam işgören sayısı 50'den çok ise, koordinasyon asıl işverence yapılırken, asıl ve alt işverence birlikte bir kurul kurulur.

3. Aynı çalışma sahası çerçevesinde birçok işverenin olması ve söz konusu işverenlerce birçok kurulun oluşturulması halinde işverenler, birbirlerinin çalışmasını etkilememek için alınan kurul kararlarını diğer işverenlere bildirirler (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, md/22).

6331 nolu yasanın 23'üncü maddesinde yer alan iş sağlığı ve güvenliği hususunda koordinasyonun sağlanmasıyla alakalı bilgiler şu şekildedir;

1. Aynı çalışma sahasında birçok işverenin olması durumunda şirketler; iş hijyeniyle iş güvenliği ve sağlığı önlemlerinin uygulanması hususunda birbirleriyle iş birliği yaparak, gerçekleştirilen işin yapısına göre mesleki tehditler konusunda önlem alınması ve bu risklerden nasıl korunma sağlanacağı hususunda işgörenlerini koordine ederek, birbirlerini ve yetkili işgörenlerini söz konusu tehditler konusunda bilgilendirir.

2. Birçok işletmenin bulunduğu sanayi bölgeleri, iş merkezleri, sanayi siteleri veya iş hanları gibi noktalarda, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili koordinasyon yönetim tarafından yürütülür. Yönetim, işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği bakımından farklı işletmelere yansıyacak tehditler hususunda gerekli tedbirleri almak adına işletmeleri uyarır. Bu ikazlara uymayan işletmeler bakanlığa bildirilmektedir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, md/23).

1.8.2. İş Güvenlik Uzmanlığı

Ülkemizde iş güvenliği uzmanı toplamda 220 derslik teorik ve pratik eğitim dönemi sonrasında sertifika alabilmektedir. Bu eğitim döneminin 40 saatini iş güvenliği uzmanının istihdam edildiği bir kurumda pratik eğitim biçiminde tamamlanması zorunludur. İş güvenliği uzmanlarının göreve başlayabilmeleri için; çok tehlikeli sınıf (A), tehlikeli sınıf (B), az tehlikeli sınıf (C) iş güvenliği uzmanlığı sertifikasına sahip olmaları şartı bulunmaktadır. Ayrıca çok tehlikeli grupta olan işletmelerin (A) sınıfı sertifikaya sahip bir iş güvenliği uzmanı istihdam etme yükümlülüğünü, 1 Ocak 2018 tarihine dek (B) sınıfı sertifikası olan iş güvenliği uzmanı istihdam etme sorumluluğu, 1 Ocak 2017 tarihine dek (C) sınıfı sertifikası olan iş güvenliği uzmanı istihdam ettirmesi koşuluyla yerine getirdiği kabul görür (Bilir, 2016: 52).

İş güvenliği uzmanları, iş yerlerinin faaliyet gösterdiği çalışma sahalarında, çalışma esnasında kullanılan metot, çalışma koşulları ve iş esnasında kullandıkları ekipman ve teçhizatların incelenmesi ve işgörenler açısından risk unsuru oluşturabilecek durumların raporlanarak işletme yönetimlerine bildirilmesi, verilen raporlara rağmen yapılan denetimlerde gerekli önlem ve tedbirlerin alınmaması durumunda ise gerekli işlemlerin yapılması amacıyla bu durumu bakanlığa bildirmek ile görevlidirler.

İş güvenliği uzmanları tarafından yapılan incelemelerde işgörenlerin hayatlarını tehlikeye atacak durum ve şartların tespitinde iş güvenliği uzmanlarının işveren ile birlikte hareket ederek bu olumsuz durum ortandan kaldırılana kadar çalışmaya ara verilmesini sağlama yetkisi bulunmaktadır. İş güvenliği uzmanları bu görevlerine ek olarak çalışma alanlarının her noktasında iş sağlığı ve güvenliği konusunda inceleme ve araştırma yapma, incelemeler ile ilgili gerekli olan bilgi ve belgelere ulaşma ve işgörenlerle görüşmek suretiyle onların iş ortamı ile ilgili görüş ve düşüncelerini öğrenmek gibi görevleri de bulunmaktadır.

İş güvenliği ve sağığı departmanlarında çalışan iş güvenliği uzmanlarının yanı sıra, bu departmanda görevleriyle alakalı ek yönetmeliklerle bildirilmiş iş sağığı ve güvenliği uzmanları da bulunmaktadır. ÇSGB İş Sağığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Personel Dairesi'nin çoğunluğu oluşturan iş sağığı ve güvenliği uzmanları, 657 sayılı Devlet Memurları Yasası kapsamında görev yapan teknik meslek grubu çalışanı sınıfında yer almaktadır. Çalışmaya yarışma sınavıyla katılım sağılayan İSG uzman yardımcıları, 3 senelik yetiştirme süresi sonunda hazırladıkları tezin savunmasını yaparak, yabancı dil yeterliliğı sınavında da başarılı olduktan sonra yapılan sözlü ve yazılı mülakatlarda da başarılı olmaları halinde İSG uzmanı olabilmektedirler. İSG uzmanları bilhassa; İSG ile alakalı ulusal ya da uluslararası yönetmelikleri takip etmeli, yorumlamaları ve gereken hallerde söz konusu mevzuatın özetini çıkarıp, eleştiri içerikli raporlar hazırlamak zorundadır. 2004 yılından sonra işe alınan İSG uzmanları, ülkemizde son senelerde İSG'nin hem yönetmeliğinin ILO anlaşmaları, Avrupa Birliğı (AB) uyumları gibi uluslararası yönden uyumlu bir duruma getirilmesi hem de pratikte uygulanmasının sağılanması için farklı projelerin devam ettirebilmesi hususunda büyük bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. İSG uzmanları aynı zamanda İSG hizmeti veren OSGB'lerin bu hususta eğitim hizmeti veren kurumlarının ve ölçüm hizmeti, analiz hizmeti ve iş hijyeni testi sunan laboratuvarlara yetki verilmesiyle onları kontrol etme işlemlerinde de görev yapmaktadırlar (Sayıntürk, 2012: 63-44).

1.8.3. İş Yeri Hekimliğı

İş yeri hekimliğı 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Yasası ile 1930 yılından itibaren ülkemizde uygulanmaktadır. İş güvenliği ve sağığı müfettişleri 1936 yılında oluşturulan ilk iş kanunu itibariyle ÇSGB'de görev yapmaktadırlar. Hekimlerin eğitimleri ve özellikleriyle alakalı kanuni düzenlemeler ise ilk olarak 1980 yılında oluşturulan bir mevzuat ile sağılanmışır. İş yeri doktoru ve iş güvenliği uzmanlığıysa 2003 yılında oluşturulan 4857 sayılı yasada yeni bir tanımla yer almıştır (Bilir, 2016: 51).

6331 sayılı kanunun 8'inci maddesi kapsamında iş yeri doktorları ile iş güvenliği uzmanlarının yetki ve sorumlulukları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir;

1. İş yeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının yetki ve sorumlulukları, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamaz. Bu kişiler, görevlerini meslekleri gereğı etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık kapsamında yürütür.

2. İş yeri hekimi ve iş güvenliği personeli; sorumlu oldukları iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili ihtiyaç duyulan tedbirleri işverene yazılı olarak beyan eder; bu konulardan yaşam riski barındıranların işverence gerçekleştirilmemesi halinde, bu konu bakanlığın yetkili birimlerine iletilir.
3. Hizmet veren kurumlarla iş yeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin devam ettirilmesindeki ihmalkar yaklaşımları sebebiyle, hizmet sağladıkları işverene karşı sorumludur.
4. İşgörenin sakatlanması ya da ölümüyle sonlanacak şekilde beden bütünlüğünün bozulmasına yol açan iş kazası veya meslek hastalığının gelişmesinde ihmali olduğu tespit edilen iş yeri hekimi veya iş güvenliği uzmanının yetki belgesi askıya alınır.
5. İş güvenliği uzmanlarının görevlendirilebilmeleri için; çok tehlikeli sınıf olarak nitelendirilen iş yerlerinde (A) sınıfı, tehlikeli sınıf kapsamında sayılan iş yerlerinde en az (B) sınıfı, az tehlikeli sınıfta bulunan işyerlerinde ise en az (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olmaları şartı aranır. Bakanlık, iş güvenliği kapsamında, iş yeri hekimlerinin yetkilendirilmesi konusunda sektörlere göre özel düzenleme yapabilir.
6. Planlanan çalışma süresi nedeniyle iş yeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının tam süreli yetkilendirilmesi gereken durumlarda; işveren, iş yeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturur. Bu durumda, işgörenin bağlı olduğu kanun kararları saklı kalmak şartıyla, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'na göre belirlenen haftalık çalışma süresi dikkate alınır.
7. Kamu kurum ve kuruluşları kapsamında söz konusu mevzuata bağlı olarak çalıştırılan iş yeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı olma niteliğine sahip işgörenin, ihtiyaç duyulan belgeye sahip olmak şartıyla asli sorumluluklarının yanında, planlanan çalışma süresine bağlı kalacak şekilde yürütmekte oldukları işi, kurumda veya ilgili işgörenin uygun görmesi durumunda ve yöneticinin onayı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarında da görevlendirebilirler. Bu şekilde görevlendirilecek işgörene çalıştığı her saat için (200) gösterge sayısının memur aylık katsayısı ile çarpımı oranında ek ödeme, hizmet alan kurum tarafından yapılır. Bu ödeme tutarından damga vergisi dışında herhangi bir kesinti yapılmaz. Bu durumdaki görevlendirmeye alakalı ilave ödemelerde, günlük mesai saatlerine bağlı kalmak şartıyla, totalde aylık seksen saatten fazla olan görevlendirmeler göz önünde bulundurulmaz.

8. Kamu sağlık hizmetleri kapsamında tam zamanlı çalışmayla alakalı mevzuat kararları saklı kalmak şartıyla, iş yeri hekimlerinin ve diğer sağlık çalışanlarının iş yeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde yetkilendirilmelerinde ve hizmet verilen iş yerlerinde işgörenlere kısıtlanmak üzere görevlerini yerine getirmelerinde, diğer kanunların kısıtlayıcı maddeleri uygulanmaz (Demir ve Demir, 2016: 180; İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, md/8).

1.8.4. Diğer Sağlık Personeli

Diğer sağlık çalışanlarının belgelendirilmesi, ğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce hazırlanan bir yeterlilik sınavıyla Bakanlık tarafından yapılmaktadır. Geçici olarak belgelendirilen bireylerin 30/06/2016 tarihine dek olan zamanda eğitim görmeleri mecburi kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra bu kimselerin 1/7/2017 tarihine dek diğer sağlık işgören için gerçekleştirilen sınavda başarılı olması gerekmektedir. Bu programın yarısı uzaktan eğitim yarısı da örgün eğitim olarak gerçekleştirilebilmektedir. Hekimlere eğitim sağlayan bakanlık tarafından yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları, yükseköğrenim kurumları ve 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre etkinlik gösteren şirketler tarafından oluşturulan müesseseler, evre sağlığı teknisyenleri, sağlık memuru, hemşire, acil tıp teknisyeni için de eğitim vermektedir (Sapmaz, 2016: 51).

1.9. İnşaat Sektöründe İş Güvenliği Algısı zerine Yapılan Araştırmalar

Yapılan araştırmada inşaat sektöründe, iş güvenliği ve iş sağlığı uygulamalarının sağladığı olumlu sonuçların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya İstanbul ilinde 2018 yılı Eylül ve Ekim ayları arasında 110 inşaat işçisi dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre işgörenlerin yarısından fazlası iş kazası yaşamış iken kazayı yaşayan bireylerin yarısının da yaralanmalı iş kazası yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca inşaat işgörenlerinin meslek hastalığına nedensiz yakalanmadıkları, işgörenlerin tamamına yakını iş kazalarının ve meslek hastalıklarının bir nedeni olduğunu ifade etmişlerdir. İş sağlığı ve güvenliği için çalışanlar, işgörenlerin hayatlarını korumak ve güvenilir bir çalışma ortamı yaratmak adına kurallara uyulması gerektiğini belirtmiş, işgörenlerin de iş güvenliği ve sağlığı açısından bütün kurallara uyması gerektiği rapor edilmiştir (Tuncer, 2019: 77).

Yapılan araştırmada Sivas ili sınırları içerinde yer alan özel ve kamu iş yerlerinin inşaat çalışmalarında iş güvenliği ve sağlığı önlemlerinin ve işgörenlerin farkındalık seviyelerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Sivas ili ve sınırları içinde yer alan

özel ve kamu inşaatları ve bu inşaatlarda çalışan 150 işgören dahil edilmiştir. Araştırma sonunda öncelikle inşaat alanlarında elde edilen bulgulara göre inşaatlarda yüksekten düşme tehlikesine karşı gerekli önlemin alınmadığı, şantiyelerde moloz kaydırak sisteminin yapılmadığı, güvenlik ve uyarı levhalarının amacına uygun kullanılmadığı, şantiye alanlarında yangın söndürme ekipmanlarının olmadığı, inşaat alanlarına giriş ve çıkış yönergelerinin bulunmadığı ve yüksekten herhangi bir cisim düşmesine karşı tedbir alınmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca işgörenleri ele aldığımızda özel sektörde çalışanların kurallara kamuda çalışanlara göre daha fazla uyduğu, özel sektörde çalışanların iş güvenliği ve sağlığı hakkında yapılması gerekenleri önceki iş tecrübelerine dayanarak yapılandığı, kamuda inşaat alanında çalışan işgörenlerin de bu iş güvenliği ve sağlığı ile ilgili tedbirleri kurum ve o kurumlarda görev yapan yetkililerden bilgi alıp yerine getirdikleri ve kanun ve yönetmelikleri dikkate alarak çalışma yaptıkları rapor edilmiştir (Taşseten, 2019: 72).

Yapılan araştırmada Türkiye’de inşaat sektöründeki iş kazaları ve meslek hastalıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Türkiye’de inşaat sektöründe meydana gelen kazalar ve sektördeki mesleki hastalıklar dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda inşaat sektöründe yaşanan kazaların genel olarak iş sağlığı ve iş güvenliği dikkate alınmadan, maliyet hesaplarına bağlı kalınarak işgörenlerin çalışma ortamlarında gerekli önlemlerin alınmaması sebebi ile meydana geldiği, iş güvenliği ve iş sağlığı protokollerinin prosedür olarak yapıldığı ve gereken önemin verilmediği, inşaat ile ilgili çeşitli meslek türlerinde meslek hastalıklarının olduğu fakat bunların kanunen tam düzenlenmediği işgörenlerin bu hastalıklara yakalanması durumunda yeterli düzeyde sosyal güvencelerinin olmadığı, bu alanda yapıcı gelişmelerin olması gerektiği tespit edilmiştir (Över, 2019: 104).

Yapılan araştırmada inşaat sektöründe çalışan bireylerin güvenlik iklimi algısının demografik değişkenlere göre alan kuramı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya İstanbul ili sınırları içerisinde yer alan inşaat şantiyelerinde çalışan 79 işgören dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda bireylerin örgütsel güvenlik iklimi algı düzeylerinin orta seviyede olduğu, bunun neticesinde işgörenlerin çalışma ortamlarında daha güvenli hareket ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca özel sektörde işgörenlerin güvenlik iklimi algısının daha yüksek olduğu, özel sektörde işgörenlerin içinde bulundukları kurumlarda bu duruma gereken önemin bütün olarak verildiği, çalışma koşullarının da ona göre

olduğu, gece işgörenlerin gündüz işgörelere göre güvenlik iklim algısının düşük olduğu, gece işgörelarin genel olarak daha az sayıda iş arkadaşının olduğu ve sosyalleşmeden yoksun oldukları, bu durumda işgörelarin işine güvenlik iklimi algısı düşük olarak devam ettiği rapor edilmiştir (Kılıç ve Acar, 2019: 1085).

Yapılan araştırmada yüksekte çalışma yapan işgörelarin mesleklerinin tehlikeli olduğunun bilincinde olmalarının, kişisel koruyucu donanım kullanımlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya yüksekte çalışma yapan 170 işgörelarin dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda yüksekte çalışma yapan işgörelarin çalışma esnasında yapılan acil durum tatbikatlarının gerekli olduğu, bu esnada verilen acil ilk yardım eğitimlerinin yerinde ve çok yorucu olmadığı, acil durumlarda yaralanan işgörelare müdahale etmekte zaman zaman zorlandıkları, acil yardım eğitimi ile ilgili tıbbi konularda işgörelarin ilgi düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca işgörelarin acil durumlar esnasında alarmların anlamlarını bildikleri, acil durumlarda belirlenen çıkış noktalarındaki engellerin yetkili kişilere bildirildiği, salgın hastalıkların da acil duruma sebep olabileceğinin bilincinde oldukları ve iş hayatında yaşanan kazaların da acil durum olduğunu bildikleri tespit edilmiştir (Kar, 2019: 75).

Yapılan araştırmada Giresun ili örneği üzerinden Türkiye’de inşaat sektöründe meslek hastalığı ve iş kazalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Giresun il sınırları içinde yer alan orta ve büyük ölçekli şantiyelerde çalışan 25 işgörelarin dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda işgörelarin çalıştıkları şantiyelerde iş güvenliği ve işgörelarin sağlığına yeteri kadar önem verilmediği, şantiyelerde işverenlerin maliyetleri en aza indirme çabalarından dolayı işgörelarinin iş sağlığı ve güvenliğine öncelik vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca işverenlerin yüklenici firma olarak işi alması ve ardından taşeron firmaya işi vermesi sebebi ile de iş sağlığı ve güvenliği konularında gereken önlemlerin alınmadığı, işgörelarin de yaşam koşulları sebebi ile genelde güvencesiz olarak çalıştıkları, meslek hastalığı açısından ele alındığında da işgörelarin bu mesleği seçme sebeplerinin eğitim seviyelerinin düşük olması ve işsiz kalma korkusu yaşamaları olduğu tespit edilmiştir (Çelik, 2019: 106).

Yapılan araştırmada inşaat sektörü üzerindeki iş güvenliği uzmanlarının tehlike algılarının ve bu tehlike algılarını etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 74 iş güvenliği uzmanı dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda iş güvenliği uzmanlarının rakamsal tehlike algısının eğitim ve yönetim düzeyleriyle ilişkili olduğu, iş

güvenliği uzmanlarının tehlike algıları üzerinde motivasyonlarının yüksek olmasının bu meslek için istekli ve eğitim alanlarında istenilen düzeyde katılım göstermeleriyle bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca iş güvenliği uzmanlarının tehlike algıları ile yönetimin güvenlik tutumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, bunun sebebinin de idarenin iş güvenliği konusundaki olumlu tutumu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca iş güvenliğinin ortaya konmasında kapsayıcı, bütünleştirici ve koruyucu bir bilinçle yaklaşmasının önemli olduğu rapor edilmiştir. (Çivici ve Çalım, 2019: 27).

Yapılan araştırmada çeşitli sektörler açısından iş sağlığı ve güvenliği algısının karşılaştırılıp değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya istenilen şartlara uyan 177 katılımcı dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre işgörenlerin mecburi eğitim ve mesleki eğitim açısından insanları hayata dair ekstra öğretilerde bulunmadığı, iş sağlığı ve güvenliği durumunun da mevzuat ve eğitim ile bağlantılı şekilde yapılmasının bilincinin oluşturulmasının gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bireylere güvenlik kültür algısının tanıtılması, öğretilmesi ve geliştirilmesi gibi çalışmaların iş sağlığı ve güvenliğinde bireylerin iş yaşamındaki uygulamalarına fayda sağladığı, iş sağlığı ve güvenliğinin de iş yaşamında tam anlamı ile uygulanması ve işgörenlerin gerekli kurallara uyması açısından da düzenli ve devamlı eğitimlerin faydasının olacağı tespit edilmiştir (Cansaran, 2019: 6).

Yapılan araştırmada Adana ilinde yer alan bir inşaat firmasında çalışan işgörenlerin iş tatmini, yaşam kalitesi, iş kazaları ve iş stresi düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2017 yılında inşaat firmasında iki ayrı şantiyede Haziran-Aralık aylarında çalışılan toplam 326 işgören dâhil edilmiştir. Yapılan araştırma sonunda çalışma esnasında meydana gelen kazaların yüksekten düşme ve bu kazaların zaman aralığının da hafta sonu ve hafta başı olduğu, mevsimlerin ise yaz ve kış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca işgörenlerin kazandıkları ücretin artması ile iş tatminlerinin yükseldiği, işini monoton olarak görenlerin ise iş tatminlerinin düşük olduğu, çalışma saatleri açısından memnun olan işgörenlerin iş stresi, iş tatmini ve yaşam kalitesi düzeylerinin yüksek olduğu ve kaza geçirme riskinin de daha az olabileceği tespit edilmiştir (Ateş, 2018: 9).

Yapılan araştırmada inşaat sektöründe çalışanların iş tatmini seviyeleri ile iş güvenliği algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya inşaat sektöründe çalışan 166 işgören dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara

göre inşaat çalışan bireylerin iş güvenliği ve iş tatmini düzeyleri arasında olumlu yönde ama düşük bir ilişki olduğu, iş güvenliği ve iş tatmini düzeyi arasında ise olumlu yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca iş güvenliği algısı ve yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu, 26-35 yaş aralığında olan işgörenlerin öğrenme, algılama, sorunları çözme ve tepki verme gibi özelliklerinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Demir, 2018: 58).

Yapılan araştırmada inşaat sektöründe görev yapan işgörenlerin iş kazaları ve işe bağlı sağlık problemlerinin sosyodemografik özelliklere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya inşaat sektörü alanında görev yapmış ya da görevine devam eden 1495 birey dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda inşaat sektöründeki işgörenlerin iş kazalarına maruz kalma durumlarının ağır yük taşıyanlara, toz, duman ve zararlı gazlara maruz kalanlara, duruş pozisyonunda çalışanlara oranla daha yüksek olduğu, işgörenlerin cinsiyetleri ve kişisel özellikleri ile iş kazaları ve iş hastalıkları arasında bir ilişkinin olmadığı, iş hayatında meydana gelen kazaların onların bedensel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkilediği, yarı zamanlı çalışma ve şiddete maruz kalma gibi durumlarda, iş kazası ve işe bağlı sağlık sorunları yaşanma düzeyi arasında da bir ilişki olduğu rapor edilmiştir (Sarıöz, 2018: 9).

Yapılan araştırmada inşaat sektöründe yer alan bir firmada yaşanan iş kazalarının oluş şeklinin ve kazanın sebebi ile sonucu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2013 yılında üç farklı inşaat şirketinde meydana gelmiş 68 vaka dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre kazaya maruz kalan bireylerin genel olarak ilköğretim ve ortaokul mezunu ve 18-24 yaş aralığında oldukları görülmüştür. Yaşanan kazaların genellikle cumartesi günü meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaşanan kazaların gün içinde çalışma saatinin 3'üncü ve 7'nci saatlerinde meydana geldiği, öğleden sonra 5'inci saat diliminde herhangi bir kazanın gerçekleşmediği, yaşanan kazalarda öncelik sırasına göre işgörenin gözüne çapak kaçması ve yüksekte düşmesi görüldüğü, karşılaşılan vakaların işgörenlerin uzuvlarında yüzeysel yaralanmalar ve göze çapak kaçması olması sebebi ile iş sağlığı ve iş güvenliği açısından bir riskin olduğu ve önlenabilir vakalar olduğu tespit edilmiştir (Karadağ, 2017: 79).

Yapılan araştırmada uluslararası bir firmanın inşaat projesindeki iş kazalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya uluslararası bir firmada meydana gelen 340 iş kazası ve 131 ucuz atlatma olmak üzere toplam kayıtlı 471 vaka dâhil edilmiştir.

Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre iş kazalarının en çok yaşandığı meslek gruplarının başında inşaat kalıpcılığının geldiği, iş kazalarını düşük hasarla atlatmış olan işgörenlerin genellikle tecrübeli işgörenler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca iş kazalarının gün içerisinde sabah saatlerinde ve öğleden sonra meydana geldiği, bu kazaların da işleri bir an önce bitirmek, tecrübe eksikliği ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamasından kaynaklandığı ve işgörenlerin sabahın erken saatlerinde çalışmaya başlaması ve yorgunluklarının artması sebebi ile de motivasyonlarının düştüğü ve işgörenlerin standart çalışma saatleri haricinde daha fazla çalışmaları sebebiyle de iş kazaları ve ucuz kurtulmaların meydana geldiği tespit edilmiştir (Çavuşoğlu, 2017: 91).

Yapılan araştırmada inşaat sektöründe işgörenlerin güvenlik iklimi ile ilgili algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya inşaat sektöründe çalışan 183 işgören dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda bireylerin güvenlik iklimi algılarının orta seviyede olduğu, işgörenlerin iş güvenliği ve sağlığına yönelik tutumlarının düzeyleri ile güvenlik iklimi algısı arasında olumlu ve yüksek düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca güvenlik iklimi algı düzeylerinin cinsiyet ve kıdem durumlarına göre farklılık gösterdiği, eğitim durumlarına göre ise farklılık göstermediği ve işgörenlerin özel sektör ve kurumlarda çalışma durumlarına göre de güvenlik algı düzeylerinde farklılık olduğu tespit edilmiştir (Koç, 2016: 4).

Yapılan araştırmada Türkiye’de meydana gelen iş kazalarının inşaat sektörü açısından ayrıntılı analiz edilmesi ve mevzuatın uygulamadaki etkinliğinin öneminin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya Türkiye İstatistik Kurumu verileri kapsamında 2000-2014 yılları arasında meydana gelen iş kazaları dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda Türkiye’de inşaat sektöründe her yıl iş kazalarının olduğu, inşaat işgörenleri için iş sağlığı ve iş güvenliği mevzuatının uygulandığı fakat bu uygulamanın teorik olarak ele alındığı, uygulamada genel olarak eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca inşaat şantiyelerinde maliyetlerin düşürülmesi, yüklenici firmaların maliyeti düşürmek için almış oldukları işleri taşeron firmalara yaptırması ve onların çalıştırdıkları bireylerin iş sağlığı ve iş güvenliği usullerine yeterince dikkat etmedikleri, devletin iş sağlığı ve iş güvenliği açısından gereken uygulamaları yaptığı fakat içinde bulunulan şartlardan dolayı firmaların gerekli önlemleri almadığı, gerekli önlemleri alanların da işgören güvenliği ve sağlığından daha çok firmanın prosedürel uygulamalarını yerine getirdiği tespit edilmiştir (Aksoylu, 2015: 144).

Yapılan araştırmada İstanbul sınırları dâhilinde yer alan inşaat işlerinde iş güvenliği ve iş sağlığının öneminin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya inşaat sektöründe çalışan 104 işgören dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre çalışılan şantiyelerde genel olarak iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının olduğu fakat uygulama açısından bazı eksikliklerin bulunduğu, şantiyelerde karşılaşılan iş kazalarının en çok yüksekten düşme olduğu ama bununla ilgili olarak yeterli düzeyde güvenlik önleminin alınmadığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada işgören görüşlerine göre tüm şantiyelerde iş kazasının görüldüğü, iş ortamında kazaların  nlenmesine yönelik uyarı levhalarının yetersiz olduğu bulunmuştur. Ayrıca işgörenlerin iş ortamlarında iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin prosedür olarak uygulandığı ama pratikte ve kurallara uyulması konusunda gereken önemin verilmediği tespit edilmiştir (Tüzer, 2012: 105).

Yapılan araştırmada İnşaat sektöründe yer alan sorumlu idarecilerin iş güvenliği ve işgören sağlığı uygulamalarına ilişkin tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya inşaat sektöründe görev yapan 40 inşaat mühendisi dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında en iyi uygulama çalışmasının yapı iskelesi kontrolü, düşen cisimlere yönelik alınan önlemler, uyarı bilgilerinin bulundurulması ve kazı çalışması öncesi güvenlik önlemlerinin alınması gibi çalışmaların olduğu, en az takip edilen ve gereken önemin verilmediği alanların ise iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili yapılması gereken mevzuat işlemlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca iş sağlığı ve güvenliği için çalışma ortamlarında gereken uygulamaların yapıldığı ve azami düzeyde dikkat edildiği ama kontrol, takip etme ve farkındalık yaratma gibi önemli noktalara gereken önemin verilmediği tespit edilmiştir (şahin, 2010: 122).

Yapılan araştırmada Sakarya ili sınırları içinde yer alan inşaat şantiyesinde çalışan işgörenlerin iş kazası geçirme durumları ve çalışma koşulları arasındaki ilişkinin incelemesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Sakarya ili sınırları içinde faaliyet gösteren inşaat şantiyeleri ve bu şantiyelerde çalışan 247 işgören dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre işgörenlerin %15'i iş kazası geçirmiş, bu iş kazalarının da yüksekten düşme olduğu ifade edilmiş, iş kazalarında işgörenlerin 45 yaş üstü ve 24 yaş altı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca inşaat işçisi olarak çalışanların en az 1 en fazla 31 yıldan beri çalıştığı ve mesleğini severek ve isteyerek yapmadığı, yaptığı görevin işgörenin sağlık sorunlarına etkisinin olduğu, çalışma ortamlarının iyileştirilmesi sayesinde daha az iş

kazasının olacağı ve daha verimli şekilde çalışılabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Yaşar, 2010: 114).

İKİNCİ BÖLÜM

İŞ YAŞAMINDA TEHLİKE

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için belirli bir maaş ve ücret karşılığında çalışmak zorundadırlar. İnsanlar içinde bulundukları çalışma şartlarında birçok risk ve tehlike ile karşı karşıya kalmaktadır. Çalışanların karşılaştıkları risk ve tehlikelerden korunmaları önemli bir konu olduğu için çalışanların risk ve tehlikelerden korunmalarına yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır (Şen ve Tunç, 2017: 571). Yasal düzenlemelerin yanında çalışanların iş ortamındaki tehlike ve risklerden korunmaları için çalışma ortamındaki tehlikelere ilişkin bilgi düzeylerinin yükseltilmesi önemli bir konudur. Bu kapsamda yapılan çalışmanın bu bölümde tehlike kavramı ile tehlikeyi oluşturan unsurlara ve iş yaşamında tehlikeye neden olan değişkenlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Tehlike Kavramı

Tehlike kelimesinin tanımı Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Büyük zarar verebilecek ya da yok etmeye sebep olabilecek durum, gerçekleşme ve muhatara olasılığı olan ancak istenmeyen hal" olarak yapılmaktadır (Büyük Türkçe Sözlük, 2010; Akt. Gürsel, 2010: 3). Günümüzde risk ve tehlike analizinin, birçok sektörde yapıldığı gözlemlenmiştir. Sigorta şirketleri yalnızca, hasar ve kaza riski konularında riski belirleyerek, bu riske göre müşterilerinin ödeyeceği primi belirlemektedir. Günümüzde ülkelerin bir araya gelerek oluşturdukları paktlar (AB gibi), her çeşit tehlike ve söz konusu tehlikelerden ortaya çıkabilecek risklere karşı tedbirli olmaya çalışmaktadırlar (Dündar, 2016: 13). İş yaşamının da birçok alanında tehlike söz konusu olmakla beraber, iş yerleri türlerine göre bazı tehlike sınıflarına girmektedir. Söz konusu tehlike sınıfları aşağıda açıklanmıştır (Nurdoğan, 2019:8);

Az Tehlikeli Sınıftaki İş yerleri; Toptan veya perakende satışın yapıldığı yerler ve ofis içinde hizmet verilen oteller, eczaneler, call centerlar, mali müşavir ve hukuk büroları vb. iş yerleri bu sınıftan örnek olarak gösterilebilir.

Tehlikeli Sınıftaki İş yerleri; Doktor muayeneleri, diş hekimleri, mobilya döşemecileri, spa, sauna, hamam, cenaze işlemleriyle alakalı uygulamalar, kuyum tamiri, ev aletleri tamiri ve bayan kuaförleri bu sınıf için verilecek örneklerdir.

Çok Tehlikeli Sınıftaki İş yerleri; Endüstriyel temizlik üretimleri, ilaçlama faaliyetleri, itfaiye, maden, hastane, kimyasal boyama atölyeleri, inşaat, talaşlı üretim gerçekleştirilen fabrikalar bu sınıf için verilebilecek örneklerdir.

2.1.1. Tehlike Oluşturan Unsurlar

Kişinin doğaya karşı bedensel yapısından kaynaklanan zayıflığı, kazanın ilk sebebidir. Örnek vermek gerekirse pres düzeneğiyle gerçekleşen kazanın asıl sebebi, bireylerin bedensel yapısının pres düzeneği karşısındaki güçsüzlüğüdür. Eğer kişi, pres düzeneğinden güçlü olabilseydi veya elinin üstüne pres değil de daha hafif bir cisim olan kitap düşmüş olsaydı, bu herhangi bir iş kazası tanımında olmayacaktı (Algün, 2014: 3). İşgörenin yaradılışından ve kendisinden gelen kişisel kusurları (umursamazlık, laubalilik, dikkatsizlik) bilgi ve tecrübe eksikliği, fiziksel noksanlık, uygun olmayan mekanik koşullar ve fiziki çevre tehlike içeren eylemlerin sebeplerindendir (İvrin-Yılmaz, 2013: 33).

Kişinin bireysel veya doğal engellerinin bir kaza sebebi sayılması için, iş anında dikkatsizce davranmış olması gerekir ve gerçekleşen kazanın temel sebebi de, çalışırken yapmış olduğu bu dikkatsiz davranıştır. Öte yandan, çalıştığı düzenekte (örnek olarak pres kalıbı) koruyucu ekipmanların olmayışı iş yerinde tehlikeli durumlardan bir tanesidir. İşgören dikkatsiz bir hareket sergilemese ya da iş yerinde tehlikeli bir durum arz edilmese, işgörenin dikkatsiz bir yapıda oluşu, bir iş kazasının olması adına yeterli değildir (Algün, 2014: 3)

2.1.2. Çalışma Yaşamında Tehlike Faktörleri

Çalışma yaşamındaki tehlike faktörleri, tehlikeli hareket ve tehlikeli durum olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Literatüre çalışma yaşamında görülen söz konusu tehlike faktörleri aşağıdaki başlıklarla açıklanmıştır.

2.1.2.1. Tehlikeli Hareket

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının birçok amacı bulunmakta olup, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının en temel amaçlarının başında işyerlerinde ortaya çıkabilecek tehlikelerin en aza indirilmesi ve tehlikeleri en aza indirecek tedbirlerin uygulanması gelmektedir. Böylece çalışanların karşılaşılabilecekleri risk ve zararların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. İş güvenliği bilimi de bir ya da birden fazla kazanın önlenmesinde tehlikeli hareketlerin önemle üzerinde durulması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle iş ortamında tehlikeli hareketlerin tespit edilmesi önemli bir konu olarak karşımız

çıkılmaktadır (İvrin-Yılmaz, 2013: 27-32). İş yaşamında kazaların %88 gibi önemli bir bölümünün tehlikeli hareketlerden kaynaklandığı göz önünde bulundurulduğu zaman da iş sağlığı ve güvenliğinin korunmasında tehlikeli hareket kavramı üzerinde önemle durulması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Algün, 2014: 3). Buna karşılık iş yaşamının birçok tehlikeyi bünyesinde barındırması kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

İş kazasına yol açan riskli davranışlar teknik özellikli koşullar olarak da bilinmektedir. Teknik anlamda yaşanan iş kazaları, iş materyallerinin yetersizliği ve aksamalardan doğmaktadır. Kazaların asıl sebebi olan bu koşullar; arızalı cihaz ve düzenekler, yanlış şekilde muhafaza edilen makineler, stoklama hataları, yetersiz veya yanlış aydınlatma, kişisel güvenlik araçlarını kullanmamak, çalışan cihazlar üzerinde tamirat veya işlem yapmaya çalışmak, yoğun gürültü, çalışma ortamındaki renk uyumsuzluğu vb. olarak ifade edilebilir (Sapmaz, 2013: 4-5). İş kazalarının sebeplerinin %88'ini tehlikeli eylemler, %10'unu ise güvenlik önlemlerinin alınmaması oluşturmaktadır. Sebebi bilinmeyen kazaların oranıysa %2'dir (Algün, 2014: 3).

Yapılan araştırmada iş ortamında kazalara neden olabilecek tehlikeli hareketler aşağıdaki gibi açıklanmıştır (İvrin-Yılmaz, 2013: 32);

- İş ekipmanları ile araç ve gereçleri kullanmadan önce ekipmanlar hakkında yeterli düzeyde eğitim almamak,
- İş yoğunluğu ne olursa olsun çalışırken aceleci davranmak, iş araç ve gereçlerini belirtilen talimatlara ve kurallara uygun kullanmamak,
- Gereksiz yere hızlı çalışmak ve tehlikeli noktalarda hızlı hareket etme eğiliminde olmak,
- Emniyetsiz ya da hatalı pozisyonlarda çalışmak,
- Meslek türünün gerektirdiği kişisel koruyucu ekipman ve donanımları kullanmamak,
- İş ortamının gerektirdiği disipline uymamak,
- Çalışma alanında dikkatsizce dolaşmak,
- İş ortamında diğer çalışanları gereksiz yere meşgul etmek,
- Her iş ortamı belirli düzeyde tehlikeyi içinde barındırmasına rağmen, iş ortamındaki tehlikelerin farkında olmamak,
- Kişisel koruyucu donanımları kullanılmaz hale getirmek,

- Kızgınlık, telaş, şakalaşma veya şaşırma gibi eylemlerde bulunmak,
- Heyelanlı ya da askıdaki yükün altındaki ortamlarda, diğer bir ifadeyle riskli alanlarda çalışmak.

Millî Eğitim Bakanlığı (2014: 40)'nın ortaya attığı mesleki gelişim modülünde iş kazasına yol açan riskli davranışlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- Sorumsuzca yetkilendirilmeden ya da uyarıları dikkate almadan güvensiz şekilde çalışmak,
- Tehlikeli hızda çalışmayı yürütmek veya araç kullanma,
- Güvenlik araçlarını kullanılamaz hale getirme,
- Risk teşkil eden materyaller kullanmak ya da donanımı güvensiz şekilde yürütmek,
- Güvenli olmayan karıştırma, depolama, yerleştirme ve yükleme vb. eylemler,
- Güvenli olmayan durum veya davranışlar,
- Hareketli ya da riskli yerlerde iş yapmak,
- Kızgınlık, suistimal, şaşırma, irkilme gibi davranışlar,
- Güvenliği göz önünde bulundurmamak ya da kişisel koruyucu malzemeleri kullanmamak.

İvrin-Yılmaz'a (2013: 31) İş ortamında en fazla karşılaşılan tehlikeli hareketlerin başında çalışanların kazaya zemin hazırlayacak unsurları göz önünde bulundurmadan dikkatsiz çalışmaları, asabiyet, dikkatsizlik, ihmal, dalgınlık ve önemsemezlik gibi unsurlar gelmektedir. Söz konusu tehlikeli hareketler çalışanların kişisel kusurları arasında değerlendirilmektedir. Söz konusu yanlış davranışların yanında gereksiz hareketler sergilenmesi de tehlikeli durum olarak nitelendirilmektedir. Algün'e (2014: 3) göre, çalışanların bireysel özelliklerinden kaynaklı tehlikeli hareketler iş yaşamında oldukça yaygındır. Bununla birlikte kişisel özelliklerden ve davranışlardan kaynaklanan tehlikeli hareketlerin ne zaman ve ne şekilde ortaya çıkacağını önceden kestirmek tam anlamıyla mümkün değildir (İvrin-Yılmaz, 2013: 31).

2.1.2.2. Tehlikeli Durum

Risk durumunun genel olması bu kavramın önemini artırmaktadır. Tehlike barındıran faktörlerin kişinin çevresinde özellikle iş ortamında daha fazla yer aldığı görülmektedir. Önemli olan bu faktörlerle karşılaşma olasılığını en aza indirmeye dönük tedbirleri alabilmektir. Kişinin çevresini seyretmesi, ortaya çıkabilecek risk barındıran

durumları görmesi ve bu yerlerden uzak durması tehlikenin engellenmesinde fayda sağlamaktadır. Çalışılan ortamların riskli olduğu göz önünde bulundurulduğunda alınacak önlemlerin planlanması gerekmektedir (Karahan, 2014: 12). Literatürde iş sağlığı ve güvenliğini olumsuz yönde etkileyen tehlikeli durumlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (İvrin-Yılmaz, 2013: 32);

- Makina veya tezgâhlarda çalışırken koruyucu araçların etkisiz hale getirilmesi,
- Baret, siper, gözlük, maske vb. kişisel koruyucu ekipmanların kullanılmaması,
- Fazla yük kaldırma,
- 3m'den daha fazla yükseklikten malzeme yığma,
- Etiketlemesi yapılmamış veya yeterli etiketlenmemiş malzeme,
- İhtiyaç duyulan tabela, ikaz işaret ve uyarıların yerleştirilmemiş olması,
- Güvenlik kartı bulunmayan kimyasallarla çalışma,
- İşe yeni başlayan işgörene söz konusu işle alakalı ve iş sağlığı ve güvenliği konularında eğitim vermeden çalıştırma,
- Belirli zaman dilimlerinde işgörene iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim verilmemesi,
- Gereken uyarılar yapılmaksızın cihazların çalıştırılması ya da durdurulması,
- Elektrik bağlantısı kesilmeksizin cihazlar üzerinde tamirat yapılması,
- Tamirat esnasında şalter ya da beklenmedik bir biçimde karşı güç düğmesinin emniyete alınmamış olması,
- Çalışır haldeki araçların yağlanması, temizlenmesi, ayarlanması,
- Depo ve konteynerlerin tamamen boşaltılıp temizlenmeden üzerinde kaynak, tadilat ve bakım yapılması,
- Yüksekten atlama,
- Yangın, patlama ve parlama ihtimali bulunan birimlerde elektrik sisteminin exproof olmaması,
- Patlama, parlama olasılığı bulunan ortamlarda sigara içilmesi,
- Yükleme ve boşaltma faaliyetlerinin usulüne uygun yapılmaması,
- Malzemelerin, araçların ve cihazların doğru şekilde yerleştirilmemesi (Özkılıç, 2005: 15).
- Arızalı ya da bakımsız ekipmanlar ile çalışma veya riskli binalarda çalışmaları sürdürme,

- Çalışma ortamının dar ve sıkışık olması,
- İş ortındaki uyarı ve ikaz levhalarının yeterli olmaması,
- İş ortamında çalışma koşulların uygun eğitim düzeyine sahip bireylerin çalıştırılmaması,
- Merdivenlerde gereksiz korkuluk bulunması,
- Taşeron faaliyetlerinde iş güvenliğine önem verilmemesi.

MEB (2013: 40)'in geliştirdiği mesleki gelişim modülünde iş kazasına ortam hazırlayan riskli durumlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- İş yerinde koruyucunun iyi yapılmamış olması,
- Koruyucunun hiç olmaması,
- Çatlak, kaygan, sivri, çıkıntılı, eskimiş, hatalı araçlar,
- Güvenli oluşturulmamış cihaz, araç, tesis vb.,
- Güvenli olmayan sistem, kapanmış geçitler, yetersiz bakım, tıkanıklıklar,
- Yetersiz aydınlatma, göz alıcı ışıklar,
- Güvenli iş giysisi ya da maske, eldiven bulundurmamak, yorucu yüksek topuk vb.,
- Yeterli olmayan havalandırma, çevre, hava kaynakları vb.
- Güvensiz teknikler, metotlar ve mekanik, kimyevi, elektriksel, nükleer koşullar.

İş yerinin psikolojik ortamı da iş kazalarına neden olabilir. Bu anlamda birtakım kazaların işgörenin davranışlarından dolayı ortaya çıktığı görülmektedir. Kişisel sebepler olarak da tanımlanan bu davranışlar; düzenele ile makinenin güvenliğini oluşturamama, düzenele ve makineyi hatalı bir şekilde kullanma, kullanılması tehdit içeren makineyi kullanma, yerleştirme, yükleme, montaj sırasında güvenilir olmayan teknikleri uygulama vb. şeklinde ifade edilebilir (Sapmaz, 2013: 5).

İş ortamında tehlikeli durumlara örnek gösterilebilecek diğere bir faktör ergonomik yetersizlikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilindiğı gibi ergonomi kavramı; teknik bilimler ve insanların biyolojik özellikleri esas alınarak işin insana ve insanın işe en iyi birimde entegre edilmesini amaçlayan bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. İş yaşamında ergonominin başlıca amacı çalışanların güvenliklerinin sağlanması, aşırı zorlanmaya maruz bırakılmamaları, buna paralel olarak fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunmasıdır. İş sağlığı ve güvenliği alanında hazırlanan mevzuatların da ergonomi bilimine uygun hazırlanması

gerekmektedir. İş yaşamının dışında da ergonominin birçok alan ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Uun ve Müngen, 2011: 311).

Ergonomi genellikle sanayi işletmelerinde, tarım sektöründe, ofislerde, bankalarda, okullarda, hastanelerde ve diğer birçok sektörde çalışma ortamının daha etkin olmasına, çalışanların psikolojik ve fiziksel açıdan rahat çalışmalarına katkı sağlamaktadır (Anık-Baysal ve Baysal, 2017: 24). Buna karşılık bazı meslek gruplarında ergonomik koşulların olumsuz ya da uygunsuz olması çeşitli meslek hastalıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda özellikle uzun süre masa başında çalışan bireylerde ergonomik koşulların uygun olmamasının meslek hastalıklarına zemin hazırladığı belirtilmektedir (Güven, 2007: 2).

Tehlikeli durumların en aza indirilmesi iş kazalarının da sifıra indirilmesinde oldukça etkili bir durumdur. “İş kazaları= tehlikeli durum x tehlikeli hareket” formülü göz önünde bulundurulduğu zaman, tehlikeli durum ya da tehlikeli hareketten birisinin sıfır olması iş kazalarının da ortaya çıkmaması anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle tehlikeli bir durumun varlığını göz nünde bulunduran çalışanlar herhangi bir tehlikeli hareket yapmamaları durumunda iş kazası yaşama olasılıkları oldukça düşüktür. Benzer şekilde tehlikeli davranışlara karşı her türlü tedbir alınmış ise işyerinde iş kazası görülmesi mümkün değildir. Tabi ki söz konusu kurallar ideal durum ve şartlar sağlandığı takdirde geçerlidir. İş ortamında herhangi bir makinenin bozuk olmaması ve çalışanların tam anlamıyla hatasız çalışmalarının sağlanması da oldukça zor iki durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Algün, 2014: 3).

Tehlikeli durumların en aza indirilmesinde tehlike oluşumunu ortadan kaldıracak tedbirlerin yanında çalışanların tehlikeli durumlar hakkında bilgilendirilmesi oldukça etkili bir yöntem olarak görülmektedir. Bu noktada çalışanların tehlike algılarını geliştirmeye yönelik eğitimler verilmesi iş sağlığı ve güvenliği açısından oldukça önemlidir. Literatürde yer alan çalışmalarda da tehlike algısını geliştirmeye yönelik eğitimlerin çalışanların tehlikeli durumlara ilişkin tutum ve bilgi düzeylerini arttırmaya katkı sağladığı görülmektedir (Dalyan, 2021: 4). Tehlikeli durumların analiz edilmesi de iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında önemli bir konu olarak dikkat çekmektedir. Bu nedenle son yıllarda tehlike ve risk analizlerinin daha yaygın uygulanmaya başladığı görülmektedir (Dündar, 2016: 13).

2.1.2.3. Psiko-Sosyal Tehlike Faktörleri

İş yaşamında tehlike denildiği zaman akla genellikle fiziksel ve kimyasal tehlikeler gelmekte olup, bazı psiko-sosyal unsurlar da çalışma yaşamında tehlikeli durum olarak değerlendirilmektedir. Diğer risk grupları ve tehlikeli hareketler ile kıyaslandığı zaman psikolojik risk ve tehlikeler iş sağlığı ve güvenliği alanında fazla bilinmeyen konulardan meydana gelmektedir (Vatansever, 2014: 117). İş sağlığını ve güvenliğini tehdit eden psiko-sosyal tehlikeler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Şahan ve Demiral, 2018: 30);

- Yapılan işlerin karmaşık bir yapıya sahip olması,
- Yapılan işlerin sürekli değişkenlik göstermesi,
- Zihinsel iş yükünün fazla olması,
- İşlerin yapıldığı süre içerisinde çalışanlar üzerinde zaman baskısı olması,
- Kariyer olanaklarının kısıtlı olması,
- İş-aile çatışması yaşanması,
- İşyerinde kültürel ayrımcılığa maruz kalma.

İş yaşamında psiko-sosyal tehlikeler üzerinde önemle durulması gereken konular arasında yer almaktadır. Yapılan birçok çalışma ücrete ya da performansa dayalı çalışmanın, esnek ve güvensiz çalışma koşullarının, verimlilik söylemi ön planda tutularak işgörenlerin uzun süre çalıştırılmasının işgörenlerde fiziksel yorgunluğun yanında psikolojik tükenmeye de zemin hazırladığını göstermektedir. Bu nedenle mesleki tükenmişlik ve iş stresi gibi unsurlar iş yaşamında sıklıkla karşılaşılan birer durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Davas, 2018: 39).

İş yaşamında sıklıkla karşılaşılan psiko-sosyal tehlikelerin başında iş stresi gelmektedir. İş stresinin temel nedenlerinin başında son yıllarda artan iş yükü ve çalışma temposunun geldiği belirtilmektedir (Vatansever, 2014: 117). Çalışanlarda iş yükü ve yoğun çalışma temposunun yanında bazı örgütsel unsurlarda strese neden olabilmektedir. Bilindiği gibi örgütler belirli değer ve davranışları benimsemiş insanların bir araya gelerek oluşturdukları sosyal bir topluluk olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında örgütler insanların yaşamlarını sürdürmek için çalıştıkları yapılardır. Örgütsel unsurlara paralel olarak ortaya çıkan stres çalışanların iş verimliliğinin azalmasının yanında örgütsel güç ve verimliliği de olumsuz yönde etkilemektedir. Örgütsel stres kaynakları yapılan işin niteliğinden kaynaklanan (iş ortamındaki fiziksel koşullar, yapılan işlerin tehlike derecesi,

otomasyon, çalışma saatleri ve iş yükü) yada örgüt içi stres unsurları (örgütsel roller ile ilişkili faktörler, yönetim ile ilişkili faktörler, insan kaynakları uygulamaları ve örgüt kültürü ile ilişkili faktörler) olarak iki grupta ele alınmaktadır (Erdal, 2009: 40). Ortaya çıkma nedenleri ne olursa olsun çalışanlarda stres düzeyinin yüksek olması örgütsel açıdan birçok olumsuzluğu beraberinde getiren (Yavan ve Pekkaya, 2017: 962), bu yönüyle örgütsel açıdan önemli bir tehlike arz eden konu olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında stresin ortaya çıkaracağı sonuçlar çalışanların stresle başa çıkabilme becerilerine göre değişkenlik gösterebilmektedir. İş yaşamında strese neden olan uyaranların düzeyi de çalışanlarda algılanan iş stresini etkilemektedir (Şahan ve Demiral, 2018: 33).

Çalışma ortamında görülen diğer psiko-sosyal tehlike mobbing olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavramsal açıdan ele alındığı zaman mobbing; iş ortamında çalışanların uğradıkları psikolojik şiddet şeklinde tanımlanmaktadır (Fettahlıoğlu, 2008: 2). Mobbing cinsiyet, yaş, eğitim, deneyim, hiyerarşi dikkate alınmaksızın, bütün kültürlerde ve bütün iş alanlarında karşılaşılan, bu kapsamda dünya çapında dikkat çeken iş sağlığı konusu olarak değerlendirilmektedir. Mobbing, basit eylemlerden daha karmaşığa doğru yol alan aktif bir süreçtir. Mobbing, yaygın olarak sağlık ve kamu alanlarında, 30-40 yaş aralığındaki kişilerde rastlanmakta ve işgörenin sağlığında sosyal, fizyolojik ve psikolojik açıdan iyileştirilmesi güç yaralara yol açmaktadır (Özdemir ve diğerleri, 2013: 183). Mobbing süreci beş adımdan oluşmakla beraber, literatür kapsamında mevcut araştırmalarda bu beş aşama aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

İlk aşama: Mobbinge maruz kalan bireyin kendini karşısındakine aktarabilmesi engellenir, toplantılarda sözü kesilir ve ifade ettikleri dikkate alınmaz, azarlama ve karalama söz konusudur başarıları göz ardı edilir ve başarısızlıkları fazla gündem konusu olur, özel hayatı her zaman eleştiriye uğrar, sözel olarak veya telefonla tehdide maruz kalır.

İkinci aşama: Toplumsal ilişkilere saldırı; kişilik sahibi bireylerin “güç”ten yana davranış sergilemesi neticesinde, “mobbing” mağduru bireyle ilişkiler minimum en az seviyede tutulmakta, şikâyetle bulunabileceği birimler kısıtlanmakta, diğer personellerden soyutlanmakta ve mağdur bireyle etkileşim içinde olmak isteyenlere “mobbing”e uğrama olasılığı hissettirilmektedir. Bunun yanında mağdur kişi yokmuşçasına yaklaşım sergilenerek, kişiliğine ve haklarına saygı gösterilmez.

Üçüncü aşama: Bu aşamada değerlere yönelik saldırı söz konusudur. Değerlere saldırı; mobbing mağduruna ilişkin bir linç girişimi başlatılır, dalga geçilme, aslı olmayan

dedikodular, başarılarını küçük görme ve sağladığı başarıların sebebini dış etkenlerde arama hali, psikolojik sağlığına ilişkin ileri geri konuşma durumu, “tehlikeli” olduğuna ilişkin söylentiler yayma, siyasi veya politik değerleri ile dalga geçme şeklindedir. Gerek inançlara gerekse de değerlere sözlü saldırıda bulunulur, düşünce kısıtlılığı ve vizyonsuzlukla suçlanır, sahip olduğu unvanları geri plana atılır.

Dördüncü aşama: Gerek yaşam gerekse de çalışma kalitesine yönelik taciz; önemli yetki ve sorumlulukları sınırlanır, haklarından yoksun bırakılır, tüm haklarına yargı aracılığıyla erişme konusunda baskılanır, kişisel çıkarına olan kararların uygulanması bilerek sekteye uğrattılır, sahip olduğu becerilerden daha önemsiz ve öz saygısını olumsuz açıdan etkileyen sorumluluklar yüklenir, istifaya zorlanır.

Beşinci aşama: Bu aşamada sağlığa yönelik saldırı söz konusudur. Sağlığa yönelik saldırı; mağduriyet yaşayan kişi bedensel olarak ağır bir sorumluluğu yerine getirmek için zorlanır, mağduriyet yaşayan kişinin ise imayla, sözlü olarak ya da fiili anlamda cinsel tacize maruz kalması söz konusudur (Baykal, 2014: 630).

Çalışma ortamında mobbinge maruz kalan bireylerde örgütsel sessizlik düzeyi artmakta, bu kişiler örgüt yararına düşüncelere sahip olsalar bile düşüncelerini açıklamaktan çekinmektedirler. Yapılan araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir. Çelebi (2018: 7) tarafından yapılan çalışmada özel sektör ve kamu çalışanları arasında mobbing ve örgütsel sessizlik arasında öğrenilmiş çaresizliğin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Ankara il merkezinde bulunan kamu ve özel sektör alanında çalışan 210 birey dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgura göre çalışanlara uygulanan mobbing neticesinde çalışanların savunma amaçlı sessiz kalma düzeylerinin arttığı ve buna bağlı olarak da öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri yükseldikçe çalışanların daha çok sessizlik davranışları sergilediği tespit edilmiştir. Atay (2014: 97) tarafından yapılan araştırmada mobbingin örgütsel güven ve örgütsel sessizliğe etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Kars ili merkezinde Kars Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü’nde çalışanların arasından 72 birey dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda mobbing ve buna benzer davranışların uygulandığı işletmede kişilerin kaygı problemlerinin çözüme kavuşmadığı ve sebep ile bireylerin içinde bulundukları yapıda örgütsel güven düzeylerinin azaldığı ve örgütsel sessizlik düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bireyin uygulanan bu olumsuz davranış karşısında sessizliğini koruyamadığında bir zarara uğrayacağı ve bu yüzden sessiz kalmayı tercih ettiği tespit edilmiştir.

Literatürde yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman çalışma ortamında mobbing davranışı çalışanları yıldırmaya yönelik uygulanan, sadece bireysel değil örgütsel açıdan da birçok sorunu beraberinde getiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Mobbing olgusu iş ortamındaki fiziksel ve kimyasal tehlikeler ile kıyaslandığı zaman örgütsel açıdan daha tehlikeli durumları ortaya çıkarabilecek bir konu olarak ele alınmaktadır. Bunun temel nedenlerinin başında fiziksel ve kimyasal tehlikelerin basit yöntemlerle ortadan kaldırılmasına rağmen, mobbingin tamamen ortada kaldırılmasının mümkün olmaması yatmaktadır (Vatansever, 2014: 123).

İş yaşamında sıklıkla karşılaşılan diğer bir psiko-sosyal tehlike ise nepotizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Nepotizmde genellikle aile yakınlarının iş ortamında ayrımcılığa uğraması söz konusu olduğu için bu durum diğer çalışanların iş yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim yapılan araştırma bulguları da nepotizm algısının çalışanların örgütsel amaçlardan uzaklaşmalarına, örgütsel sinizm düzeyinin yükselmesine ve örgütsel bağlılığın azalmasına neden olduğunu göstermektedir (Erdem ve diğerleri, 2013: 171; Özkoç ve diğerleri, 2019: 2960).

İş yaşamında sıklıkla karşılaşılan ve çalışanların hem sağlıklarını hem de güvenliklerini tehdit eden diğer bir unsur ise mesleki tükenmişliktir. Kavramsal açıdan ele alındığı zaman mesleki tükenmişlik; insanların farklı nedenlere bağlı olarak iş yaşamlarında hayal kırıklığına uğramaları sonucunda ortaya çıkan psikolojik bir sorun olarak tanımlanmaktadır (Terzi ve Sağlam, 2008: 53). Yapılan çalışmalar iş yaşamında tükenmişliğin çalışanları olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda mesleki tükenmişliğin çalışanlarda özellikle iş doyumunu azalttığı rapor edilmiştir (Gündüz ve diğerleri, 2013: 30).

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiği zaman gerek bireysel gerekse de örgütsel açıdan verimin sağlanması için iş ortamındaki psiko-sosyal tehlikelerin en aza indirilmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye, son yıllarda iş ortamında psiko-sosyal tehlikeleri azaltmaya yönelik politikalar geliştiren ülkeler arasında yer almakla beraber, ilerleyen yıllarda konunun öneminin daha fazla anlaşılacağı düşünülmektedir. İş ortamında psiko-sosyal tehlike ve risklerin izlenmesi her şeyden önce çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunmasında önemli bir yere sahiptir. Bu noktada psiko-sosyal risk ve tehditleri izlemeye yönelik çalışmalar yapılması önem kazanmaktadır (Şahan ve Demiral, 2018: 37).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞ GÜVENLİĞİ İKLİMİ ALGISININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ TEHLİKELER ÜZERİNDE YAPILAN ARAŞTIRMA VE BULGULARI

Yapılan bu araştırmada inşaat sektöründe çalışan bireylerde iş güvenliği iklimi algısının çalışma yaşamındaki tehlikeler üzerindeki etkilerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

3.1. Araştırmanın Kapsamı

Literatürde yer alan ve inşaat sektöründe yürütülen çalışmalarda genellikle işgörenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin algılarının, bunun yanında inşaat sektöründe iş kazaları ile ilişkili konuların ele alındığı görülmektedir. Buna karşılık inşaat sektöründe yapılan çalışmalarda iş güvenliği iklimi ve iş yaşamındaki tehlikelerin sosyo-demografik değişkenlere göre ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Bu noktada yapılan bu çalışmanın kapsamını inşaat sektöründe çalışan bireylerin iş güvenliği iklimi algıları ve iş yaşamındaki tehlikeler hakkındaki görüşleri oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Önemi

İşgörenlerin iş yeri güvenliği iklimine ilişkin algıları oldukça önemli bir konudur. Bunun temel nedenlerinin başında iş güvenliği ikliminin yüksek olmasının işgörenlerde performans ve verimliliği artırması yatmaktadır. Bunun yanında iş güvenliği ikliminin yüksek olması iş kazalarının ortaya çıkma riskini de azaltmaktadır. Bu noktada iş güvenliği ikliminin sağlanması için güvenlik iklimi ile ilişkili faktörlerin ölçülmesi ve iyi analiz edilmesi gerekmektedir (Koç, 2016: 1; Yozgat, 2018: 4). Dolayısıyla iş güvenliği ikliminin sağlanmasında çalışanların iş güvenliği iklimine ilişkin algılarının belirlenmesi ve iş güvenliği iklimi algısını olumsuz yönde etkileyen unsurların en aza indirilmesi oldukça önemlidir.

İş güvenliği ikliminin sağlanmasında işgörenlerin iş yerindeki tehlikelerin farkında olmalarının büyük bir rolü bulunmaktadır. Özellikle inşaat sektörü gibi hem beden gücüne dayanan hem de birçok riski içinde barındıran bir ortamda çalışan bireylerde iş güvenliğinin sağlanması için işgörenlerin iş yerindeki tehlike ve riskler hakkında yeterli bilince sahip olmaları şarttır. Bunun yanında iş kazaları ve meslek hastalıklarını en aza indirebilmek ve işgören sağlığını koruyabilmek amacıyla işgörenlerin iş yerlerine ilişkin tehlikelerin bilincinde olmaları gerekmektedir. Buna karşılık literatürde yer alan çalışmalarda inşaat sektöründe iş güvenliği iklimi algısı ve işgörenlerin iş yerindeki

tehlikeler hakkındaki görüşlerinin demografik faktörlere göre ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Bu kapsamda yapılan tez çalışması ile literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir.

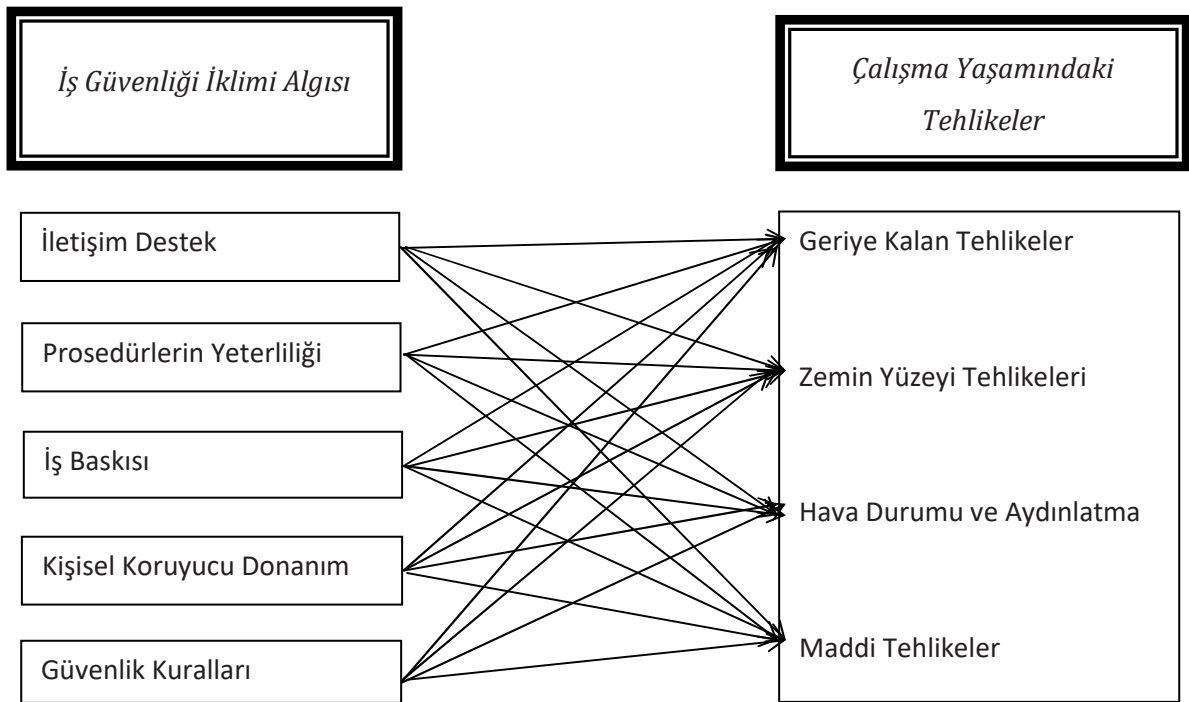
3.3.Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada gereken verilerin toplanması anket tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler literatürden elde edilen ölçeklerle test edilmiş; uygulama öncesinde gerekli görülen kısımlarda değişiklikler yapılmıştır. Araştırmaya ait hipotezler, model ve örneklem devam eden bölümlerde verilmektedir.

3.4. Araştırmanın Örneklemi

Araştırma zaman, maliyet ve kısıtlı kaynaklar sebeplerinden dolayı Çanakkale ili ile sınırlandırılmıştır. Çanakkale ilinde faaliyet gösteren, inşaat sektöründeki firmanın, 3 şantiyesinde görev yapan mavi ve beyaz yakalı işgörenler üzerinde yapılmıştır. Araştırma örneklem yöntemi ile ulaştırılan 129 adet anket ile gerçekleştirilmiştir. 129 adet ankettan geriye dönen ve kullanılabilen 129 anket değerlendirmeye ve analize alınmıştır.

3.5 Araştırmanın Modeli

3.6. Problem Durumu

İnşaat sektöründe çalışanların iş güvenliği iklimi algıları ve iş yerindeki tehlikelere ilişkin görüşleri sahip oldukları demografik değişkenlere göre bazı farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin; mesleki deneyimi yüksek olan bir işgörenin iş güvenliği ve iş yerindeki risklere ilişkin algısının iş yaşamına yeni başlamış henüz tecrübesiz bir işgörenden daha yüksek olması beklenmektedir. Yapılan çalışmalarda ise inşaat sektöründe iş güvenliği iklimi algısı ve iş yerindeki tehlikelere ilişkin görüşlerin demografik faktörlere göre ele alındığı çalışmaların sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Ancak demografik değişkenlerin iş güvenliği iklimi ve iş yerindeki tehlikeler üzerindeki etkilerinin iyi bilinmesi özellikle iş güvenliği iklimi algısını arttırmaya yönelik tedbirlerin daha etkili olmasına katkı sağlayacaktır. Bu noktada “İnşaat sektöründe çalışan bireylerde iş güvenliği iklimi algısı ve iş yerindeki tehlikeler hakkındaki görüşler bazı demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?” sorusunun yanıtlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

3.7. Hipotezler

H1: İş güvenliği iklimi algısının iletişim ve destek boyutu iş yerinde geriye kalan tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H2: İş güvenliği iklimi algısının iletişim ve destek boyutu iş yerinde zemin yüzeyi tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H3: İş güvenliği iklimi algısının iletişim ve destek boyutu iş yerinde hava durumu ve aydınlatma tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H4: İş güvenliği iklimi algısının iletişim ve destek boyutu iş yerinde maddi tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H5: İş güvenliği ve iklimi algısının prosedürlerin yeterliliği boyutu iş yerinde zemin yüzeyi tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H6: İş güvenliği ve iklimi algısının prosedürlerin yeterliliği boyutu iş yerinde hava durumu ve aydınlatma tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H7: İş güvenliği ve iklimi algısının prosedürlerin yeterliliği boyutu iş yerinde maddi tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H8: İş güvenliği ve iklimi algısının prosedürlerin yeterliliği boyutu iş yerinde geriye kalan tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H9: İş güvenliği ve iklimi algısının iş baskısı boyutu iş yerinde geriye kalan tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H10: İş güvenliği ve iklimi algısının iş baskısı boyutu iş yerinde zemin yüzeyi tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H11: İş güvenliği ve iklimi algısının iş baskısı boyutu iş yerinde hava durumu ve aydınlatma tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H12: İş güvenliği ve iklimi algısının iş baskısı boyutu iş yerinde maddi tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H13: İş güvenliği ve iklimi algısının kişisel koruyucu donanım boyutu iş yerinde geriye kalan tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H14: İş güvenliği ve iklimi algısının kişisel koruyucu donanım boyutu iş yerinde zemin yüzeyi tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H15: İş güvenliği ve iklimi algısının kişisel koruyucu donanım boyutu iş yerinde hava durumu ve aydınlatma tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H16: İş güvenliği ve iklimi algısının kişisel koruyucu donanım boyutu iş yerinde maddi tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H17: İş güvenliği ve iklimi algısının güvenlik kuralları boyutu iş yerinde geriye kalan tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H18: İş güvenliği ve iklimi algısının güvenlik kuralları boyutu iş yerinde zemin yüzeyi tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H19: İş güvenliği ve iklimi algısının güvenlik kuralları boyutu iş yerinde hava durumu ve aydınlatma tehlikelerini anlamlı olarak etkilemektedir.

H20: İş güvenliği ve iklimi algısının güvenlik kuralları boyutu iş yerinde maddi tehlikeleri anlamlı olarak etkilemektedir.

H21: Cinsiyete göre işgörenlerin çalışma yaşamındaki tehlike düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

H22: Görev olgusuna göre işgörenlerin çalışma yaşamındaki tehlike düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

H23: Mezuniyete göre işgörenlerin çalışma yaşamındaki tehlike düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

H24: İş kazası tehlikesine göre işgörenlerin çalışma yaşamındaki tehlike düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

H25: Yaş'a göre işgörenlerin çalışma yaşamındaki tehlike düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

H26: İş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumuna göre işgörenlerin çalışma yaşamındaki tehlike düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

H27: Mesleki kıdeme göre işgörenlerin çalışma yaşamındaki tehlike düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTATİSTİKSEL ANALİZLER

Elde edilen verilerin analizi için SPSS 24.0 for Windows programı kullanılmıştır. Öncelikle uç değere sahip 1 anket veri setinden çıkarılmıştır. Sonrasında araştırma kapsamında kullanılan ölçeklere açıklayıcı faktör analizi uygulanmış ve ölçek faktörleri belirlenmiştir. Faktör analizi uygulanan ölçeklerin güvenilir olup olmadığının belirlenmesi için güvenilirlik analizi uygulanmış ve Cronbach's Alpha değerleri güvenilirlik değeri olarak incelenmiştir. Ölçek alt boyut puanlarının birbirlerinin arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılırken, demografik değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ANOVA analizi ve T test analizi kullanılmıştır.

4.1 Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan kadın ve erkek işgörenlerin demografik özelliklerini gösteren bulguların frekans ve yüzde dağılımlarını gösteren tablolar aşağıdaki gibidir:

Tablo 1

Araştırmaya katılan işgörenlerin cinsiyet durumuna ilişkin frekans tablosu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	9	7,0
Erkek	120	93,0
Toplam	129	100,0

Araştırmaya katılanların %7'si kadın, %93'ü erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 2

Araştırmaya katılan işgörenlerin eğitim durumuna ilişkin frekans tablosu

Mezuniyet Düzeyi	Frekans	Yüzde
İlkokul	67	51,9
Ortaokul	54	41,9
Lise	5	3,9
Ön Lisans	3	2,3
Toplam	129	100,0

Araştırmaya katılanların %51,9'u ilkokul mezunu, %41,9'u ortaokul mezunu, %3,9'u lise mezunu, %2,3'ü ön lisans mezunudur.

Tablo 3

Araştırmaya katılan işgörenlerin yaş durumuna ilişkin frekans tablosu

Yaş Grubu	Frekans	Yüzde
18-25 Yaş	5	3,9
26-33 Yaş	30	23,3
34-41 Yaş	55	42,6
42-49 Yaş	31	24,0
50 ve Üzeri Yaş	8	6,2
Toplam	129	100,00

Araştırmaya katılanların %3,9'u 18-25 yaş, %23,3'ü 26-33 yaş, %42,6'sı 24,41 yaş, %24'ü 42-49 yaş, %6,2'si 50 ve üzeri yaş grubundadır.

Tablo 4

Araştırmaya katılan işgörenlerin görev durumuna ilişkin frekans tablosu

Görev	Frekans	Yüzde
Ofis Çalışanı	10	7,8
Mekanik Tesisat	24	18,6
Kaba İnşaat	22	17,1
İnce İnşaat	34	26,4
Saha Lojistik	20	15,5
Duvarcı	12	9,3
Amele	7	5,4
Toplam	129	100,0

Araştırmaya katılanların %7,8'i ofis çalışanı, %18,6'sı mekanik tesisat çalışanı, %17,1'i kaba inşaat çalışanı, %26,4'ü ince inşaat çalışanı, %15,5'i saha lojistik çalışanı, %9,3'ü duvarcı, %5,4'ü amele olarak görev yapmaktadır.

Tablo 5

Araştırmaya katılan işgörenlerin mesleki kıdem durumuna ilişkin frekans tablosu

Mesleki Kıdem	Frekans	Yüzde
1-9 Yıl	18	14,0
10-19 Yıl	72	55,8
19+ yıl	39	30,2
Toplam	129	100,0

Araştırmaya katılanların %14'ü 1-9 yıldır çalışırken, %55,8'i 18-19 yıldır çalışmakta, %30,2'si 19+ yıldır çalışmaktadır.

Tablo 6

Araştırmaya katılan işgörenlerin iş kazası geçirme durumuna ilişkin frekans tablosu

İş Kazası Geçirme	Frekans	Yüzde
Evet	56	43,4
Hayır	73	56,6
Toplam	129	100,0

Araştırmaya katılanların %43,4'ü iş kazası geçirmiş, %56,6'sı ise iş kazası geçirmemiştir.

Tablo 7

Araştırmaya katılan işgörenlerin iş kazası sonucuna ilişkin frekans tablosu

İş Kazası Sonucu	Frekans	Yüzde
Ciddi Yaralanma	13	23,2
Küçük Yaralanma	42	75,0
Sakatlık	1	1,8
Toplam	56	100,0

Araştırmaya katılan işgörenlerin %43,4'ü iş kazası geçirmiş ve iş kazası geçirenlerin %23,2'si ciddi yaralanma, %75'i küçük yaralanma, %1,8'i sakatlık geçirmiştir.

Tablo 8

Araştırmaya katılan işgörenlerin iş kazası tehlikesi sonucuna ilişkin frekans tablosu

İş Kazası Tehlikesi Geçirdi Mi?	Frekans	Yüzde
Evet	26	20,2
Hayır	103	79,8
Toplam	129	100,0

Araştırmaya katılan işgörenlerin %20,2'si iş kazası tehlikesi geçirmiştir.

Tablo 9**İş yerinde tehlike ölçeği hesaplanan döndürülmüş faktör yükleri**

Değişken kodu	Geriye kalan tehlikeler	Zemin yüzeyi tehlikeleri	Hava durumu ve aydınlatma	Maddi tehlikeler
a3	,909			
a1	,907			
a2	,906			
a4	,790			
a5	,732			
a6	,683			
a26		,851		
a25		,806		
a24		,718		
a27		,704		
a19			,895	
a20			,875	
a18			,780	
a14				,921
a15				,916
a13				,664
İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)	,908	,833	,851	,829
Hesaplanan Genel İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)	,778			
Açıklanan Varyanslar	26,594	17,035	16,871	15,216
Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi – Döndürme Yöntemi: Varimaks Döndürmesi				

İş yerinde tehlikeler ölçeğinde faktör yükü ,50'nin altında kalan maddeler olan 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 21, 22, 23 maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra yeniden faktör analizi yapılmıştır ve ölçeğin 4 faktör / boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerden birinci faktörün açıkladığı varyans %26,5, ikinci faktörün açıkladığı varyans %17, üçüncü faktörün açıkladığı varyans %16,8, dördüncü faktörün açıkladığı varyans %15,2, ölçeğin toplamda açıkladığı varyans ise %75,7'dir. Güvenilirlik düzeyini ifade eden Cronbach's Ahpla iç tutarlık katsayıları incelendiğinde, birinci faktörün %90,8 güvenilir olduğu, ikinci faktörün %83,3 güvenilir

olduğu, üçüncü faktörün %85,1 güvenilir olduğu, dördüncü faktörün %82,9 güvenilir olduğu, ölçeğin toplamda ise %77,8 güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 10

İş yerinde tehlike ölçeği değişken ortalamaları

Faktör	Ölçek maddeleri	Değişken ortalaması	Standart sapma	Faktör ortalaması
Geriye kalan tehlikeler	a1	3,86	1,385	3,61
	a2	3,69	1,483	
	a3	3,71	1,433	
	a4	3,43	1,279	
	a5	3,40	1,343	
	a6	3,59	1,418	
Zemin yüzeyi tehlikeleri	a13	3,81	1,478	3,70
	a14	3,72	1,521	
	a15	3,58	1,565	
Hava durumu ve aydınlatma	a18	3,15	1,480	2,88
	a19	2,84	1,389	
	a20	2,67	1,404	
Maddi tehlikeler	a24	2,51	1,312	2,20
	a25	2,28	1,205	
	a26	2,12	1,083	
	a27	1,90	,909	

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerin geriye kalan tehlikeler algısının $X=3,61$ ile orta düzeyin üzerinde (yükseğe yakın) olduğu, zemin tehlikeleri algısının $X=3,70$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısının $X=2,88$ ile orta düzeyde olduğu, maddi tehlikeler algısının ise $X=2,20$ ile orta düzeyin altında (düşük düzeye) olduğu görülmektedir.

Tablo 11**İş güvenliği iklimi ölçeği hesaplanan döndürülmüş faktör yükleri**

Değişken kodu	İletişim ve destek	Prosedürlerin yeterliliği	İş baskısı	Kişisel koruyucu donanım	Güvenlik kuralları
b21	,827				
b20	,807				
b19	,780				
b18	,747				
b17	,599				
b2		,747			
b6		,746			
b5		,732			
b3		,653			
b1		,645			
b4		,639			
b23			,848		
b24			,838		
b25			,761		
b14				,798	
b15				,761	
b13				,597	
b29					,798
b30					,782
b31					,746
İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)	,801	,777	,854	,848	,788
Hesaplanan Genel İç Tutarlık Katsayıları (Cronbach's Alpha)	,795				
Açıklanan Varyanslar	16,739	15,671	13,046	11,680	11,496
Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi – Döndürme Yöntemi: Varimaks Döndürmesi					

İş güvenliği iklimi ölçeğinde faktör yükü ,50'nin altında kalan maddeler olan 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 22, 26, 27, 28 maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra yeniden faktör analizi yapılmıştır ve ölçeğin 5 faktör / boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerden birinci faktörün açıkladığı varyans %16,7, ikinci faktörün açıkladığı varyans %15,6, üçüncü faktörün açıkladığı varyans %13,0, dördüncü faktörün

açıkladığı varyans %11,6, beşinci faktörün açıkladığı varyans %11,4, ölçeğin toplamda açıkladığı varyans ise %68,6'dır. Güvenilirlik düzeyini ifade eden Cronbach's Ahpla iç tutarlık katsayıları incelendiğinde, birinci faktörün %80,1 güvenilir olduğu, ikinci faktörün %77,7 güvenilir olduğu, üçüncü faktörün %85,4 güvenilir olduğu, dördüncü faktörün %84,8 güvenilir olduğu, beşinci faktörün %78,8, ölçeğin toplamda ise %79,5 güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 12

İş güvenliği iklimi ölçeği değişken ortalamaları

Faktör	Ölçek maddeleri	Değişken ortalaması	Standart sapma	Faktör ortalaması
İletişim ve destek	b1	2,98	,815	3,36
	b2	3,19	,808	
	b3	3,33	,698	
	b4	3,55	,661	
	b5	3,56	,706	
	b6	3,60	,702	
Prosedürlerin yeterliliği	b13	3,52	,919	3,44
	b14	3,34	,906	
	b15	3,48	,911	
İş baskısı	b17	3,31	1,022	3,08
	b18	2,98	1,046	
	b19	3,02	1,166	
	b20	2,94	1,137	
	b21	2,79	1,157	
Kişisel koruyucu donanım	b23	3,30	,965	3,43
	b24	3,46	,992	
	b25	3,54	,919	
Güvenlik kuralları	b29	3,50	,858	3,50
	b30	3,65	,957	
	b31	3,36	,998	

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi iletişim ve destek algısının $X=3,36$ ile orta düzeyde olduğu, prosedürlerin yeterliliği algısının $X=3,44$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu, iş baskısı algısının $X=3,08$ ile orta düzeyde olduğu, kişisel koruyucu algısının $X=3,43$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu, güvenlik kuralları algısının $X=3,50$ ile orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 13**Ölçeklerin KMO, barlett ve güvenilirlik test değerleri**

Ölçekler	KMO Değerleri	Barlett Değerleri	Barlett Anlamlılık	Genel İç Tuttarlılık(Cronbach's Alpha)
Çalışma Yaşamındaki Tehlikeler	,708	1694,114	,000	,778
İş Güvenliği İklimi Algısı	,751	1335,010	,000	.795

Tablo 14**İş güvenliği iklimi ölçeği alt boyut puanlarının ve iş yerinde tehlike ölçeği alt boyutlarına göre korelasyon analizi sonuçları**

		Geride kalan tehlikeler	Zemin yüzeyi tehlikeleri	Hava durumu ve aydınlatma	Maddi tehlikeler	İletişim ve destek	Prosedürlerin yeterliliği	İş baskısı	Kişisel koruyucu donanım	Güvenlik kuralları
Geride kalan tehlikeler	Pearson correlation	1								
	Sig. (2-tailed)									
Zemin yüzeyi tehlikeleri	Pearson correlation	,181*	1							
	Sig. (2-tailed)	,040								
Hava durumu ve aydınlatma	Pearson correlation	,040	-,096	1						
	Sig. (2-tailed)	,653	,281							
Maddi tehlikeler	Pearson correlation	,085	-,219*	,424**	1					
	Sig. (2-tailed)	,339	,013	,000						

İletişim ve destek	Pearson correlation	,014	-,174*	,352**	,115	1				
	Sig. (2-tailed)	,873	,048	,000	,194					
Prosedürlerin yeterliliği	Pearson correlation	-,069	,030	-,012	-,199*	-,057	1			
	Sig. (2-tailed)	,436	,740	,891	,024	,523				
İş baskısı	Pearson correlation	-,108	,381**	,115	-,031	-,241**	,100	1		
	Sig. (2-tailed)	,222	,000	,195	,730	,006	,259			
Kişisel koruyucu donanım	Pearson correlation	,070	,121	,040	-,299**	,111	,512**	,268**	1	
	Sig. (2-tailed)	,428	,173	,655	,001	,211	,000	,002		
Güvenlik kuralları	Pearson correlation	,211*	,291**	-,020	-,109	-,053	,416**	,389**	,364**	1
	Sig. (2-tailed)	,016	,001	,820	,218	,552	,000	,000	,000	

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 14 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile zemin yüzeyi tehlikeleri algısı arasında negatif ve yüksek anlamlı ilişki olduğu ($r=-,174$; $p<0,05$), güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında pozitif ve oldukça yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($r=,352$; $p<0,01$), iletişim ve destek algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, maddi tehlikeler algısı arasında anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı ile maddi tehlikeler algısı arasında negatif ve yüksek anlamlı ilişki olduğu ($r=-,199$; $p<0,05$), güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, zemin tehlikeleri algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi iş baskısı algısı ile zemin tehlikeleri algısı arasında pozitif ve oldukça yüksek anlamlı ilişki olduğu ($r=,381$; $p<0,01$), güvenlik iklimi iş baskısı algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı, maddi tehlikeler algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi kişisel koruyucu

donanım algısı ile maddi tehlikeler algısı arasında negatif ve oldukça yüksek anlamlı ilişki olduğu ($r=-,299$; $p<0,05$), güvenlik iklimi kişisel koruyucu donanım algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, zemin tehlikeleri algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı arasında pozitif ve yüksek anlamlı ilişki olduğu ($r=,211$; $p<0,05$), güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile zemin yüzeyi tehlikeleri algısı arasında pozitif ve oldukça yüksek anlamlı ilişki olduğu ($r=,291$; $p<0,01$), güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı, maddi tehlikeler algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Tablo 15

İş güvenliği iklimi ölçeği alt boyut puanlarının iş yerinde tehlike ölçeği geriye kalan tehlikeler algısına etkisine ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	4,043	,920		4,394	,000
İletişim ve destek	-,154	,197	-,069	-,781	,436
Prosedürlerin yeterliliği	-,434	,158	-,286	-2,749	,007
İş baskısı	-,376	,127	-,288	-2,970	,004
Kişisel koruyucu donanım	,224	,143	,164	1,574	,118
Güvenlik kuralları	,555	,147	,379	3,786	,000
$r=,376$; $r^2=,142$; $F(5, 123)=4,059$; $p=,002$					

Tablo 15 incelendiğinde, güvenlik iklimi alt boyutlarının geriye kalan tehlikeler algısındaki değişimin %14,2'sini anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($p<0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en büyük etkiye sırasıyla güvenlik kuralları ($\beta=,379$), iş baskısı ($\beta=-,288$), prosedürlerin yeterliliği ($\beta=-,286$), kişisel koruyucu donanım ($\beta=,164$), iletişim ve destek ($\beta=-,069$) alt boyutlarının sahip olduğu görülmektedir. Prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı ve güvenlik kurallarının etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p<0,05$), iletişim ve destek ile kişisel koruyucu donanımın etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir ($p>0,05$). Bu bulgulara göre H1 ve H13 hipotezleri reddedilirken, H8, H9 ve H17 hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 16

İş güvenliği iklimi ölçeği alt boyut puanlarının iş yerinde tehlike ölçeği zemin yüzeyi tehlikeleri algısına etkisine ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	2,620	1,022		2,564	,012
İletişim ve destek	-,273	,218	-,108	-1,250	,214
Prosedürlerin yeterliliği	-,195	,175	-,112	-1,109	,270
İş baskısı	,408	,141	,273	2,898	,004
Kişisel koruyucu donanım	,063	,158	,040	,398	,691
Güvenlik kuralları	,352	,163	,211	2,161	,033
r=,431; r ² =,186; F(5, 123)=5,613; p=,000					

Tablo 16 incelendiğinde, güvenlik iklim alt boyutlarının zemin yüzeyi tehlikeleri algısındaki değişimin %18,6'sını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($p<0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en büyük etkiye sırasıyla iş baskısı ($\beta=,273$), güvenlik kuralları ($\beta=,211$), prosedürlerin yeterliliği ($\beta=-,112$), iletişim ve destek ($\beta=-,108$), kişisel koruyucu donanım ($\beta=,040$) alt boyutlarının sahip olduğu görülmektedir. İş baskısı ve güvenlik kurallarının etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p<0,05$), iletişim ve destek, prosedürlerin yeterliliği ile kişisel koruyucu donanımın etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir ($p>0,05$). Bu bulgulara göre H2, H5 ve H14 hipotezleri reddedilirken, H10 ve H18 hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 17

İş güvenliği iklimi ölçeği alt boyut puanlarının iş yerinde tehlike ölçeği hava durumu ve aydınlatma algısına etkisine ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	-1,114	,977		-1,140	,256
İletişim ve destek	1,019	,209	,424	4,881	,000
Prosedürlerin yeterliliği	,110	,168	,067	,657	,512
İş baskısı	,385	,135	,271	2,859	,005
Kişisel koruyucu donanım	-,114	,151	-,077	-,753	,453
Güvenlik kuralları	-,164	,156	-,103	-1,054	,294
r=,422; r ² =,178; F(5, 123)=5,613; p=,000					

Tablo 17 incelendiğinde, güvenlik iklim alt boyutlarının hava durumu ve aydınlatma algısındaki değişimin %17,8'ini anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir

($p < 0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en büyük etkiye sırasıyla iletişim ve destek ($\beta = ,424$), iş baskısı ($\beta = -,271$), güvenlik kuralları ($\beta = -,103$), kişisel koruyucu donanım ($\beta = -,077$), prosedürlerin yeterliliği ($\beta = -,067$) alt boyutlarının sahip olduğu görülmektedir. İletişim ve destek ile iş baskısının etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p < 0,05$), prosedürlerin yeterliliği, kişisel koruyucu donanım ve güvenlik kurallarının etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir ($p > 0,05$). Bu bulgulara göre H6, H15 ve H19 hipotezleri reddedilirken, H3 ve H11 hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 18

İş güvenliği iklimi ölçeği alt boyut puanlarının iş yerinde tehlike ölçeği maddi tehlikeler algısına etkisine ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	2,216	,750		2,955	,004
İletişim ve destek	,313	,160	,175	1,952	,053
Prosedürlerin yeterliliği	-,032	,129	-,026	-,250	,803
İş baskısı	,113	,103	,107	1,089	,278
Kişisel koruyucu donanım	-,364	,116	-,329	-3,130	,002
Güvenlik kuralları	-,013	,119	-,011	-,108	,915
$r = ,349$; $r^2 = ,122$; $F(5, 123) = 3,405$; $p = ,000$					

Tablo 18 incelendiğinde, güvenlik iklim alt boyutlarının maddi tehlikeler algısındaki değişimin %12,2'sini anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($p < 0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en büyük etkiye sırasıyla kişisel koruyucu donanım ($\beta = -,329$), iletişim ve destek ($\beta = ,175$), iş baskısı ($\beta = ,107$), prosedürlerin yeterliliği ($\beta = -,026$), güvenlik kuralları ($\beta = -,011$) alt boyutlarının sahip olduğu görülmektedir. Kişisel koruyucu donanımın etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p < 0,05$), iletişim ve destek, prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı ile güvenlik kurallarının etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir ($p > 0,05$). Bu bulgulara göre H4, H7, H12 ve H20 hipotezleri reddedilirken, H16 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 19**Cinsiyete ilişkin gerçekleştirilen t-testi sonuçları**

Alt boyut	Cinsiyet	N	X	Ss	t	Sig.
İletişim ve destek	Kadın	9	3,7778	,50000	2,518	,013
	Erkek	120	3,3347	,50971		
Prosedürlerin yeterliliği	Kadın	9	3,8519	,24216	1,671	,097
	Erkek	120	3,4167	,77574		
İş baskısı	Kadın	9	3,0667	,41231	,207	,836
	Erkek	120	3,0033	,90637		
Kişisel koruyucu donanım	Kadın	9	3,8148	,24216	1,415	,160
	Erkek	120	3,4056	,86231		
Güvenlik kuralları	Kadın	9	3,9630	,30932	1,830	,070
	Erkek	120	3,4694	,80207		

Tablo 19 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde cinsiyet değişkenine göre güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı ($t=1,671$; $p>0,05$), iş baskısı algısı ($t=,207$; $p>0,05$), kişisel koruyucu ekipman algısı ($t=1,415$; $p>0,05$) ve güvenlik kuralları algısının ($t=1,830$; $p>0,05$) anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, iletişim ve destek algısının ise kadın işgörenlerin algısının erkek işgörenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($t=2,518$; $p<0,05$) görülmektedir.

Tablo 20**Mesleki kıdem durumu anova testi sonuçları**

Alt boyut	Mesleki kıdem		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
İletişim ve destek	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	1,310	2	,655	2,482	,088
		Grup içi	33,250	126	,264		
		Toplam	34,560	128			
Prosedürlerin yeterliliği	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	5,545	2	2,772	5,128	,007
		Grup içi	68,121	126	,541		
		Toplam	73,666	128			
İş baskısı	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	,057	2	,029	,036	,964
		Grup içi	99,095	126	,796		
		Toplam	99,152	128			
Kişisel koruyucu donanım	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	5,736	2	2,868	4,270	,016
		Grup içi	84,621	126	,672		
		Toplam	90,357	128			
Güvenlik kuralları	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	4,195	2	2,097	3,516	,033
		Grup içi	2,925	126	,597		
		Toplam	75,164	128			

Tablo 23 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde mesleki kıdem değişkenine göre güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ($F_{(2, 126)}=2,482$; $p>0,05$) ve iş baskısı algısında ($F_{(2, 126)}=,036$; $p>0,05$) anlamlı farklılık olmadığı, prosedürlerin yeterliliği algısı ($F_{(2, 126)}=5,128$; $p<0,05$), kişisel koruyucu donanım algısı ($F_{(2, 126)}=4,270$; $p<0,05$) ve güvenlik kuralları algısının ($F_{(2, 126)}=3,516$; $p<0,05$) ise mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılık bulunan alt boyutlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post hoc test olarak Scheffe yapılmıştır. Post hoc sonuçlarına göre güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısında mesleki kıdemi 1-9 yıl ve 10-19 yıl olan işgörenlerin algısının mesleki kıdemi 19+ yıl olan işgörenlerden daha yüksek olduğu, kişisel koruyucu donanım algısında ve güvenlik kuralları algısında ise mesleki kıdemi 10-19 yıl olan işgörenlerin algısının mesleki kıdemi

19+ yıl olan işgörenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre H27 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 21

İş kazası geçirmiş olma durumuna ilişkin gerçekleştirilen t-testi sonuçları

Alt boyut	İş kazası geçirmiş olma durumu	N	X	Ss	t	Sig.
İletişim ve destek	Evet	56	3,4256	,53835	1,149	,253
	Hayır	73	3,3196	,50365		
Prosedürlerin yeterliliği	Evet	56	3,2440	,70637	-2,728	,007
	Hayır	73	3,6027	,76509		
İş baskısı	Evet	56	2,7500	,81285	-3,003	,003
	Hayır	73	3,2055	,88379		
Kişisel koruyucu donanım	Evet	56	3,1607	,91230	-3,365	,001
	Hayır	73	3,6438	,71864		
Güvenlik kuralları	Evet	56	3,1429	,73816	-4,964	,000
	Hayır	73	3,7808	,71193		

Tablo 24 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde iş kazası geçirmiş olma durumuna göre güvenlik iklimi iletişim ve destek algısının anlamlı olarak farklılaşmadığı ($t=1,149$; $p>0,05$), prosedürlerin yeterliliği algısı ($t=-2,728$; $p<0,05$), iş baskısı algısı ($t=-3,003$; $p<0,05$), kişisel koruyucu donanım algısı ($t=-3,365$; $p<0,05$) ve güvenlik kuralları algısında ($t=-4,964$; $p<0,05$) ise iş kazası geçirmemiş olanların algısının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 22**İş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumuna ilişkin t-testi sonuçları**

Alt boyut	İş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumu	N	X	Ss	t	Sig.
İletişim ve destek	Evet	26	3,4872	,45686	1,339	,183
	Hayır	103	3,3350	,53193		
Prosedürlerin yeterliliği	Evet	26	3,1795	,87550	-2,037	,044
	Hayır	103	3,5146	,71519		
İş baskısı	Evet	26	3,1308	1,11131	,796	,427
	Hayır	103	2,9767	,81520		
Kişisel koruyucu donanım	Evet	26	3,5897	,68188	1,058	,292
	Hayır	103	3,3948	,87416		
Güvenlik kuralları	Evet	26	3,4744	,71289	-,213	,832
	Hayır	103	3,5113	,80820		

Tablo 25 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde iş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumuna göre güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ($t=1,339$; $p>0,05$), iş baskısı algısı ($t=,796$; $p>0,05$), kişisel koruyucu donanım algısı ($t=1,058$; $p>0,05$) ve güvenlik kuralları algısında ($t=-,213$; $p>0,05$) anlamlı düzeyde farklılık olmadığı, prosedürlerin yeterliliği algısında ($t=-2,037$; $p<0,05$) ise iş kazası tehlikesi geçirmemiş olan işgörenlerin algısının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre H26 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 23**İş yerinde tehlike ölçeği alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları**

Alt boyut	Cinsiyet	N	X	Ss	t	Sig.
Geriye kalan tehlikeler	Kadın	9	2,2037	1,11111	-4,018	,000
	Erkek	120	3,7167	1,08800		
Zemin yüzeyi tehlikeleri	Kadın	9	3,0741	1,98451	-1,503	,135
	Erkek	120	3,7528	1,24834		
Hava durumu ve aydınlatma	Kadın	9	3,6296	1,26320	1,861	,065
	Erkek	120	2,8333	1,23669		
Maddi tehlikeler	Kadın	9	1,1111	,25345	-3,852	,000
	Erkek	120	2,2854	,90881		
Toplam puan	Kadın	9	2,3611	1,04385	-2,405	,042
	Erkek	120	3,2076	,58642		

Tablo 26 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde cinsiyet değişkenine göre iş yerinde tehlike zemin yüzeyi tehlikeleri ($t=-1,503$; $p>0,05$) ve hava durumu ve aydınlatma tehlikelerinin ($t=1,861$; $p>0,05$) anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, geriye kalan tehlikeler ($t=-4,018$; $p<0,05$), maddi tehlikelerde ($t=-3,852$; $p<0,05$) ve toplam puanda ($t=-2,405$; $p<0,05$) ise erkek işgören tehlike algısının kadın işgörenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre H21 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 24

Eğitim durumu ANOVA testi sonuçları

Alt boyut	Mezuniyet		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
Geriye kalan tehlikeler	İlkokul Ortaokul Lise Ön lisans	Gruplar arası	40,616	3	13,539	13,089	,000
		Grup içi	129,291	125	1,034		
		Toplam	169,907	128			
Zemin yüzeyi tehlikeleri	İlkokul Ortaokul Lise Ön lisans	Gruplar arası	57,260	3	19,087	14,588	,000
		Grup içi	163,546	125	1,308		
		Toplam	220,806	128			
Hava durumu ve aydınlatma	İlkokul Ortaokul Lise Ön lisans	Gruplar arası	1,838	3	,613	,386	,763
		Grup içi	198,236	125	1,586		
		Toplam	200,074	128			
Maddi tehlikeler	İlkokul Ortaokul Lise Ön lisans	Gruplar arası	5,042	3	1,681	1,995	,118
		Grup içi	105,304	125	,842		
		Toplam	110,346	128			
Toplam puan	İlkokul Ortaokul Lise Ön lisans	Gruplar arası	17,177	3	5,726	18,588	,000
		Grup içi	38,811	125	,308		
		Toplam	55,987	128			

Tablo 27 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde eğitim durumu değişkenine göre iş yerinde tehlike hava durumu ve aydınlatma ($F_{(3, 125)}=,386$; $p>0,05$) ve maddi tehlikelerin ($F_{(3, 125)}=1,995$; $p>0,05$) anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, geriye kalan tehlikeler ($F_{(3, 125)}=13,089$; $p<0,05$), zemin yüzeyi tehlikelerinin ($F_{(3, 125)}=14,588$; $p<0,05$)

ve toplam puanda ($F_{(3, 125)}=18,588$; $p<0,05$) ise eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılık bulunan alt boyutlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post hoc test olarak Scheffe yapılmıştır. Post hoc sonuçlarına göre geriye kalan tehlikelerde ilkökul, ortaokul ve lise mezunlarının tehlike algısının ön lisans mezunlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ayrıca ilkökul mezunlarının algısının ortaokul mezunlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, zemin yüzeyi tehlikelerinde ise ilkökul ve ortaokul mezunu olan işgörenlerin algısının lise ve ön lisans mezunlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ayrıca ilkökul mezunu olanların algısının ortaokul mezunlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, toplam puanda ise ilkökul mezunlarının tehlike algısının ortaokul mezunlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre H23 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 25

Yaş durumu ANOVA testi sonuçları

Alt boyut	Yaş		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
Geriye kalan tehlikeler	18-25 yaş	Gruplar arası	10,194	4	2,548	1,979	,102
	26-33 yaş	Grup içi	159,713	124	1,288		
	34-41 yaş						
	42-49 yaş	Toplam	169,907	128			
Zemin yüzeyi tehlikeleri	18-25 yaş	Gruplar arası	7,764	4	1,941	1,130	,346
	26-33 yaş	Grup içi	213,042	124	1,718		
	34-41 yaş						
	42-49 yaş	Toplam	220,806	128			
Hava durumu ve aydınlatma	18-25 yaş	Gruplar arası	1,754	4	,439	,274	,894
	26-33 yaş	Grup içi	198,320	124	1,599		
	34-41 yaş						
	42-49 yaş	Toplam	200,074	128			
Maddi tehlikeler	18-25 yaş	Gruplar arası	2,027	4	,507	,580	,678
	26-33 yaş	Grup içi	108,319	124	,874		
	34-41 yaş						
	42-49 yaş	Toplam	110,346	128			

Tablo 28 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde yaş grubu değişkenine göre iş yerinde tehlike geriye kalan tehlikeler ($F_{(4, 124)}=1,979$; $p>0,05$), zemin yüzeyi

tehlikeleri ($F_{(4, 124)}=1,130$; $p>0,05$), hava durumu ve aydınlatma ($F_{(4, 124)}=,274$; $p>0,05$) ve maddi tehlikeler algısının ($F_{(4, 124)}=,580$; $p>0,05$) anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgulara göre H25 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 26

Görev durumu ANOVA testi sonuçları

Alt boyut	Görev		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
Geriye kalan tehlikeler	Ofis çalışmaları Mekanik tesisat Kaba inşaat İnce inşaat Saha lojistik Duvarcı Amele	Gruplar arası	127,062	6	21,177	60,300	,000
		Grup içi	42,846	122	,351		
		Toplam	169,907	128			
Zemin yüzeyi tehlikeleri	Ofis çalışmaları Mekanik tesisat Kaba inşaat İnce inşaat Saha lojistik Duvarcı Amele	Gruplar arası	90,787	6	15,131	14,198	,000
		Grup içi	130,020	122	1,066		
		Toplam	220,806	128			
Hava durumu ve aydınlatma	Ofis çalışmaları Mekanik tesisat Kaba inşaat İnce inşaat Saha lojistik Duvarcı Amele	Gruplar arası	57,180	6	9,530	8,137	,000
		Grup içi	142,894	122	1,171		
		Toplam	200,074	128			
Maddi tehlikeler	Ofis çalışmaları Mekanik tesisat Kaba inşaat İnce inşaat Saha lojistik Duvarcı Amele	Gruplar arası	40,335	6	6,722	11,714	,000
		Grup içi	70,011	122	,574		
		Toplam	110,346	128			
Toplam puan	Ofis çalışmaları Mekanik tesisat Kaba inşaat İnce inşaat Saha lojistik Duvarcı Amele	Gruplar arası	23,317	6	3,886	14,631	,000
		Grup içi	32,670	122	,266		
		Toplam	55,987	128			

Tablo 34 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde görev değişkenine göre iş yerinde tehlike geriye kalan tehlikeler ($F_{(7, 121)}=60,300$; $p<0,05$), zemin yüzeyi tehlikeleri ($F_{(7, 121)}=14,198$; $p<0,05$), hava durumu ve aydınlatma ($F_{(7, 121)}=8,137$; $p<0,05$), maddi tehlikeler algısının ($F_{(7, 121)}=8,137$; $p<0,05$) ve toplam tehlike algısının ($F_{(7, 121)}=14,631$; $p<0,05$) anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılık bulunan alt

boyutlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post hoc test olarak Scheffe yapılmıştır. Post hoc sonuçlarına göre geriye kalan tehlikeler algısında mekanik inşaat, kaba inşaat, ince inşaat, duvarcı ve amele olarak çalışanların algısının ofis çalışanı olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ince inşaat, duvarcı ve amele olan çalışanların algısının saha lojistik çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ince inşaat ve amele olarak çalışanların algısının duvarlı olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, saha lojistik çalışanlarının algısının mekanik inşaat ve kaba inşaat çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ince inşaat çalışanlarının algısının kaba inşaat çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, zemin yüzeyi tehlikelerinde ince inşaat çalışanlarının algısının ofis çalışanı, mekanik inşaat, kaba inşaat ve saha lojistik çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, saha lojistik çalışanlarının algısının mekanik inşaat ve kaba inşaat çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, hava durumu ve aydınlatma tehlikelerinde mekanik inşaat çalışanlarının algısının kaba inşaat, ince inşaat ve saha lojistik çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, maddi tehlikeler algısında mekanik inşaat ve kaba inşaat çalışanlarının algısının ofis çalışanı, ince inşaat ve duvarcı olan çalışanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, toplam puanda mekanik inşaat, kaba inşaat, amele olarak çalışanların algısının ofis çalışanı olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ayrıca mekanik inşaat, kaba inşaat, ince inşaat, duvarcı ve amele olarak çalışanların tehlike algısının saha lojistik çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre H22 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 27**Mesleki kıdem durumu ANOVA testi sonuçları**

Alt boyut	Mesleki kıdem		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
Geriye kalan tehlikeler	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	3,942	2	1,971	1,496	,228
		Grup içi	165,965	126	1,317		
		Toplam	169,907	128			
Zemin yüzeyi tehlikeleri	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	24,495	2	12,248	7,861	,001
		Grup içi	196,311	126	1,558		
		Toplam	220,806	128			
Hava durumu ve aydınlatma	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	1,800	2	,900	,572	,566
		Grup içi	198,274	126	1,574		
		Toplam	200,074	128			
Maddi tehlikeler	1-9 yıl 10-19 yıl 19+ yıl	Gruplar arası	,425	2	,213	,244	,784
		Grup içi	109,921	126	,872		
		Toplam	110,346	128			

Tablo 28**Mesleki kıdem durumu ANOVA testi Pos-Hoc Scheffe sonuçları**

Alt boyut	Mesleki kıdem	Mesleki kıdem (J)	Ortalama farkı (I-J)	Standart sapma	Sig.	%95 güven aralığı	
						Alt sınır	Üst sınır
Zemin yüzeyi tehlikeleri	1-9 yıl	10-19 yıl	-1,21296*	,32893	,002	-2,0278	-,3982
		19+ yıl	-1,31909*	,35568	,001	-2,2001	-,4380

Tablo 30 ve Tablo 31 incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışanlarda mesleki kıdem değişkenine göre iş yerinde tehlike geriye kalan tehlikeler ($F_{(2, 126)}=1,496$; $p>0,05$), hava durumu ve aydınlatma ($F_{(2, 126)}=,572$; $p>0,05$) ve maddi tehlikeler algısında ($F_{(2, 126)}=,244$; $p>0,05$) anlamlı farklılık olmadığı, zemin yüzeyi tehlikeleri algısında ($F_{(2, 126)}=7,861$; $p<0,05$) ise mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılık bulunan zemin yüzeyi tehlikeleri algısında farklılığın

hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post hoc test olarak Scheffe yapılmıştır. Post hoc sonuçlarına göre zemin yüzeyi tehlikeleri algısında mesleki kıdemi 1-9 yıl olan çalışanların algısının mesleki kıdemi 10-19 yıl ve 19+ yıl olan çalışanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 29

İş yerinde tehlike ölçeği alt boyut puanlarının iş kazası geçirmiş olma değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin independent t testi

Alt boyut	İş kazası geçirmiş olma durumu	N	X	Ss	t	Sig.
Geriye kalan tehlikeler	Evet	56	3,3393	1,14811	-2,390	,018
	Hayır	73	3,8196	1,11864		
Zemin yüzeyi tehlikeleri	Evet	56	3,4583	1,22691	-1,890	,061
	Hayır	73	3,8950	1,35387		
Hava durumu ve aydınlatma	Evet	56	3,1250	1,17990	1,898	,060
	Hayır	73	2,7078	1,28012		
Maddi tehlikeler	Evet	56	2,3616	,82561	1,707	,090
	Hayır	73	2,0822	,98870		

Tablo 32 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde iş kazası geçirmiş olma durumuna göre iş yerinde tehlike zemin yüzeyi tehlikeleri ($t=-1,890$; $p>0,05$), hava durumu ve aydınlatma ($t=1,898$; $p>0,05$) ve maddi tehlikeler algısının ($t=1,707$; $p>0,05$) anlamlı olarak farklılaşmadığı, geriye kalan tehlikeler algısında ($t=-2,390$; $p<0,05$) ise iş kazası geçirmemiş olanların algısının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre H24 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 30

İş yerinde tehlike ölçeği alt boyut puanlarının iş kazası tehlikesi geçirmiş olma değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin independent t testi

Alt boyut	İş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumu	N	X	Ss	t	Sig.
Geriye kalan tehlikeler	Evet	26	4,2372	,67688	3,212	,002
	Hayır	103	3,4531	1,19513		
Zemin yüzeyi tehlikeleri	Evet	26	4,0385	1,28002	1,453	,149
	Hayır	103	3,6214	1,31445		
Hava durumu ve aydınlatma	Evet	26	3,1795	1,12044	1,330	,186
	Hayır	103	2,8155	1,27548		
Maddi tehlikeler	Evet	26	2,1827	,79548	-,127	,899
	Hayır	103	2,2087	,96260		
Toplam puan	Evet	26	3,4880	,56735	3,024	,003
	Hayır	103	3,0643	,65513		

Tablo 33 incelendiğinde, araştırmaya katılan işgörenlerde iş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumuna göre iş yerinde tehlike zemin yüzeyi tehlikeleri ($t=1,453$; $p>0,05$), hava durumu ve aydınlatma ($t=1,330$; $p>0,05$) ve maddi tehlikeler algısının ($t=-,127$; $p>0,05$) anlamlı olarak farklılaşmadığı, geriye kalan tehlikeler algısında ($t=3,212$; $p<0,05$) ve toplam puanda ($t=3,024$; $p<0,05$) ise iş kazası tehlikesi geçirmiş olanların algısının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Araştırmaya katılan işgörenlerin iş yerindeki tehlike algılarına ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman, işgörenlerin zeminden kaynaklanan tehlike algılarının orta düzeyin üzerinde olduğu, hava ve aydınlatmadan kaynaklanan tehlike algılarının orta düzeyde bulunduğu, maddi tehlikelere ilişkin algı düzeylerinin ise orta düzeyin altında olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre işgörenlerin en yüksek tehlike algılarının zeminden kaynaklanan tehlikelere ait olduğu söylenebilir. Literatürde yer alan çalışmalara ilişkin bulgular değerlendirildiğinde bu araştırmada ulaşılan bulgularla benzerlik gösteren sonuçlara rastlanmaktadır. Bazı çalışmalarda ise inşaat sektöründe işgörenlerin iş yeri tehlike algılarının düşük ya da yüksek düzeyde olduğu rapor edilmiştir. Adana ilinde bulunan ve inşaat sektöründe iş yeri işgörenler üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada işgörenlerin iş yeri tehlike ve risk algılarının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 326 işgören katılmıştır. Araştırmanın sonunda çalışanların %21.2'sinin iş yeri tehlike algısının düşük düzeyde, %33.4'ünün orta düzeyde, %45.4'ünün ise yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Ateş, 2018: 64). İnşaat sektöründe çalışan kadın ve erkek işgörenler üzerinde bu konuda yapılan diğer bir çalışmada işgörenlerin güvenlik iklimi algılarının yüksek düzeye yakın olduğu bulunmuştur (Koç, 2016: 44). Araştırmada elde edilen bulgular ile literatürde bu konuda yapılmış olan araştırma sonuçları değerlendirildiğinde işgörenlerin iş yerlerindeki tehlikelere ilişkin algı düzeyinin genel olarak yükseğe yakın olduğu görülmektedir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında son yıllarda Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemlerin arttırılmasının, bunun yanında iş sağlığı ve güvenliğine yönelik eğitimlerin verilmesinin yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerin iş güvenliği iklimine ilişkin algı düzeyleri incelendiği zaman, güvenlik iklimi iletişim ve destek algısının orta düzeyde olduğu, prosedürlerin yeterliliği algısının orta düzeyin üzerinde olduğu, iş baskısı algısının orta düzeyde olduğu, kişisel koruyucu algısının ile orta düzeyin üzerinde olduğu, güvenlik kuralları algısının da orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının genel anlamda orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlara göre işgörenlerin görev

yaptıkları yerlerde iş güvenliği ikliminin büyük oranda sağlanmış olduğu söylenebilir. Literatürde gerek inşaat işgörenlerinde gerekse beden gücüne dayalı olan diğer işlerde çalışan bireyler üzerinde yapılan benzer çalışmalarda da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının yüksek düzeyde olduğu rapor edilmiştir (Bayraktaroğlu vd., 2018: 10). Bu kapsamda işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarına yönelik bulguların literatür ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda iş güvenliği algısının yüksek çıkmasının temelinde yatan nedenlerin başında son yıllarda ülkemizde iş sağlığı ve güvenliğine yönelik uygulamaların ve denetimlerin arttırılmasının, buna paralel olarak işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına önem vermelerinin yattığı düşünülebilir. Bununla birlikte farklı sektörlerde gerçekleştirilen bazı çalışmalarda (Tektaş vd., 2018: 146) işgörenlerin güvenlik iklimi algılarının düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular ile literatürde farklı çalışma grupları üzerinde gerçekleştirilen çalışma sonuçları değerlendirildiği zaman, işgörenlerde iş güvenliği iklimi algısına yönelik bulguların çelişkili sonuçlar ortaya koyduğu görülmekte, bazı araştırmalarda işgörenlerde iş güvenliği iklimi algısının düşük; bazı araştırmalarda ise yüksek düzeyde olduğu göze çarpmaktadır. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında araştırmaların yapıldığı meslek kollarında iş yeri tehlike ve risklerinin birbirinden farklı düzeyde olmasının, buna paralel olarak iş güvenliğine yönelik olarak alınan önlemlerin sektörlere göre farklılık göstermesinin yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları ile iş yerindeki tehlike algıları arasındaki ilişkiler incelendiği zaman, işgörenlerde güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile zemin yüzeyi tehlikeleri algısı arasında negatif yönde ve düşük düzeyde, güvenlik iklimi iletişim ve destek algısı ile hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık iletişim ve destek algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı ve maddi tehlikeler algısı arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları yükseldikçe iş yerindeki tehlike algılarının azaldığı görülmektedir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında iş güvenliği ikliminin sağlandığı iş yerlerinde işgörenlerin daha güvenli bir ortamda çalışmalarının, buna paralel olarak iş yerinde kaza riski görme düşüncelerinin azalmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde bu alanda yapılan çalışmalarda da iş güvenliği iklimi ile işgörenlerin tehlike algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, bunun yanında işletmelerde iş güvenliği iklimi ve kültürünün iş kazalarının oluşması üzerinde önemli birer etkiye sahip olduğu rapor edilmiştir (Karadal vd., 2019:

329; Karadal ve Merdan, 2017: 912). Bunun yanında inşaat sektöründeki yöneticilerin iş güvenliği önlemleri ve iş kazası oluşma riskleri konusundaki görüşlerinin ele alındığı çalışmada iş yerlerinde alınan güvelik önlemlerinin iş yerlerindeki tehlike ve riskler üzerinde önemli birer belirleyici olduğu tespit edilmiştir (Şahin, 2010: 117). işgörenlerde iş güvenliği iklimi ile iş yerindeki tehlike algılarının ele alındığı bir çalışmada iş güvenliği iklimi ile iş yeri tehlike algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuş, iş güvenliği iklimi algısının özellikle iş yeri tehlike sınıfına göre şekillenen bir durum olduğu belirtilmiştir (Yavuz ve Doğan, 2020: 1304). Araştırmada elde edilen bulgular ile literatürde yer alan çalışma sonuçları değerlendirildiği zaman başta inşaat sektörü olmak üzere beden gücüne dayalı gerçekleştirilen işlerde çalışanların iş güvenliği iklimi algıları ile iş yerindeki tehlike algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu göze çarpmaktadır. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında iş güvenliği iklimi sağlanırken işgörenlerin iş güvenliği konusunda bilinçlendirilmelerinin, buna paralel olarak iş yerindeki tehlikeler konusundaki farkındalık düzeylerinin artmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı ile maddi tehlikeler algısı arasında negatif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu, buna karşılık güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, zemin tehlikeleri algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısının iş yerindeki tehlike algısı üzerinde kısmen etkili olduğu söylenebilir. Güvenlik iklimi prosedürlerinin yeterliliği ile maddi tehlike algısı arasında negatif yönde bir ilişki olmasının temelinde yatan nedenlerin başında ise güvenlik ikliminin sağlanmasına yönelik prosedürlerin etkin bir biçimde uygulanmasının iş yerindeki riskleri azaltmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi iş baskısı algısı ile zemin tehlikeleri algısı arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu, buna karşılık güvenlik iklimi iş baskısı algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı, maddi tehlikeler algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir. işgörenlerde iş baskısı algısı ile zemin tehlikeleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olmasının temelinde iş baskısı arttıkça işgörenlerin daha dikkatsiz çalışmalarının ve zeminden kaynaklı tehlikelere göz ardı etmelerinin yattığı düşünülebilir. Bilindiği gibi zeminden kaynaklanan sorunlar bazen iş kazalarının oluşmasına zemin hazırlamakta ve işgören sağlığını tehdit edebilmektedir (Algün, 2014: 4). Bu noktada

inşaat alanlarında zeminden kaynaklanan sorunların en aza indirilmesinin ve işgörenler üzerinde zaman baskısı yaratılmamasının iş kazalarını en aza indirmeye katkı sağlayacağı söylenebilir.

Araştırmada işgörenlerde güvenlik iklimi kişisel koruyucu donanım algısı ile maddi tehlikeler algısı arasında negatif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiş, buna karşılık güvenlik iklimi kişisel koruyucu donanım algısı ile geriye kalan tehlikeler algısı, zemin tehlikeleri algısı, hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı arasında anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur. işgörenlerde kişisel koruyucu donanım algısı arttıkça maddi tehlike algı düzeyinin azalmasının temelinde koruyucu ekipmanlar kullanan işgörenlerin iş sahasında karşılaşacakları tehlikelerin daha az olmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan benzer çalışmalarda da koruyucu ekipman kullanımının iş kazası riskini azalttığı, buna paralel olarak işgören sağlığını koruduğu rapor edilmiştir (Algün, 2014: 4; Şahin, 2018: 57). Bunun yanında yapılan çalışmalarda işgören algılarına göre iş kazasına neden olan unsurların başında koruyucu ekipman kullanılmamasının geldiği bulgularına ulaşılmıştır (Ateş, 2018: 63). Literatürde yer alan diğer çalışmalarda ise iş yerinde çalışma ortamı, ısı ve havalandırma gibi unsurların yeterlilik düzeyinin de iş yerinde tehlikeleri etkileyen ve iş kazası oluşumuna etki eden faktörler olduğu rapor edilmiştir (Şahin, 2018: 58). Araştırmada elde edilen bulgular ile literatürde hem inşaat hem de diğer sektörlerde çalışan bireyler üzerinde yürütülen çalışma bulguları değerlendirildiği zaman, işgörenlerde koruyucu donanım kullanımının iş yerlerinde karşılaşılabilecek riskleri azaltmaya yardımcı olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerde güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile geriye kalan tehlikeler ve zemin yüzeyi tehlikeleri algısı arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiş olup, güvenlik iklimi güvenlik kuralları algısı ile hava durumu ve aydınlatma tehlikeleri algısı, maddi tehlikeler algısı arasında ise anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Literatürde bu konuda yapılan benzer bir çalışmada da iş yerlerinde güvenlik riskleri ve güvenlik ikliminin iş güvenliği iklimi ile yakından ilişkili unsurlar olduğu tespit edilmiştir (Çivici ve Çalım, 2019: 26).

Araştırmaya katılan işgörenlerin cinsiyet değişkenine göre iş güvenliği algılarına ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman işgörenlerde güvenlik iklimi prosedürlerin yeterliliği algısı, iş baskısı algısı, kişisel koruyucu ekipman algısı ve güvenlik kuralları algısının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiş, buna karşılık iletişim

ve destek algısının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kadın işgörenlerde iletişim ve destek algı düzeyinin erkek işgörenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında iş sahasında kadınlara tehlikeli işler verilme düzeyinin erkek işgörenlerden daha düşük olmasının yattığı düşünülebilir. Bu alanda yapılan benzer çalışma bulguları da kadın ve erkek işgörenlerde iş güvenliği iklimi algısının cinsiyete göre bazı farklılıklar gösterdiği belirtilmiştir (Çabuş, 2014: 88). İnşaat sektöründe çalışan bireyler üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada kadın ve erkek işgörenlerin güvenlik iklimi algıları arasında anlamlı farklılık olduğu, kadın işgörenler ile kıyaslandığı zaman erkek işgörenlerde güvenlik iklimi algısının daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Koç, 2016: 46). Düşük, orta ve yüksek tehlike sınıfında yer alan işlerde çalışan bireyler üzerinde yapılan diğer bir çalışmada erkek işgörenler ile kıyaslandığı zaman kadın işgörenlerde güvenlik iklimi algı düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yavuz ve Doğan, 2020: 1312). Literatürde kadın ve erkeklerin iş kazası ve tehlikesi risklerinin benzer düzeyde olduğu sektörlerde yapılan araştırmalarda ise genellikle kadın ve erkek işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Aydın, 2018: 26).

Fabrika işgörenleri üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada işgörenlerin demografik özelliklerine göre iş güvenliği iklimi algılarının incelenmesi amaçlanmış, araştırmada işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği rapor edilmiştir (Çiftçi, 2016: 31). Sağlık sektöründe bu alanda yapılan diğer bir çalışmada da sağlık personelinde iş güvenliği iklimi algısı ile ilişkili demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, araştırmada cinsiyete göre işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Gül, 2015: 74). İnşaat sektöründe çalışan kadın ve erkek işgörenler üzerinde yapılan benzer bir çalışmada da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları üzerinde belirleyici olan demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, çalışmada cinsiyet değişkenine göre ele alındığı zaman işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Kılıç ve Acar, 2019: 1078).

Literatürde yer alan çalışma bulguları ile bu araştırmada elde edilen sonuçlar değerlendirildiği zaman işgörenlerin iş güvenliği iklimine ilişkin algılarının cinsiyete göre incelendiği çalışmalarda çelişkili sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir. Nitekim yapılan bazı çalışmalarda kadın ve erkek işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının cinsiyete göre

farklılaşmadığı, bazı çalışmalarda kadın işgörenler lehine, bazı çalışmalarda ise erkek işgörenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında yapılan araştırmaların farklı sektörlerde çalışan bireyler üzerinde gerçekleştirilmesinin, her meslek dalında da kadın ve erkek işgörenler için risk faktörlerinin birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerin eğitim düzeylerine göre iş güvenliği iklimi algıları değerlendirildiği zaman, iletişim ve destek, iş baskısı ve güvenlik kuralları alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, güvenlik iklimi iletişim ve destek algısında ortaokul mezunu olan işgörenlerin algısının ilkokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu, güvenlik iklimi iş baskısı algısı ve güvenlik kuralları algısında ise ilkokul mezunu olan işgörenlerin algısının ortaokul mezunu olan işgörenlerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermesinin temelinde eğitim düzeylerine göre işgörenlerin farklı birimlerde görev yapmalarının, her birimin de iş güvenliği konusunda farklı riskler taşımasının yattığı düşünülebilir. Bunun yanında işgörenlerin iş güvenliğine yönelik alınan önlemlere ilişkin algılarının eğitim düzeylerine göre farklılık göstermesinin de bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Nitekim bu alanda yapılan bazı çalışma bulguları işgörenlerin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik alınan önlemlere ilişkin algılarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir (Çabuş, 2014: 95). Literatürde farklı sektörlerde çalışan işgörenler üzerinde yürütülen çalışmalarda da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır (Çiftçi, 2016: 32). İş yerinde karşılaşılan risklere göre düşük, orta ve yüksek düzeyde risk grubunda yer alan işlerde çalışan bireyler üzerinde yapılan bir çalışmada gelir düzeyi yüksek olan işgörenlerde iş güvenliği iklimi algılarının düşük olduğu tespit edilmiş, düşük eğitim düzeyine sahip işgörenlerde ise iş yeri güvenlik iklimi algı düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur (Yavuz ve Doğan, 2020: 1312). Araştırmada elde edilen bulguları ile literatürde yer alan bu çalışmalarda ulaşılan sonuçlar değerlendirildiği zaman işgörenlerde eğitim düzeyinin iş güvenliği algısı üzerinde önemli bir belirleyici olduğu söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulguların aksine literatürde yer alan ve farklı sektörlerde çalışan bireyler üzerinde yürütülen çalışmalarda iş güvenliği iklimi algısının işgörenlerin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgularına ulaşılmıştır

(Aydın, 2018: 28). Bayraktaroğlu ve diğerleri (2018: 12) tarafından mavi yakalı işgörenler (beden gücüne dayalı işlerde çalışan) üzerinde yapılan çalışmada işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmış, çalışmaya 326 işgören katılmıştır. Çalışmanın sonunda işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Demir (2018: 48) tarafından yapılan ve 161 inşaat işgöreninin katıldığı çalışmada da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Gül (2015: 79) tarafından sağlık işgörenleri üzerinde yapılan ve 220 sağlık işgöreninin katıldığı diğer bir çalışmada işgörenlerin eğitim düzeylerine (lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans) göre iş güvenliği iklimi algılarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Kılıç ve Acar (2019: 1078) tarafından kadın ve erkek inşaat işgörenleri üzerinde yürütülen benzer bir çalışmada da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları ile ilişkili demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, çalışmada eğitim düzeyi değişkenine göre ele alındığı zaman işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Koç (2016: 48) tarafından yine inşaat işgörenleri üzerinde yapılan, kadın ve erkek inşaat işgörenlerin katıldığı çalışmada işgörenlerin güvenlik iklimi algılarının eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yer alan bu çalışma sonuçlarının araştırma bulgularımız ile paralellik göstermemesinin temelinde araştırmaların farklı sektörlerde ve farklı eğitim düzeylerine sahip bireyler üzerinde yapılmasının, bunun yanında araştırmalarda iş güvenliği iklimini ölçme sürecinde farklı ölçeklerden yararlanılmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya işgörenlerin yaş gruplarına göre iş güvenliği iklimi algıları değerlendirildiği zaman, iletişim ve destek, prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı ve güvenlik kuralları alt boyutlarına ilişkin algı düzeyinin işgörenlerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna karşılık iş güvenliği iklimi alt boyutlarından olan kişisel koruyucu donanım alt boyutuna ilişkin algı düzeyinin işgörenlerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, kişisel koruyucu donanım algısında 26-33 yaş ve 34-41 yaş gruplarındaki işgörenlerin algısının 50 ve üzeri yaş grubundaki işgörenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde işgörenlerin yaş gruplarına göre farklı birimlerde çalışmalarının, bunun yanında yaş gruplarına göre koruyucu malzeme kullanma alışkanlıklarının birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülebilir. İnşaat işgörenleri ile

beden gücüne dayalı diğer işlerde çalışan bireyler üzerinde yapılan benzer bir çalışmada da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının yaş gruplarına göre bazı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir (Bayraktaroğlu vd., 2018: 11; Çabuş, 2014: 91; Demir, 2018: 47). Araştırmada elde edilen bulguların aksine literatürde yer alan bazı çalışmalarda iş güvenliği algısının işgörenlerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulgularına ulaşılmıştır (Aydın, 2018: 26). Fabrika işgörenleri üzerinde bu konuda yapılan ve 17-54 yaş aralığında bulunan işgörenler üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği, bu kapsamda yaş değişkeninin işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları üzerinde belirleyici olmadığı bulunmuştur (Çiftçi, 2016: 31). Sağlık sektöründe çalışan bireyler üzerinde yapılan benzer bir çalışmada 20-50 yaş aralığında bulunan işgörenlerde iş güvenliği iklimi ile ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 220 sağlık işgöreni katılmıştır. Araştırmanın sonunda işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının yaş grubu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Gül, 2015: 78). İş yerinde risk düzeyine göre düşük, orta ve yüksek risk grubunda bulunan işlerde çalışan bireyler üzerinde bu konuda yapıla bir çalışmada işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının yaş gruplarına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir (Yavuz ve Doğan, 2020: 1312). Söz konusu çalışma bulgularının bu araştırmada elde edilen bulgular ile paralellik göstermemesinin temelinde araştırmaların farklı yaş gruplarında ve sektörlerde çalışan bireyler üzerinde yapılmasının yattığı düşünülebilir.

Görev yeri değişkenine göre ele alındığı zaman araştırmaya katılan işgörenlerin iş güvenliği iklimi alt boyutlarına (iletişim ve destek, prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı, kişisel koruyucu donanım, güvenlik kuralları) ilişkin algı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında görev yapılan birimlerdeki iş güvenliği risklerinin birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan benzer çalışmalarda da insanların iş ortamında görev yaptıkları birimlerin iş güvenliği iklimi algısı üzerinde önemli birer belirleyici olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Aydın, 2018: 28). Bu kapsamda görev yeri değişkenine göre işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarına ilişkin sonuçların literatürle paralellik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada mesleki kıdem değişkenine göre işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları değerlendirildiği zaman prosedürlerin yeterliliği, kişisel koruyucu donanım ve güvenlik kurallarına ilişkin algı düzeyinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, prosedürlerin yeterliliği

algısında mesleki kıdemi 1-9 yıl ve 10-19 yıl olan işgörenlerin algısının mesleki kıdemi 19+ yıl olan işgörenlerden daha yüksek olduğu, kişisel koruyucu donanım algısında ve güvenlik kuralları algısında ise mesleki kıdemi 10-19 yıl olan işgörenlerin algısının mesleki kıdemi 19+ yıl olan işgörenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu bulgulara genel olarak mesleki kıdem düzeyi yüksek olan işgörenlerde iş güvenliği iklimi algısının düşük olduğunu göstermektedir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında mesleki kıdem düzeyi yüksek olan işgörenlerin tecrübe düzeylerinin yüksek olması, buna paralel olarak iş güvenliği konusundaki riskleri yeterince önemsememelerinin yattığı düşünülebilir. Şeker fabrikası işgörenleri üzerinde yürütülen benzer bir çalışmada da işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının mesleki kıdem değişkenine göre farklılaştığı rapor edilmiştir (Çiftçi, 2016: 33).

Araştırmada elde edilen bulguların aksine literatürde farklı meslek kollarında çalışan bireyler üzerinde yapılan birçok çalışmada iş güvenliği iklimi algısının işgörenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık göstermediği rapor edilmiştir (Aydın, 2018: 28). Beden gücüne dayalı işlerde çalışan bireyler üzerinde yapılan ve 120 işgörenin katıldığı araştırmada işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Bayraktaroğlu ve diğerleri, 2018: 12). Demir (2018: 50) tarafından inşaat işgörenleri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada da iş güvenliği iklimi algısının işgörenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Koç (2016: 50) tarafından yapılan ve inşaat işgörenleri üzerinde gerçekleştirilen diğer bir çalışmada işgörenler mesleki kıdemlerine göre 10 yıl ve üzeri işgörenler ile 10 yıl ve altı işgörenler şeklinde iki gruba ayrılmış, çalışmanın sonunda işgörenlerin güvenlik iklimi algılarının inşaat sektöründeki mesleki kıdem düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde yer alan bu araştırma sonuçlarının araştırma bulgularımız ile paralellik göstermediği görülmektedir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında araştırmaların farklı sektörlerde yapılmasının ve her sektörde işgörenler için iş yeri risk faktörlerinin birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmada işgörenlerin iş kazası geçirmiş olma durumlarına göre iş güvenliği iklimi algıları değerlendirildiği zaman prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı, kişisel koruyucu donanım ve güvenlik kuralları alt boyutlarına ilişkin algıların anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı, kişisel koruyucu donanım ve güvenlik kuralları alt boyutlarında iş kazası geçirmemiş olan işgörenlerin algı düzeylerinin daha önce iş kazası geçirmiş olan işgörenlerden anlamlı

düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında iş kazası geçirmemiş olanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda daha yüksek bilince sahip olmalarının yattığı düşünülebilir.

İş kazası sonucu (ciddi ya da küçük yaralanma) değişkenine göre ele alındığı zaman araştırmaya katılan işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının iş kazası sonucu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde bu araştırmada iş kazası geçiren işgören sayısının düşük olmasının yattığı düşünülebilir. Bu kapsamda iş kazası geçirmiş olan işgörenler ile daha önce iş kazası geçirmemiş işgörenlerin sayısal oranlarının birbirine yakın olduğu örneklem grupları ile benzer çalışmalar yapılabilir. Böylece iş kazası geçirme durumu ile iş güvenliği iklimi algısı arasındaki ilişkiye yönelik olarak daha geniş kapsamlı bulgulara ulaşılabilir.

İş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumlarına göre ele alındığı zaman işgörenlerin sadece prosedürlerin yeterliliği algı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş, diğer iş güvenliği iklimi alt boyutlarına ilişkin algı düzeyinin ise iş kazası tehlikesi geçirmiş olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde işgörenlerin büyük bir bölümünün benzer düzeyde iş kazası tehlikesi geçirmiş olmalarının yattığı düşünülebilir. Bunun yanında yapılan bu çalışmada işgörenlerin iş güvenliği iklimi algılarının orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum işgörenlerin iş güvenliğinin sağlandığı bir ortamda görevlerine devam ettiklerini göstermektedir. Bu durumun da işgörenlerde iş kazası geçirme düzeyinin düşük olmasına ve iş kazası geçirme durumuna göre güvenlik iklimi algılarının farklılaşmamasına zemin hazırladığı söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre işgörenlerin iş yerindeki tehlike algıları değerlendirildiği zaman geriye kalan tehlikeler ve maddi tehlikeler alt boyutlarında erkek işgörenlerin algı düzeylerinin kadın işgörenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında erkek işgörenlerin kadınlara kıyasla daha tehlikeli işlerde çalışmalarının, buna paralel olarak tehlikeli durumlar ile daha sık karşılaşmalarının yattığı düşünülebilir. Camkurt'a (2013: 79) göre ise iş yaşamında kadın ve erkeklerin iş tehlikesi algılarına ilişkin bulgular tartışmalıdır. Kadın ve erkeklerin karşılaştıkları iş kazalarının ele alındığı çalışma bulguları da bu görüşü desteklemektedir. Bununla birlikte literatürde yer alan bazı çalışmalarda (Sarıöz, 2018: 37) inşaat işgörenlerinde iş yerinde tehlike algılarının, buna paralel olarak iş kazası geçirme durumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık

göstermediği rapor edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalarda cinsiyet değişkenine göre elde edilen bulgular ile bu araştırmada ulaşılan sonuçların benzerlik göstermemesinin temelinde çalışmaların farklı iş kollarında çalışan kadın ve erkek bireyler üzerinde yapılmasının, bunun yanında her meslek grubunda kadın ve erkek işgörenler için potansiyel tehlikelerin birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülebilir.

Eğitim düzeyi değişkenine göre işgörenlerin iş yerindeki tehlike algılarının geriye kalan tehlikeler ve zemin yüzeyi tehlikeleri alt boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği, söz konusu alt boyutlarda genel olarak düşük eğitim düzeyine sahip işgörenlerin algı düzeylerinin eğitim düzeyi yüksek olan işgörelere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. bunun temelinde yatan nedenlerin başında eğitim düzeyi yüksek olan işgörelere ile kıyaslandığı zaman eğitim düzeyi düşük olan işgörelere inşaat sektöründe daha uzun yıllar çalışmış olmalarının, buna paralel olarak iş yerindeki tehlikeler konusunda daha bilinçli olmalarının yattığı düşünülebilir. Literatürde inşaat sektöründe çalışan bireylerin eğitim düzeylerine göre iş yerindeki tehlike algılarına ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu bilinmekle beraber, bu konuda yapılan çalışmalar genel eğitim düzeyinden ziyade iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim almanın işgörelere risk ve kaza algılarını geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir (Camkurt, 2013: 88). Literatürde yer alan sınırlı sayıda çalışmada ise inşaat işgörelere iş yerindeki tehlike algılarının, buna paralel olarak iş yerinde kaza geçirme düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Sarıöz, 2018: 37). Akboğa-Kale ve Yanık (2018: 639) tarafından yapılan çalışmada ise işgörelere özellikle iş sağlığı ve güvenliğine yönelik eğitim düzeyinin düşük olmasının işgörelere tehlike ve kaza algısını olumsuz yönde etkilediği, bu kapsamda iş sağlığı ve güvenliği konusunda düşük eğitim düzeyine sahip işgörelere iş kazası yaşama riskinin arttığı belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan işgörelere geriye kalan tehlikeler ve zemin yüzeyi değişkenine göre işgörelere iş güvenliği iklimi algıları değerlendirildiği zaman prosedürlerin yeterliliği, iş baskısı ve güvenlik kurallarına ilişkin algı düzeyinin geriye kalan tehlikeler değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun temelinde işgörelere bulundukları iş yerlerindeki tehlikelerin birbirlerinden farklılık göstermesi, odak noktalarının farklı değişkenlere bağlı oldukları söylenebilir. Maruz kalınan tehlikelerin farklı sonuçlar teşkil ederken bulunulan oratama göre önem ve dikkat sınıflandırmalarının farklılık gösterdiği düşünülebilir.

Yaş grubu değişkenine göre işgörenlerin iş yerindeki tehlike algıları incelendiği zaman işgörenlerin iş yerindeki tehlike algılarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde araştırmanın yapıldığı işyerlerinde tüm birimlerde çalışan işgörenler için gerekli iş sağlığı ve güvenlik önlemlerinin alınmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde inşaat sektöründe işgörenlerin iş yeri tehlike algılarının yaş grubu değişkenine göre ele alındığı çalışmalar sınırlı olmakla beraber, bu alanda yapılan çalışmalarda (Özkan ve Arpat, 2015: 222) genellikle yaş grubu değişkenine göre inşaat işgörenlerinin iş kazası geçirme sıklıklarının değerlendirildiği görülmekte olup, bu konuda yapılan çalışmalarda inşaat işgörenlerinde iş kazası ya da meslek hastalığı geçirme düzeyinin yaş grubu değişkenine göre farklılık göstermediği bulgularına ulaşılmıştır (Yaşar, 2010: 101). Araştırmada elde edilen bulgular ile literatürde yer alan çalışma sonuçları değerlendirildiği zaman yaş unsurunun işgörenlerde iş yeri tehlike algısı üzerinde belirleyici bir değişken olmadığı söylenebilir.

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise yaş unsurunun tehlike algısı üzerinde önemli bir belirleyici olduğu rapor edilmiştir. Bu konuda yapılan ve beden gücüne dayalı işlerde çalışan bireyler üzerinde yapılan araştırmada işgörenlerin yaşları arttıkça iş yerindeki tehlike algılarının azaldığı bulunmuştur. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında ise yaş grubu büyük olan işgörenlerin iş yaşamlarının monoton hale gelmesi ve iş yerindeki riskleri göz ardı etmelerinin yattığı belirtilmiştir (Bayraktaroğlu ve diğerleri, 2018: 12). Bunun yanında yapılan bazı çalışmalarda işgörenlerin genç yaşlarda çalışma risklerini göz ardı ettiklerini, iş yerindeki tehlike algılarının düşük olduğu, buna paralel olarak daha fazla iş kazasına maruz kaldıkları rapor edilmiştir. Bu durum yaşlı işgörenlerin iş deneyimlerinin yüksek olması ile açıklansa da, bazı çalışmalarda özellikle hızlı el becerisi gerektiren işlerde çalışan yaşlıların riskleri göz ardı ettikleri için daha fazla kazaya maruz kaldıkları belirtilmektedir. Bunun yanında yaşlanmaya paralel olarak işgörenlerin göz fonksiyonlarının zayıflaması, kulaklarda işitme kaybı meydana gelmesi ve iş hayatına uyum sağlama sorunlarının ortaya çıkması da iş yerindeki riskleri göz ardı etmeye ve iş kazalarının artmasına zemin hazırlamaktadır (Camkurt, 2013: 74).

Görev türü değişkenine göre işgörenlerin iş yerindeki tehlike algıları incelendiği zaman işgörenlerin iş yerindeki tehlike algılarının görev türlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde işgörenlerin görev yaptıkları yerlere göre iş yeri risklerinin bazı farklılıklar göstermesinin yattığı düşünülebilir. Literatürde bu konuda yapılan benzer çalışma bulgularında işgörenlerde

görev türünün iş yeri tehlike algısı ve iş kazası geçirme riski üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada idari personel ile kıyaslandığı zaman teknik personel ve saha personelinde iş kazası geçirme riskinin daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Şahin, 2018: 54).

Mesleki kıdem değişkenine göre işgörenlerin iş yerindeki tehlike algıları değerlendirildiği zaman zemin yüzeyi tehlikeleri alt boyutuna ilişkin işgören algılarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Söz konusu alt boyutta mesleki kıdem düzeyi yüksek olan işgörenlerde tehlike algısının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde mesleki kıdem düzeyi arttıkça işgörenlerin zemin yüzeyi tehlikeleri konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin de yükselmesinin yattığı düşünülebilir. Mesleki kıdem düzeyinin yüksek olması işgörenlerin mesleki deneyimlerinin de yüksek olduğunu göstermektedir. İnsanlar hem kendi yaşamlarında edindikleri tecrübeler hem de başka insanların yaşadıkları ve elde ettikleri sonuçları gözlemleyerek deneyimlerini arttırmaktadır. Çalışma yaşamında deneyim olgusu ise bireyin bir ya da birden fazla meslek dalında çalışması sonucunda elde ettiği fiziksel ve zihinsel bilgi, beceri, birikim ve yeteneklerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Camkurt, 2013: 85). Bu kapsamda bir konuda bilgi, birikim ve donanım düzeyinin yüksek olması, diğer bir ifadeyle yüksek mesleki kıdeme sahip olunması iş yerindeki riskleri konusunda işgörenlerin daha bilinçli olmalarına katkı sağlamaktadır.

Hava durumu ve aydınlatma değişkenine göre işgörenlerin iş yerindeki tehlike algıları incelendiği zaman araştırmaya katılan işgörenlerin iş güvenliği iklimi alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durumun temelinde işgörenlerin çalıştıkları alanlardaki gerekli aydınlatma, sıcaklık veya oksijen miktarlarındaki ihtiyaç farklılıkları söylenebilir. Kapalı alanlarda çalışan işgörenlerin açık alanda çalışan işgörelere nazaran daha fazla aydınlatmaya ihtiyaç duyması, yüksekte veya kapalı alanda çalışan işgörenlerin daha fazla oksijen miktarına gerek duyması gibi değişkenler bu konunun iş yeri tehlike algısı üzerinde belirleyici bir değişken olduğu kanısını düşündürebilir.

İş kazası geçirmiş olma değişkenine göre ele alındığı zaman işgörenlerin iş yerindeki tehlike algılarının anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde işgörenlerin büyük bir bölümünün geçmiş yıllarda iş kazası geçirmemiş olmasının yattığı düşünülebilir. Bunun yanında işgörenlerin genel olarak iş

yeri tehlikeleri konusundaki bilgi düzeylerinin yüksek olmasının da bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Literatürde iş kazası üzerine yapılan çalışmalarda genellikle iş kazaları ile ilişkili sosyo-demografik unsurların, işgörenlerin iş kazası geçirme durumlarının ve iş kazalarını önlemeye yönelik uygulamaların ele alındığı görülmektedir. Koç ve Akbıyık (2011: 129) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de iş kazalarının ve olası maliyetlerinin, İlhan ve diğerleri (2006: 433) tarafından yapılan araştırmada temizlik işçilerinin sosyo-demografik özellikleri ve çalışma koşulları ile iş kazası ve meslek hastalığı sıklığının değerlendirildiği, Çopur ve diğerleri (2006: 156) tarafından yapılan çalışmada ise Ege Üniversitesi Hastanesi’nde çalışan ev idaresi personelinin iş kazası geçirme durumlarının incelendiği görülmektedir. Buna karşılık inşaat işgörenlerinde iş kazası geçirme durumu ile iş yeri tehlike algısı arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların ülkemizde yapılmadığı görülmektedir. Bu kapsamda inşaat işgörenlerinde iş kazası geçirme durumunun iş yeri tehlike algısını nasıl etkilediğine ilişkin daha geniş kapsamlı bulgulara ulaşılması için konuyla ilgili yeni çalışmalar yapılması gerektiği söylenebilir.

İş kazası sonucu (ciddi yaralanma, küçük yaralanma) değişkenine göre ele alındığı zaman işgörenlerin iş yerindeki tehlike algılarının anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalarda iş kazası sonucuna göre işgörenlerin iş yeri tehlike algılarının ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yapılan bu çalışmada işgörenlerin iş kazası sonucuna göre iş yeri tehlike algılarının anlamlı farklılık göstermemesinin temelinde yatan nedenlerin başında iş kazası geçiren işgörenlerin büyük bir bölümünün (%75) iş kazalarını küçük yaralanma ile atlatmış olmasının yattığı düşünülebilir. Bu noktada iş kazası sonucuna göre işgörenlerin iş yeri tehlike algılarına ilişkin daha ayrıntılı bilgilere ulaşabilmek için iş kazası geçiren ve geçirmeyen işgören sayılarının birbirine yakın olduğu gruplarda benzer çalışmalar yapılabilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerin maddi tehlikeler değişkenine göre işgörenlerin iş güvenliği iklimi algıları değerlendirildiği zaman kişisel koruyucu donanımına ilişkin algı düzeyinin maddi tehlikeler değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Fiziki yeterlilik gerektiren, ağır iş olarak adlandırılan görevlerde kişisel koruyucu donanımın kullanılması algısı daha ileri seviyede oluşmuşken, fiziki şartları daha hafif olan işlerde çalışan işgörenlerin bu unsuru çok fazla önemsemedikleri, yaşanan iş kazalarının sonucunda karışılan zararların küçük yaralanma olarak gerçekleşmesinin bu sebepten olduğu düşünülebilir. Koruyucu donanım kullanan işgörenlerin yaralanmalarının, kullanılan

ekipmana rağmen gerçekleşmesi ile maruz kalınan etkinin aslında ne kadar yüksek olduğunu gösterebilir.

İşyerinde kaza tehlikesi geçirme değişkenine göre işgörenlerin iş yeri tehlike algıları değerlendirildiği zaman geriye kalan tehlikeler alt boyutuna ilişkin algı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Söz konusu alt boyutta daha önce iş kazası tehlikesi geçirmiş olan işgörenlerin algı düzeylerinin kaza riski geçirmemiş olan işgörenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde daha önce iş kazası geçirmiş olan işgörenlerin geriye kalan tehlikeler alt boyutuna ilişkin bilgi ve tutum düzeylerinin yüksek olmasının, bunun yanında geçmiş dönemlerde kaza yaşadıkları için çalışma ortamında daha dikkatli çalışmalarının yattığı düşünülebilir.

5.2. Sonuç

İnşaat sektöründe çalışan bireylerde iş güvenliği iklimi ve iş yeri tehlike algıları ile ilişkili faktörlerin incelendiği bu çalışmada çalışanların iş güvenliği iklimi algılarının genel olarak orta düzeyde olduğu tespit edilmiş, çalışanların iş yeri tehlikeleri algı düzeylerinin de orta düzeye yakın olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada çalışanların iş güvenliği iklimi algıları ile iş yeri tehlikeleri algı düzeyleri arasındaki ilişkiler incelendiği zaman iş güvenliği iklimi alt boyutları ile iş yeri tehlikeleri algı düzeyi arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bu sonuçların literatür ile kısmen paralellik gösterdiği görülmüş olup, yapılan bu çalışmada geliştirilen ölçek literatürde ilk kez kullanıldığı için alt boyutlar arasındaki ilişkilere yönelik geniş kapsamlı bir tartışma yapılamamıştır.

Araştırmaya katılan çalışanların sosyo-demografik özelliklerine göre iş güvenliği iklimine ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman çalışanların iş güvenliği iklimi algılarının cinsiyet, yaş grubu, görev yeri, mesleki kıdem, iş yeri kazası geçirmiş olma, iş kazası tehlikesi geçirmiş olma ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna karşılık iş güvenliği iklimi algısının çalışanların iş kazası sonucu (ciddi ya da küçük yaralanma) değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Ortaya çıkan bu sonuçlara göre genel anlamda sosyo-demografik değişkenlerin iş güvenliği iklimi algısı üzerinde önemli birer belirleyici olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen bu sonuçların literatürde yer alan, gerek inşaat gerekse de diğer meslek kollarında çalışan

bireyler üzerinde yürütülen çalışmalarda ulaşılan sonuçlar ile paralellik gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan çalışanların sosyo-demografik değişkenlere göre iş yeri tehlike algılarına ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman, çalışanların iş yeri tehlikelerine ilişkin algı düzeyinin cinsiyet, görev türü, mesleki kıdem ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna karşılık iş yeri tehlike algısının çalışanların yaş grubu, iş kazası sonucu ve iş kazası geçirmiş olma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde yer alan ve iş yeri tehlike algıları üzerine yapılan bazı çalışmalarda elde edilen bulguların bu araştırmada ulaşılan bulgular ile paralellik göstermediği görülmüştür. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında araştırmaların farklı sektörlerde çalışan bireyler üzerinde yapılmasının, bunun yanında sektörler arasında çalışma ortamı farklılıkları bulunmasının yattığı düşünülmektedir.

5.3. Öneriler

İnşaat sektöründe çalışan bireyler iş güvenliği iklimi ve iş yeri tehlike algılarının ele alındığı bu çalışmada ulaşılan bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. İnşaat sektöründe her iş yerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemleri birbiri ile paralellik göstermemektedir. Bunun yanında işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki tedbirleri alma düzeyleri farklılık gösterebilmektedir. Söz konusu unsurlara paralel olarak her inşaat alanında iş güvenliği önlemleri ve kaza riskleri aynı düzeyde değildir. Bu nedenle inşaat sektöründe çalışanların görüşlerine göre iş güvenliği iklimi ve iş yeri tehlikelerine ilişkin daha geniş kapsamlı bulgulara ulaşılabilmesi için farklı coğrafi bölgelerde yer alan inşaatlarda çalışan işgörenler üzerinde benzer çalışmalar yapılabilir.

2. Diğer sektörlerde olduğu gibi inşaat sektöründe de iş güvenliğinin sağlanması ve kaza risklerinin en aza indirilmesi için çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimler verilmektedir. Yapılan bu çalışmada işgörenlerin genel eğitim düzeylerine göre iş güvenliği iklimine ve iş yeri risklerine ilişkin algıları incelenmiş olup, iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alma durumu değişkenine göre iş güvenliği iklimi ve iş yeri tehlikelerine ilişkin değerlendirme yapılmamıştır. Bu noktada inşaat işgörenlerinde iş güvenliği iklimi ve iş yeri tehlike algısının ele alınacağı çalışmalarda genel eğitim düzeyinin yanında iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alma durumu da değişken olarak incelenebilir.

3. İşgörenler özelinde ise öncelikle kendi hayatlarını her şeyin üstünde tutup, iş güvenliği ile ilgili tüm kurallara hassasiyetle uymaları gerektiği, kendine aşırı güven ve bana bir şey olmaz mantığı ile hareket etmemeleri gerektiği ,her durumda dikkatli ve temkinli davranmaları aşılabilenlidir. Bu konudaki yasal düzenlemeler teorik olarak Avrupa Birliği standartlarında olsa da uygulamada çıkan aksaklıklar giderilmelidir, sıkı denetimler, taviz verilmeyen tutum ve caydırıcı cezalarla sorunun üstesinden gelinmeye çalışılmalıdır.

4. Araştırmaya katılan çalışanlarda hem iş güvenliği iklimi algısının hem de iş yeri tehlikelerine ilişkin algı düzeyinin demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş olup, bu araştırmada çalışanlara ilişkin tüm demografik değişkenlere değinilmemiştir. Bu noktada inşaat işgörenlerinde farklı demografik değişkenlere (medeni durum, gelir düzeyi, inşaat alanının büyüklüğü, mevcut iş yerinde çalışma süresi, kamu ya da özel sektörde yer alan inşaatta çalışma durumu vb.) göre iş güvenliği iklimi ve iş yeri tehlike algılarının ele alındığı çalışmalar yapılabilir.

5. İş yaşamında çalışanların iş güvenliği iklimi ile çalışma ortamındaki tehlikelere ilişkin algı düzeyleri sosyo-demografik değişkenlerin yanında psiko-sosyal unsurlardan da etkilenebilmektedir. Bu kapsamda inşaat işgörenlerinde psiko-sosyal değişkenlerin (Özyeterlik düzeyi, algılanan kaygı ve stres düzeyi, iş doyum düzeyi, mesleki tükenmişlik düzeyi vb.) iş güvenliği iklimi ve iş yeri tehlike algıları üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalar yapılabilir.

6. İnşaat sektörü yüksek oranda riskli bir çalışma grubu olup, bu riskleri mümkün olan en aza indirmek için devlet, işveren ve işgörenler iş sağlığı ve güvenliği konularında iş sahalarını sık aralıklarla denetlemek ve olumsuz durumlarda caydırıcı yaptırımlar uygulanabilmelidir. İşveren açısından ise, iş güvenliği konusunu sürekli gündemde tutarak, işgörenlerin güvenlik kurallarına uyup uymadığını, gerekli koruyucu materyalleri kullanıp kullanmadığını kontrol etmek, işçileri bu konuda bilinçlendirmek ve çalışma sahalarında iş güvenliği konusunda uzman kişiler çalıştırmak gibi verimli düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, H. ve Güzel, M. (2016). *Kimyasal Tehlikelerde Güvenlik Yönetimi*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi.
- Akboğa-Kale, Ö., Ve Yanık, S. (2018). İnşaat Sektörü Çalışanlarının İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Eğitimleri Konusundaki Bilinç Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Bir Sektörel Araştırma. *Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 637-649.
- Aksoylu, D. (2015). *Türkiye’de İnşaat Sektöründeki İş Kazalarının Detaylı Analizi ve Mevzuatın Uygulamadaki Etkinliği*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Akyiğit, E. (2019). Çırak ve Stajyerlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri Hakkında Bazı Düşünceler. *Kamu-İş Dergisi*, 14(3), 29-61.
- Algün, A. (2014). *İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Genel Prensipleri*. TMMOB EMO Ankara Şubesi Haber Bülteni, 1-4.
- Altın, M., Kapıdaş, İ. F., ve Lorasokkay, M. A. (2017). Hatalı Kurulan Kalıp ve İskeleler Sonucu Meydana Gelen İş Kazalarının İnşaat Maliyetine ve Ülke Ekonomisine Olan Etkileri. *Selçuk-Teknik Dergisi*, 16(2), 55-70.
- Altuğ, T. (2013). *Türkiye’de Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin Yeri ve Önemi*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ateş, E. (2018). *Adana’da Bir İnşaat Firmasında Çalışanların İş Kazalarının ve Çalışma Koşulları ile İlişkisinin Araştırılması*. (Uzmanlık Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Aydın, S. (2018). *Bir Kamu Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde Güvenlik İklimi Algısının Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Aydın, U., Karaca, N., Özgüler, V., ve Karaca, E. (2013). İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Rolü. *Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası*, 27(4), 28-29.
- Baycık, G. (2013). Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler. *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 103-170.

- Bayraktaroğlu, S., Aras, M., ve Atay, E. (2018). Çalışanlarda İş Güvenliği ve İş Kazası Algısı: Mavi Yakalılar Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 1-15.
- Bayram, M., ve Ünğan, M. C. (2017). İSG Kanunu Uyum Maliyetlerinin KOBİ'ler Üzerindeki Ekonomik Faydaları ve Bir Araştırma. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Bekar, İ., Oruç, D., ve Bekar, E. (2017). İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Maliyeti (2005-2014). *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 1-11.
- Beşer, A. (2012). Sağlık Çalışanlarının Sağlık Riskleri ve Yönetimi. *DEUHYO ED*, 5(1), 39-44
- Bilir, N. (2016). İş Sağlığı ve Güvenliği Profili Türkiye. Ankara: Çalışma ve sosyal Güvenlik Bakanlığı Genel Yayını.
- Büyük Türkçe Sözlük. (2010). www.tdk.gov.tr Erişim tarihi: 20.06.2010
- Camkurt, M. Z. (2013). Çalışanların Kişisel Özelliklerinin İş Kazalarının Meydana Gelmesi Üzerindeki Etkisi. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24(6), 70-101.
- Can, G. F., ve Kargı, Ş. (2019). Sektörlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Risk Seviyelerinin Critic-Edas Entegrasyonu İle Değerlendirilmesi. *Journal of Industrial Engineering*, 30(1), 15-31.
- Cansaran, C. (2019). *İş Sağlığı ve Güvenliği Algısının Sektörler Bazında Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ceyhun, G. Ç. (2014). Güvenlik iklimi ve iş-aile çatışmasının yorgunluğa etkileri: Türk kılavuz kaptanlar üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 91-105.
- Clarke, S. (2010). An integrative model of safety climate: Linking psychological climate and work attitudes to individual safety outcomes using meta-analysis. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83, 553-578.

- Colak, M., ve Çetin, T. (2017). Analysis of the Occupational Health and Safety at SMEs. *Research Journal of Business and Management*, 4(3), 384-389.
- Çopur, Z., Varlı, B., Avşar, M., ve Şenbaş, M. (2006). Ege Üniversitesi Hastanesi'nde Çalışan Ev İdaresi Personelinin İş Kazası Geçirme Durumunun İncelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 9(2), 155-176.
- Cumhur, A., ve Ahıskalı, H. (2018). İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları: Hitit Üniversitesi Örneği. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 7(2), 310-319.
- Çabuş, D. (2014). *İş Sağlığı ve Güvenliği Algılamalarının İşgörenlerin Demografik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi: Isparta Sağlık Sektörü Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Türkiye.
- Çağlar, Z.Z. (2014). *Güzellik Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Çağlayan, Ç. (2015). *İşyeri Temsilcileri ve İşçiler İçin Meslek Hastalıkları Rehberi*. İstanbul: Birleşik Metal İş Yayınları.
- Çalık, İ., ve Demir, O. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamında Konaklama ve Yiyecek-İçecek İşyerlerinde Psikososyal Riskler. *Journal of International Social Research*, 8(41), 1170-1177.
- Çavuşoğlu, Z. (2017). *Uluslararası Bir Firmanın İnşaat Projesindeki İş Kazalarının Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Çeçen, F. O. (2019). *İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışanlarının Çalışma Koşulları ve Sorunlarının Saptanması*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Çelik, T. (2019). *Türkiye’de İnşaat Sektöründe İş Kazası ve Meslek Hastalığı: Giresun Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Ordu Üniversitesi, Ordu, Türkiye.
- Çiçek, Ö., ve Öçal, M. (2016). Dünyada ve Türkiye’de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 106-129.

- Çiftci, N. (2016). *İşçilerin Planlı Davranış Kuramına Göre İş Sağlığı Ve Güvenliği Davranışlarının Güvenlik İklimine Etkilerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Çivici, T., ve Çalım, G. (2018). İş Güvenliği Uzmanlarının Tehlike Algıları Üzerinde Etkili Olan Faktörler: İnşaat Sektöründe Bir Uygulama. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 21-29.
- Dembe, A. E., Erickson, J. B., Delbos, R. G., and Banks, S. M. (2005). The Impact of Overtime and Long Work Hours on Occupational Injuries and Illnesses: New Evidence From the United States. *Occupational and Environmental Medicine*, 62(9), 588-597.
- Demir, K. (2015). *İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimi ve Bazı Ülkelerden Uygulama Örnekleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye.
- Demir, E. (2018). *İnşaat İşçilerinin İş Doyumu Düzeyleri İle İş Güvenliği Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi İstanbul, Türkiye.
- Demir, B., ve Demir, N. (2016). Kamu Sektöründe 6631 Sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasasının Uygulanması ve Mevcut Yükümlülükler. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 8(29), 167-194.
- Dikmen, S. Ü., Akbıyıklı, R., Aytekin, O., ve Baradan, S. (2011). İş ve Yapı Denetim Yasalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Bütünleşik İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 24(2), 117-132.
- Doğan, B., Yalçinkaya, C., ve Balcı, M. G. (2017). Türkiye’de Mühendislik Fakültelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi. *Engineer & the Machinery Magazine*, 58(685).
- Duyar, G. (2010). *İş Sağlığı ve Güvenliği (Tuzla Tersaneleri Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye.
- Dündar, A.Ç. (2016). *Enerji Üretim Tesislerinde Tehlike ve Risk Analizinde Yeni İnteraktif Bir Yöntem ve Uygulaması*. (Doktora Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Engür, M., ve Chaush-Ogly, K. (2019). Türkiye İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatında Ergonominin Yeri Üzerine Bir Çalışma. *Ergonomi*, 2(2), 69-77.

- Erhan, Z.E. (2014). *Yeni İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun İşletmelerde Güvenlik İklimine Etkisi ve Alan Araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Ergin, H., ve Mergen, A. (2017). Hazır Giyim Mağazacılık Sektöründe İş Kazaları ve Çözüm Önerileri: Örnek Bir Uygulama. *Marmara Fen Bilimleri Dergisi*, 29(1), 29-38.
- Erol, A., ve Kanbur, E. (2017). Uçak Bakım Örgütlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi: Çalışma Sahalarından Örnekler. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 181-192.
- Eryılmaz, İ., Dirik, D., ve Odabaşoğlu, Ş. (2019). Güvenlik iklimi algısı ve iş performansı ilişkisinde genel öz yeterliliğin düzenleyici rolü: helikopter teknisyenleri üzerine bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1854-1870.
- Glendon, A. I., and Litherland, D. K. (2001). Safety Climate Factors, Group Differences and Safety Behaviour in Road Construction. *Safety Science*, 39(3), 157-188.
- Gül, A. (2019). *Sağlık Çalışanlarında Örgüt Güvenlik İklimi Ve Çalışan Güvenliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Alan Çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Gül, E. (2019). Arıtma Tesislerinde Meydana Gelen Kazalar ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Alınması Gerekli Tedbirler. *Mali Çözüm Dergisi*, 29, 241-254.
- Güngör, E. (2008). *İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramının Toplam Kalite Yönetimi Açısından İrdelenmesi ve Talaşlı Üretim Sanayisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Gürsel, S. (2010). *Tehlikeyi Kanıksama Ve Risk Alma Arasındaki İlişkinin Özel Güvenlik Personeli Üzerinde İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kara Harp Okulu, Ankara, Türkiye.
- Hanaz, M. O. (2019). *Konteyner Limanlarında Tehlike ve Risklerin Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, İstanbul. Türkiye.
- Ilıman, E. Z. (2015). Türkiye'de Meslek Hastalıkları. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 1(1), 1-17.

- İlhan, M. N., Kurtcebe, Z. Ö., Durukan, E., ve Koşar, L. (2006). Temizlik İşçilerinin Sosyodemografik Özellikleri ve Çalışma Koşulları İle İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sıklığı. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(6), 433-439.
- İnciroğlu, L. (2014). *Sorulu – Cevaplı Yeni İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı Uygulaması*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Işık, O. (2019). *Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Korunmasında İşverenin Yükümlülüğü*. (Doktora Tezi), Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye.
- İ. S. G. (2012). 6331 Sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu. Ankara.
- İvrin-Yılmaz, A. (2013). İş Sağlığı ve Güvenliğinde Kaza Zinciri Teorisinin Önemi ile Açık İşletmelerdeki Tehlikeli Hareket ve Tehlikeli Durumlar. *MT Bilimsel*, (3), 27-39.
- Kaplançan, B. (2014). *İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının İş Görenlerin Tutumuna Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Kar, T. Ç. (2019). *Yüksekte Çalışma Yapan İnşaat İşçilerinin Yaptıkları İşin Tehlikesinin Bilincinde Olmalarının Kişisel Koruyucu Donanım Kullanımlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Karacan, E., ve Erdoğan, Ö. N. (2011). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonları Açısından Çözümsel Bir Yaklaşım. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21)1, 102-116.
- Karadağ, T. (2017). *Bir İnşaat Firmasının Yaşanmış İş Kazalarının Oluş Şekli Açısından İncelenmesi ve Sebep Sonuç İlişkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Karadal, H., ve Merdan, E. (2017). İşyeri yaralanmaları üzerinde güvenlik iklimi ve güvenlik kültürünün rolü. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(5), 912-919.
- Karadal, H., Merdan, E., ve Abubakar, M. (2019). Güvenlik iklimi ve güvenlik kültürünün iş yeri yaralanmaları üzerine etkisinde güvenlik davranışlarının aracılık rolü: döküm sanayinde bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 329-339.

- Karahan, B. (2014). *Sağlık Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği*. (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Kılıç, S., ve Acar, P. (2019). Güvenlik İklimi Algısının Demografik Faktörlere Göre Alan Kuramı Bağlamında İncelenmesi: *İnşaat Sektöründe Bir Uygulama*. *Electronic Journal of Social Sciences*, 18(71), 1066-1088.
- Kılış, İ., ve Demir, S. (2012). İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Verme Yükümlülüğü Üzerine Bir İnceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(1), 23-47.
- Koç, M., ve Akbıyık, N. (2011). Türkiye’de İş Kazalarının Maliyetleri ve Çözüm Önerileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 129-175.
- Koç, M. B. (2016). *İnşaat Sektöründe Çalışanların Güvenlik İklimi İle İlgili Algıları*. (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Kök-Sevda, N. (2019). *Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları ve Karşılaştıkları Sorunlar*. (Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu, Türkiye.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Mesleki Gelişim, İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mutlu, N. G., ve Altuntaş, S. (2017). Türkiye’de 1974-2016 Yıllarında İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Profili. *Karaelmas Science and Engineering Journal*, 7(2), 509-535.
- Nurdoğan, F. (2019). *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundaki Ertelemelerin Az Tehlikeli İş Kollarındaki Etkileri Üzerine Bir İrdeleme*. (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Över, A. (2019). *Türkiye’de İnşaat Sektöründeki İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Özel, S. (2009). *İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Cezai Sorumluluğu*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

- Özkan, Y., ve Arpat, B. (2015). Mavi Yakalılarda Güvenlik Kültürü Algısı: Denizli İli Kablo İmalat Endüstrisi Örneği. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı, 205-240.
- Özkılıç, Ö. (2005). *İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri*. Ankara: TİSK Yayınları.
- Özveri, M. (2018). Türkiye'de Meslek Hastalıkları Alanında Yaşanan Hukuki Açmazlar. *Çalışma ve Toplum*, 57(2), 749-786.
- Pekşen, Y. (2017). Sağlık Çalışanları, Meslek Hastalıkları ve İş Kazaları Kavramlarına Genel Yaklaşım. *Public Health-Special Topic*, 3(2), 49-57.
- Polat, B., ve Polat, A. (2017). İnşaat Sektöründe Doğu Anadolu Bölgesi İçin İş Güvenliği Koşullarının İncelenmesi. *International Journal of Pure and Applied Sciences*, 3, 24-32.
- Sapmaz, S. (2013). *Türkiye’de İmalat Sektöründe faaliyet Gösteren Bir İşletmede İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının İncelenmesi ve Verimliliğe Etkilerinin Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Sarıöz, A. (2018). *Türkiye’de İnşaat Sektörü Çalışanlarında İş Kazaları ve İşe Bağlı Sağlık Sorunlarının Sosyo-demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. (Uzmanlık Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Savcı, C., Şerbetçi, G., ve Kılıç, Ü. (2018). Sağlık Disiplini Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Eğitim Alma ve İş Kazasına Maruz Kalma Durumu. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 5(1), 36-47.
- Sayıntürk, H. (2014). *İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülüklerine Aykırı Davranan İşveren Karşısında İşçilerin Hakları*. (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Selçuk, B. (2014). *İş Sağlığı ve Güvenliği Tedbirlerinin Maden Çalışanları Üzerine Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), Yalova Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Şahin, C. (2018). *Çalışanlarda İş Kazası Riskine Yönelik Çalışma Ortamı ve Demografik Değişkenlerin Belirleyici Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir, Türkiye.

- Şahin, N. S. (2010). *Yöneticilerin İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Tutumları ve İnşaat Sektöründe Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye.
- Şahin, Ş., ve Üçgül, İ. (2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve İş Sağlığı Güvenliği. *Afet ve Risk Dergisi*, 2(1), 43-63.
- Şimşek-Ilkım, N., ve Derin, N. (2018). Güvenlik iklimi ve iş tatmini ilişkisinde birey-örgüt uyumunun aracı rolü. *Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences*, 32(2),
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2018). *Örtü Altı Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi*. İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma Projesi (İSGAP), Ankara.
- Tambay, A. (2018). *İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Örgütsel Bağlılığa Etkisinde Psikolojik Sözleşmenin Aracılık Rolü: Çimento Sektöründe Bir Araştırma*. (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Tanrıverdi, H., Akova, O., ve Latifoğlu, N. T. (2015). Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde İş Kazaları Riskleri ve Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma. *Business & Management Studies: An International Journal*, 3(2), 234-260.
- Taşseten, Ö. M. (2019). *Sivas İlindeki Kamu ve Özel İş Yerlerinde İnşaat Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Tedbirleri ve Çalışanların Farkındalık Düzeylerinin Araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye.
- Tektaş, N., Öz-Ceviz, N.,ve Tektaş, M. (2018). İş Sağlığı Ve Güvenliği Algısı Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Alan Araştırması: Hazır Giyim Sektörü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(31), 146-156.
- Tuncer, N. (2019). *İşçi Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının İnşaat Sektörüne Kazandırdıkları Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Tuncer, T. (2018). *Sağlık Çalışanlarında Güvenlik İklimi Ve Kurumsal Bağlılık Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

Tüzer, F. S. (2012). *İstanbul Geneline İnşaat İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), Kültür Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

Tüzüner, V. L. ve Özaslan, B. Ö. (2011). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Istanbul University Journal of the School of Business Administration*, 40(2), 92.

Uğur, S. (2019). *İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Kamu Hastanelerinde Risk Yönetimi*. (Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, Türkiye.

Ulucan, H.F., ve Zeyrek, S. (2012). *Ofislerde İş Sağlığı ve Güvenliği*. Ankara: İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü Müdürlüğü.

Ulusoy, M. E. (2013). *İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından İşyerinde Örgütlenme Yükümlülüğü*. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.

Ulutaşdemir, N., Tuna, H., ve Ertürk, İ. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 32-41.

Uysal, Ş., Karabat, S., ve Savaş, Y. (2016). Occupational Safety And Worker Health In Human Resource Management; Evaluation Of Accidents And Risks Faced By Workers In The Viticulture Enterprises. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal*, 51, 62-79.

Vatansever, Ç. (2014). Risk Değerlendirme’de Yeni Bir Boyut: Psikososyal Tehlike ve Riskler. *Çalışma ve Toplum*, 40(1), 117-138.

Wiegmann, D.A.& Zhang, H.& Thaden, T.V.& Sharma, G. and Mitchell, A. (2002). *A Synthesis of Safety Culture and Safety Climate Research Technical Report ARL-02-3/FAA-02-2*. Federal Aviation Administration Atlantic City International Airport, NJ. University of Illinois.

Yasım, Y. K., ve Işık, U. (2020). Taşeron işçilerin örgütsel bağlılık ile duygusal emekleri arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin aracılık rolü: Kamu hastaneleri örneği. *Çalışma ve Toplum*, 41(1), 147-168.

Yaşar, A. (2010). *Sakarya’da Bir İnşaat Sahasında Çalışan İşçilerin Çalışma Koşulları İle İş Kazası Geçirme Durumları ve İlişkili Etmenler*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

Yavuz, N., ve Doğan, A. (2020). İşyeri Tehlike Sınıflarına Göre Çalışanların Güvenlik İklimi Algılarının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69), 1304-1315.

Yılmaz, F. (2013). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda Önleyici Yaklaşım ve İşverenlerin Yükümlülükleri. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24(6), 25.

Yılmaz, N., ve Şenol, M. B. (2017). İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirme Süreci İçin Bulanık Çok Kriterli Bir Model ve Uygulaması. *Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University*, 32(1), 77-87.

Yozgat, E. (2018). *Güvenlik İkliminin Bireysel, Örgütsel ve Ortam Etmenlerinin Büyük Ölçekli Makine, Kimya ve Maden İşletmelerinde İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6331.pdf> Erişim Tarihi: 08.05.2020

www.kaysis.gov.tr. Erişim tarihi: 18.04.2020

<https://nedenisguvenligi.com/biyolojik-risk-etmenleri/> Erişim tarihi: 21.07.2020

EKLER

EK 1

SORU/ANKET/GÖRÜŞME FORMU

1. Cinsiyetiniz: () kadın () erkek
2. Mezuniyet düzeyiniz: () ilkokul () lise () ön lisans () lisans () Lisansüstü
3. Yaşınız: () 18-25 () 26-33 () 34-41 () 42-49 () 50 ve üzeri
4. Göreviniz.....
5. Meslekteki toplam çalışmasüreniz (yıl).....
6. Daha önce iş kazası geçirdiniz mi: () evet () hayır () kısmen
7. İş kazası tehlikesi geçirdiniz mi: () evet () hayır () kısmen
8. Geçirdiğiniz iş kazasının sonucu nedir? () ciddi yaralanma () küçük yaralanma () organ kaybı () sakatlık () işgöremezlik

A) Lütfen, aşağıdaki ifa delerin, işyeriniz ile ilgili durumu ne ölçüde yansıttığını “1- kesinlikle katılmıyorum”, “2- katılmıyorum”, “3- kararsızım”, “4- katılıyorum”, “5- kesinlikle katılıyorum” şıklarından bir tanesini işaretleyerek belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1) Bu işyerinde çalışırken uzun süre ayakta beklerim					
2) Bu işyerinde çalışma yüzeyi yüksekliklerinin tehlikeli olduğunu düşünüyorum.					
3) Bu işyerinde fiziksel olarak tehlikeli pozisyonlarda çalışıyorum.					
4) İşimi yaparken, çok ağır nesneleri kaldırıyorum.					
5) İşimi yaparken çok büyük nesneleri kaldırmak zorunda kalıyorum.					
6) İşimi yaparken bazen elektrik akımı yanında çalışıyorum.					
7) İşimi yaparken toksik kimyasallara maruz kalıyorum.					
8) İşimi yaparken zehirli gaza maruz kalıyorum					
9) İşimi yaparken radyasyona maruz kalıyorum					
10) İşimi yaparken uzun süre aynı yerde oturmak zorunda kalıyorum.					
11) Bu işyerinde kullandığım masa ve sandalye bedenimi rahatsız ediyor.					
12) Bu işyerinde kullandığım masa ve sandalyenin sağlam olmadığını düşünüyorum.					
13) Bu işyerinde çalışma alanları genellikle damadadır.					
14) Bu işyerinde bazen zeminde sıvı dökülmeleriyle karşılaşyorum.					
15) Bu işyerinde kaygan zeminde çalışıyorum.					
16) Bu işyerinde yüksek veya düşük sıcaklığa maruz kalıyorum.					
17) İşimi yaparken nemli havaya maruz kalıyorum.					
18) İşimi yeterli aydınlatma olmadan yapmak zorunda kalıyorum.					
19) Bu işyerinde çalışma yüzeylerinde genellikle parlamalar oluyor.					
20) Çalışma alanındaki ışık genellikle yanıp sönüyor.					
21) Kullandığım malzemelerinde keskin kenarlar var.					
22) Kullandığım malzemelerinde parlama var.					
23) İşimi yaparken yüksek sıcaklık malzemeleriyle çalışıyorum.					
24) Bu işyerinde güvenlik ekipmanlarının kolay erişilebilir olduğunu düşünmüyorum.					
25) Bu işyerinde güvenlik ekipmanlarını iyi çalışmadığını düşünüyorum.					
26) Bu işyerinde alet veya ekipman gerektiği gibi çalışmıyor.					
27) İşimi yaparken kullanacağım doğru malzemeye sahip değilim.					

B) Lütfen, aşağıdaki ifa delerin, işyeriniz ile ilgili durumuna ölçüde yansıttığını “1-kesinlikle katılmıyorum”, “2-katılmıyorum”, “3-kararsızım”, “4-katılıyorum”, “5-kesinlikle katılıyorum” şıklarından bir tanesini işaretleyerek belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1) Bu işyerinde sorunlar çalışanlar ve yetkililer arasında açık bir biçimde tartışılır					
2) İş uygulamalarında değişiklik önerildiğinde çalışanlara bu durum açıkça anlatılır.					
3) Bu işyerinde çalışanlar iş süreçleri hakkındaki görüşlerini rahatlıkla ifade edebilir					
4) Bu işyerinde çalışanlar önemli konuları rahatlıkla konuşabilir.					
5) Bu işyerinde çalışma prosedürlerindeki değişiklikler ve güvenlik üzerindeki etkileri çalışanlara etkili bir şekilde iletilir.					
6) Bu işyerinde bir şantiyede çalışma ortamında değişiklik yapıldığında çalışanlara bildirilir.					
7) Bu işyerinde şirket politikaları çalışanlara etkin bir şekilde iletilir.					
8) Bu işyerinde çalışanların kendi başlarına çalışmaması için gerekli düzenlemeler yapılır.					
9) Çalışanların birbirlerini desteklemesi ve gözetmesi teşvik edilir.					
10) Bu işyerinde karşılaşılma ihtimali olan potansiyel riskler ve bunların sonuçları belirlenir					
11) Bu işyerinde iş prosedürleri eksiksiz ve kapsamlıdır					
12) Bu işyerinde iş prosedürleri teknik olarak doğrudur					
13) Bu işyerinde iş prosedürleri açıkça yazılmıştır					
14) Bu işyerinde yazılı iş prosedürleri pratikte işlerin yapıldığı yöntemle eşleşmektedir.					
15) Çalışanlar, her iş ile ilgili olan prosedürün farkındadır.					
16) Bu işyerinde kullanılan etkili dokümantasyon yönetim sistemi prosedürlerin kullanılabilirliğini sağlamaktadır.					
17) Bu işyerinde çalışanların işlerini etkili olarak yapabilmeleri için yeterli ‘düşünme süreleri’ vardır.					
18) Bu iş yerinde gerekli işleri yapmak için yeterli çalışan olduğunu düşünüyorum.					
19) Bu işyerinde çalışanlar görevlerini yerine getirmek için yeterli zamana sahiptir.					
20) İş projelerinin tamamlanması için belirlenen zaman çizelgeleri gerçekçidir.					
21) Bu işyerinde çalışanların iş yükü oldukça dengelidir					
22) Bu işyerinde çalışanın kontrolü dışındaki faktörlerden kaynaklanan problemler iş güvenliğini olumsuz etkilemeden çözülebilir.					
23) Kişisel koruyucu ekipmanlar kullanılarak iş güvenliği süreçleri yerine getirilmektedir.					
24) Kişisel koruyucu ekipmanlar kullanan işçilere danışılarak, bu ekipmanlar iyileştirilmeye çalışılır.					
25) Bu işyerinde kişisel koruyucu ekipmanların kullanımı zorunludur.					
26) Bu işyerinde işçiler şirkete güvenmektedirler.					
27) Bu şirkette çalışanlar arasında olumlu ilişkiler vardır.					
28) Bu işyerinde çalışanların moralleri yüksektir.					
29) Bu işyerindeki güvenlik kurallarının genellikle pratik olduğunu düşünüyorum.					
30) İş uygulamaları ile çelişmeksizin güvenlik kuralları takip edilebilir					
31) Bu işyerinde iş acele olduğunda bile iş güvenliği kurallarına uyulmaktadır.					